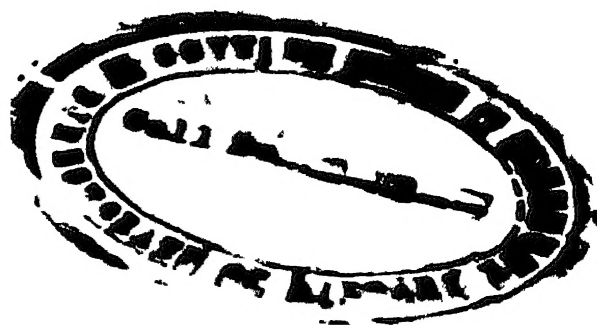

দ্রোপদী

ববীন্দ্র বসু

কিতাপ ঘৰ

নলবাৰী : অসম

DROUPADEE

An adopted novel on the character of Droupadee from the Mahabharata by Rabindra Bora and published by - KITAP GHAR, Nalbari.

First published: 1996 January Price - Rs. 25-00

দ্রৌপদী

ধৰ্মীয়া বৰা।

অম্বিকানিৰী নগৰ

গুৱাহাটী - ২৪

প্রকাশক : কিতাপ ঘৰ, নলবাৰী

প্রথম প্রকাশ : ১৯৯৬, ১লা জানুৱাৰী

প্রচ্ছদচিত্ৰ : ধনঞ্জয় শৰ্মা

মূল্য : ২৫-০০ টকা

উপাশাল : সাপৰিকা গ্ৰেছ

৯ এণ্টনি ৰাণাল লেন

কলিকতা - ৯

‘ଆ’

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶିଳାହରି ବବାବ ହାତ

নিজৰ কথা

“দ্রৌপদী” উপন্যাসখন “স্বৰূপা” আলোচনীখনৰ বাবে ঋষিৰদাকৈ লিখিব লগীয়া হৈছিল আৰু উক্ত আলোচনীখনৰ কেইবাটাও সংখ্যাত ধাৰাবাহিক হিচাপে প্ৰকাশ হৈছিল। সেই সময়ত কেইগৰাকীমান সহায়ক পাঠকে ‘দ্রৌপদী’খন পঢ়ি ভালপোৱাত কিতাপ আকাৰে ছপাবৰ অনুৰোধ কৰাৰ বাবে কোনো ধৰণৰ সাল-সলনি কৰা নহ’ল।

মোৰ অনুজপ্ৰতীম তৰুণ কবি পংকজ গোবিন্দ মেধিৰ প্ৰচেষ্টাত নলবাৰীৰ প্ৰকাশন প্ৰতিষ্ঠান “কিতাপ ঘৰ”ৰ স্বত্বাধিকাৰী শ্ৰীযুত দেবেন দাসে যত্ন সহকাৰে “দ্রৌপদী”খন কিতাপ আকাৰে প্ৰকাশ কৰি উলিয়ালে। এই প্ৰসংগত পংকজলৈ মৰম-আশীৰ্বাদ যাচিলো, আৰু শ্ৰীযুত দাসলৈ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জনালো।

“দ্রৌপদী”খন লিখাৰ মুহূৰ্ত্তত মোৰ দুয়োজনী ছোৱালী ভাস্কৰী আৰু গীতাৰ্থী আৰু মোৰ সহধৰ্ম্মিণী শ্ৰীমতী অঞ্জলি বৰাৰ পৰা পোৱা সহায়-সহযোগিতা, উৎসাহ-উদগনিবিধি আন্তৰিকতাৰে সুবৰিহো।

শেষত, মোৰ সফলতা-বিকলতাৰ বিচাৰ কৰিবৰ বাবে পাঠকবৰ্গৰ হাতত “দ্রৌপদী”খন ছুটি দিলো। ধন্যবাদেৰে —

বৰীন্দ্র বৰা

১ মে’ ১৫

দ্রৌশদী

ববীন্দ্র বৰা

মন্দিৰটোৰ পৰা শংখ ঘণ্টাৰ ধ্বনি বিকিৰণ হৈ পৰিল চৌদিশে।
পুৰোহিতৰ মন্ত্ৰ পাঠৰ ছন্দময় মৃদু শব্দ ধ্বনি বতাহত তাঁহি গ'ল। ধূপ-ধুনোৰ
সুগন্ধি ধোঁৱাই আৱৰি পেলালে পূজাৰ বেদী।

তমসাৰ অন্ধকাৰখিনি চকিত হৰিলীৰ দৰে নিমিষতে আঁতৰি গ'ল।
সূৰ্যোদয়ৰ সোণালী কিৰণে গছ-বন-লতিকাৰ কোমল পাতত চুমা মাটি দিলে।
সকলো যেন সাৰ পাই উঠিল নিশাৰ সপোনৰ পৰা। নিশাৰ নিস্তকতাত বুৰ গৈ
থকা ৰাজপ্ৰাসাদটো পোহৰত মুখ থৈ জিলিকি উঠিল। বিৰাট ৰাজপ্ৰাসাদটোৰ
স্বৰ্ণ খচিত চুড়াটোৰ পতাকাখনে বতাহত টৌ খেলিবলৈ ধৰিলে।

এজাক অচিন পৰীয়ে পাৰিত পাৰি লগাই উৰি গ'ল আকাশেদি
কোনোবা সৰোবৰৰ দিশলৈ। পৰীজাকৰ কৃষ্ণন ধ্বনি বতাহত উৰি আহি ঠেকা
খালে ৰাজ প্ৰাসাদৰ দেৱালে দেৱালে।

আকৌ এটা নতুন প্ৰভাতৰ কোমল বতাহজাকে লৈ আহিল দিনৰ
প্ৰভাতভঙ্গি।

ৰাজপ্ৰাসাদৰ অলিন্দত বৈ পাকালৰ অধিপতি ফৰূসে একান্তমনে চাই
থাকিল আকাশখনৰ সিনে। বিশাল আকাশ। সীমাহীন এজাক পোহৰে বজা
ফৰূসৰ চকু দুটা চটি মাৰি ধৰিলে।

নিশাৰ সপোনটো মনত পৰিত ফৰূসৰ। নিৰ্মল জলৱাৰিৰে পূৰ্ণ
সৰোবৰত স্নান কৰি উঠি আহিছিল পানলৈ। দুহাতত পদুম। এপাহ নীলা পদুম।
তাৰপিছত, ফৰূসৰ চকুৰ পৰা টোপনি হেৰাই গ'ল। উজাগৰে থাকিল ওষে
নিশা। ৰাজপ্ৰাসাদৰ অলিন্দত বৈ থাকোঁতে বজা ফৰূসে উমান পাইছিল এটি
শিশু বন্যাই মজিয়াখনত আঁকি ধৈ গ'ল এজাক সপোনৰ সুৰতি। বজা ফৰূসে
একেধৰে চাই ব'ল শিশু বন্যাটিৰ সিনে। দুয়োখন হাত খেলি আঁতৰাই গ'ল।

“কৃষ্ণ, কৃষ্ণ কৃষ্ণ”

ৰাজপ্ৰাসাদৰ চৌদিশে বজাৰজৰাই গ'ল পাকালৰ ৰাজ মহিষীৰ কোমল
কণ্ঠস্বৰ। মাতৃস্বৰ পৰ্বেৰে শিশু বন্যাটিক সন্মতি ধৰিলে।

মৌমাখিৰ গুণগুণনিৰ দৰে শিশু কন্যাটিৰ এমুঠি কোমল হাঁহি সৰি পৰিল মজিয়াখনত। ৰাজ মহিষীৰ কাৰলৈ দৌৰি আহিল শিশু কন্যাটি।

ৰজা দ্ৰুপদে ৰাজ মহিষীৰ ফালে চালে। ৰাজ মহিষীৰ চকুত বিৰিঙি পৰিল পৰম তৃপ্তিৰ এক গভীৰ স্পৰ্শ।

পাহৰিব নোৱাৰা স্মৃতি এজাকে ৰজা দ্ৰুপদক অশান্ত কৰি তুলিলে। প্ৰতিশোধৰ তীব্ৰ আকাংক্ষাৰে বিচাৰি ফুৰা সেই পথ জানো ৰজাই পালে। দিনৰ পিছত দিন ধৰি হৃদয়ত জ্বলি থকা জুইকুৰাৰ বাবে ৰজা দ্ৰুপদে অনেক চেষ্টা আৰু পৰিশ্ৰমেৰে সেই যজ্ঞৰ আয়োজন কৰিছিল।

যজ্ঞৰ সকলো কাৰ্য সুকলমে সম্পাদন হোৱাৰ পিছত যজ্ঞবেদীৰ মাজৰ পৰা এটি দেৱ সদৃশ পুত্ৰ সন্তান আৰু এগৰাকী পৰমা সুন্দৰী কন্যা সন্তান-জাত কৰিলে পাঞ্চালৰ অধিপতি দ্ৰুপদে। দুয়োটি সন্তানকে ৰাজ মহিষীৰ কোলাত দুলি দিছিল যজ্ঞৰ পুৰোহিতে। কি আচৰিত। ৰজা দ্ৰুপদৰ প্ৰতিশোধ পুৰণৰ বাবেই জন্ম হল দুয়োটি সন্তান।

বাৰে বাৰে পাঞ্চালৰ ৰাজ মহিষীয়ে প্ৰাৰ্থনা জানালে—দুয়োটি সন্তানৰে চিৰকাল মাতৃ হৈ থাকিব পাৰে যেন। সেয়ে হ'ল ধৃষ্টদ্যুম্ন আৰু পাঞ্চালীৰ পিতৃ-মাতৃ ৰজা দ্ৰুপদ আৰু ৰাজ মহিষী হিচাপে পৰিচিত হৈ ৰ'ল।

এই শিশু কন্যাটিয়ে পাঞ্চালী। অনিন্দ্য সুন্দৰী আৰু মহা ভাগ্যৱতী পাঞ্চালীৰ চকুহাল পদুমৰ পাহিৰ দৰে, চুলিকোচা কিচকিচিয়া কলা আৰু বৈ পৰা, নখবোৰ তামবৰণীয়া আৰু জুয়ুৰিও ধুনীয়া। গাৰ বৰণ কৃষ্ণ বাবেই কৃষ্ণ নামে পৰিচিত হ'ল এইগৰাকী বৃণৱতী কন্যা।

দ্ৰুপদৰ কন্যা হেতুকেই কৃষ্ণাক দ্ৰৌপদী নামেৰেই সকলোৱে চিনি পালে।

ৰজা দ্ৰুপদে পৰাক্ৰমী দ্ৰোণাচাৰ্যৰ হাতত পৰাজিত হোৱাৰ পাছত কিদৰে আৰু কোতিয়া প্ৰতিশোধ ল'ব পাবিব সেই কথাবোৰ পাণ্ডুলি ৰাজ সিংহাসনত বহি বহু সময় চিন্তামগ্ন হৈ থাকিল।

“মন্ত্ৰীবৰ পৃথিৱীত এখন ডাঙৰ যুদ্ধ কেতিয়া হ'ব? সকলো বীৰেই সেই যুদ্ধত ৰোগ দিবনে?”

ৰজা দ্ৰুপদৰ কথা শুনি পাঞ্চালৰ ৰাজ মন্ত্ৰী চমকি উঠিল।

“মহাৰাজ, কেতিয়া জানীজনে শ্ৰেষ্ঠজনে পাহৰি পোলাৰ ন্যায়-নীতিৰ কথা।”

“তুনা মন্ত্রীবৰ, সেই যুদ্ধ খন মই বিচাৰিছোঁ। সেই যুদ্ধত মোৰ অন্তৰত ছলি থকা ছুইকুৰা নিৰ্বাপিত কৰিম মোৰ অভিলাষ পূৰ্ণ কৰি। পাৰিমনে মই? কোৱা মন্ত্রীবৰ।”

ৰাজমন্ত্ৰীয়ে একো নকৈ তলমুৰ কৰি আছিল। ৰজা দ্ৰুপদে ৰাজমন্ত্ৰীক কথাবোৰ কৈ গ'ল। ৰজা দ্ৰুপদৰ চকুত ভঁহি উঠিল ঘনে ঘনে প্ৰতিশোধৰ এক ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ ছবি।

ৰজা দ্ৰুপদৰ অন্তৰত যেন এখন মহা সমুদ্ৰৰ উত্তাল তৰংগবাশি গৰজি উঠিল। অশান্ত হৈ পৰা ৰজাৰ প্ৰশান্ত মুখমণ্ডলত দিলিকি উঠিল অনিৰ্বাপিত জীৱন-ইচ্ছাৰ ছুই শিখা।

ৰাজ সিংহাসনৰ পৰা উঠি আহি ৰজাই বাহিৰৰ বিশাল আকাশখনলৈ চাই আছিল। এখন আকাশ মনৰ ইচ্ছাতকৈয়ো গভীৰ। এই আকাশৰ বুকুতো যেন ক'বাত কিবা এটাই সীমাহীনতাৰ মাজত আঁজুৰি আছিল। হঠাৎ ৰহি পৰিব পাৰে সেই আকাশখন।

“মহাৰাজ, আপুনি জ্ঞানীজন, আপুনি শ্ৰেষ্ঠজন। ইমান অশান্ত হৈ পৰাৰ কোনো কাৰণ নেদোখো।”

ৰাজমন্ত্ৰীৰ কথা শুনি ৰজা দ্ৰুপদৰ মুখত প্ৰকাশ পাইছিল এক গভীৰ তৃপ্তিৰ হাঁহি।

“সঁচা, মন্ত্রীবৰ। মই বহু সাধনাৰে লাভ কৰিছোঁ ধুষ্টদুশ্ম আৰু কৃষ্ণাক। তুমিতো জানা—ধুষ্টদুশ্ম মোৰ ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ পূৰ্ণতাৰ স্বপ্ন আৰু কৃষ্ণ।”

ৰজাই থমকি ব'ল।

এজাক বতাহে আহি নীতল কৰি পেলালে ৰজা দ্ৰুপদৰ অশান্ত হৃদয়খন।

‘কৃষ্ণা’, ‘কৃষ্ণা’ বুলি কোনে মাতিছিল বাক। ●

☆ ☆ ☆

দ্রৌপদীয়ে অপলক দৃষ্টিৰে চাই আছিল জক্‌মকাই ফুলি থকা ফুলজোপালৈ। ফুল এপাহ ছিঙিবলৈ হাত সেলি থমকি ব'ল।

“কি হল সৰী, ফুলপাহ ভোমাক লাগে নেকি?”

সৰীয়েকৰ মাতত দ্রৌপদী চকু ৰাই উঠিছিল।

“নালাগে সখী। ফুলপাহ নিছিঙিবা।”

“কিয় ? তোমাক ফুলপাহ নালাগে ?”

“নালাগে। ফুলপাহ ছিঙিলে পাপ হ’ব।”

দ্রৌপদীৰ কথাত সখীয়েক অলপ সময় নীৰৱ হৈ পৰিল। দ্রৌপদীৰ ফালে চালে। ফুল পাহৰ দৰে ধনীয়া দ্রৌপদীৰ দেহৰ সৌন্দৰ্য।

“বুজিছা সখী, তুমি সাধাৰণ লোকৰ জীয়াৰী নহয়। প্ৰবল প্ৰতাপী মহাৰাজ দ্ৰুপদৰ জীয়াৰী। তুমি ফুলপাহ ছিঙিলে পাপ হ’ব বুলি কিয় কৈছা ?”

দ্রৌপদীয়ে ফুলগছ জোপাৰ কাষৰ পৰা আঁতৰি আহিল। নিজৰাটোৰ দাঁতিত বৈ একে থিৰে চাই থাকিল।

এই উদ্যানখনতেই দ্রৌপদীয়ে সখীয়েকৰ সৈতে বহুত সময় কটাই অহিছে। উদ্যানখনক বিবিধ ফুলৰ ৰং-ৰূপ-ৰসে অপৰূপ কৰি তুলিছিল। ভোমোৰা আৰু মৌমাখিবোৰে গুণগুণ কৰি ফুলৰ পাহিয়ে পাহিয়ে পৰি উৰি ফুৰিছিল। পখিলাজাকৰ ৰঙীণ পাখি দুখনি ফুলৰ সৌন্দৰ্যত মিলি গৈছিল।

নিজৰাটোৰ দাঁতিত বৈ দ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল—দ্ৰুপদ এজন প্ৰবল প্ৰতাপী ৰজা। তেওঁৰ দেউতাকৰ যশ-খ্যাতিৰ কথা সকলোৰে মুখে মুখে। পিতৃৰ এই যশ-খ্যাতি চিৰকাল থাকিবনে। এই যশ-খ্যাতি সত্য হয়নে।

“সখী, বীৰত্বৰ কাহিনীবোৰ চিৰকাল থাকিবনে ? পিতা বৰ প্ৰবল প্ৰতাপী ৰজা। পিতাতকৈ শক্তিশালী কোনোবা আছেনে ? যদি আছে কোন ?”

দ্রৌপদীৰ প্ৰশ্নবোৰ শুনি সখীয়েকে কিছুগৰা দ্রৌপদীৰ মুখলৈ চাই ব’ল।

“সখী ইমান ডাঙৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ মই কেনেকৈ দিম। তোমাৰ পিতাই এই প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ দিব পাৰিব। পিছে সখী, তোমাৰ বিবাহ এজন মহাবীৰৰ লগতেই হ’ব। তোমাৰ পিতাই তোমাক এজন মহাবীৰৰ অবিহনে আনৰ হাতত অৰ্পণ নিশ্চয় নকৰে।”

“সখী, কোন সেই মহাবীৰ ? সোঁ পাহাৰটো বগৰাই সাগৰত পেলাই দিব পাৰিবনে ? সৰগৰ ৰজা ইন্দ্ৰ দেৱতাক পৰাজিত কৰিব পাৰিবনে ? আছেনে ভেনে বীৰ এই পৃথিৱীত !”

দ্রৌপদীয়ে সখীয়েকক কথাবোৰ কৈ থাকোঁতে হৰিশা পোৱালি এটা দৌৰি আহি উদ্যানখনৰ গছ এজোপাৰ আঁৰত লুকাই পৰিল। দ্রৌপদীয়ে হৰিশা পোৱালিটোৰ কৰবলৈ আগবাঢ়ি গ’ল।

“সখী নাৰাবা সেইফালে।”

“কিয় সখী”

“হৰিণা পোৱলিটোক বাঘে খেদিছে। বাঘটো এইখিনিতে ক'ৰবাত আছে।”

হৰিণা পোৱলিটোৰ ডিঙিত সাৰাটি খৰি দ্রৌপদীয়ে মৰম কৰিবলৈ ধৰিলে। হৰিণা পোৱলিটোৱে দ্রৌপদীৰ হাতখন চেলেকি আছিল।

“সখী, সত্য আৰু ন্যায় ধৰ্ম পালন কৰিব পাৰিলেহে বীৰ হ'ব পাৰি। চোৱাচোন বাঘটোৱে কেনেকৈ অন্যায়ভাৱে তাক খাবলৈ খেদি আহিছিল।”

দ্রৌপদীয়ে বহুত সময় হৰিণা পোৱলিটোৰ সৈতে ধেমালি কৰিলে।

আবেলিৰ বতাহ এজাকে দ্রৌপদীৰ কিচকিচিয়া চুলটাবী খেলিমেলি কৰি থৈ গ'ল। দ্রৌপদীৰ মনৰ মাজত গুজৰি-গুমৰি থকা শ্ৰমবোৰ বতাহজাকৰ স্পৰ্শত গুণগুণাই থাকিল।

উদ্যানখনৰ আবেলিটোৰ বতাহজাকৰ লগে লগে দ্রৌপদীয়ে সখীয়েকৰ সৈতে ঘূৰিফুৰি এজোপা ফুলগছৰ হাত জিৰণি লৈছিল।

“সোৱা পিতা আহিছে।”

ৰজা ৰূপদে ধীৰে ধীৰে উদ্যানখনৰ ফালে আহিছিল।

“কৃষ্ণা, তুমি ইয়াত? কি কৰিছা?”

“হয় পিতা, আমি দুয়ো ইয়াত একেলগে ফুলি থকা ফুলবোৰ চাই চাই সৌন্দৰ্য উপভোগ কৰিছিলো।”

“কৃষ্ণা, অতি সুন্দৰ কথা।”

দ্রৌপদীয়ে কেনেকৈ হৰিণা পোৱলিটোৱে বাঘ এটাৰ ভয়ত দৌৰি আহি উদ্যানখনত প্ৰবেশ কৰিছিল আৰু হৰিণা পোৱলিটোক মৰম কৰি আশ্ৰয় দিছিল সেই কথাবোৰ পিতাকৰ ওচৰত বিৱৰি ক'লে। ৰজা ৰূপদে দ্রৌপদীৰ নিষ্ঠা আৰু নিঃস্বৰ মনৰ পৰিচয় পাই আনন্দত জীয়েকক সাৰাটি ধৰিলে।

“কৃষ্ণা, এয়াই সত্য আৰু এয়াই ধৰ্ম।”

“পিতা, এই সত্য আৰু ন্যায় ধৰ্ম পালন কৰিব নোৱাৰিলে বীৰ হ'ব পাৰিবনে?”

ৰজা ৰূপদে থমকি ব'ল ৰজা ৰূপদেৰ মনত পৰিছিল ৰজাধীনীত কৃষ্ণাৰ জন্ম লভাৰ সুদূৰত হোৱা ভৱিষ্যতবানীৰ কথা। “হে ৰূপদে, এই ৰাজকন্যাৰ

পৰা সময়ত কুক বংশৰ মহাভয় উপস্থিত হ'ব, এওঁ সকলো নাৰীৰ শ্ৰেষ্ঠা বুলি
পৰিচিত হ'ব।”

তেনেহ'লে সঁচাকৈয়ে কুফল হ'ব নেকি শ্ৰেষ্ঠা নাৰী।

ৰজা দ্ৰুপদৰ উন্মীলিত চকু দুটাত অলেখ সপোনে টো খেলি গ'ল।
দ্রোণাচাৰ্যৰ পৰা পোৱা অপমানৰ কথা মনত পৰি ৰজা দ্ৰুপদৰ হৃদয়খন সমুদ্ৰৰ
দৰে উস্তাল হৈ পৰিল।

দ্রৌপদীয়ে সখীয়েকৰ হাতত ধৰি আগুৱাই গ'ল উদ্যানখনৰ আন এটা
দিশলৈ। ৰজা দ্ৰুপদে একেখিৰে চাই থাকিল দ্রৌপদীৰ ফালে। কি যে অপবূপ
সৌন্দৰ্যই পোহৰাই তুলিছিল দ্রৌপদীৰ সমগ্ৰ শৰীৰ। দ্রৌপদীৰ খোজত যেন
সপোনৰ সুৰভি বিয়পি পৰিছিল। ফুলি থকা ৰং-বিৰঙৰ ফুলবোৰে একেখিৰে
চাই আছিল দ্রৌপদীৰ দেহত উপচি পৰা সৌন্দৰ্যক।

ৰজা দ্ৰুপদে কল্পনাত ভাবিছিল ৰাজকন্যা দ্রৌপদীক কিদৰে সেই পৰম
ভাগ্যবান পতিৰ হাতত তুলি দিব। সঁচাকৈয়ে সেইজন মহাবীৰ হ'বনে যি অসীম
শক্তিৰে যুদ্ধত সকলোকে পৰাজিত কৰি নিজৰ বিজয় কীৰ্ত্তি প্ৰকাশ কৰিব
পাৰিব। কোন সেইজন পৰম পুৰুষ। আছেনে এই পৃথিৱীত তেনেজন মহাবীৰ
যি হ'ব পাৰিব দ্রৌপদীৰ উপযুক্ত স্বামী।

আকাশেদি উৰি যোৱা চৰাইজাকৰ মধুৰ কুজনত চমকি উঠিছিল
কল্পনাবিভোৰ ৰজা দ্ৰুপদ। মাৰ যোৱা বেলিৰ হেঙুলিয়া পোহৰত উটি আহিছিল
মন্দিৰৰ সান্ধ্য আৰতিৰ ধ্বনি।

ৰজা দ্ৰুপদ ধীৰে ধীৰে ৰাজ প্ৰাসাদটোলৈ আগবাঢ়ি গৈছিল। ●

মনৰ মাজত অলেখ প্ৰশ্ন লৈ দ্রৌপদীয়ে ৰাজ সিংহাসনত বহি থকা ৰজা
দ্ৰুপদৰ ফালে আগুৱাই গ'ল। ৰজা দ্ৰুপদ চিন্তাত মগ্ন হৈ আছিল। দ্রৌপদীৰ
উপস্থিতি গম পোৱা নাছিল। খন্তেক সময়ৰ বাবে দ্রৌপদীয়ে গিতাকৰ ফালে
চাই অনুমান কৰিছিল গিতাকক যেন এক গভীৰ চিন্তাই আৱৰি ধৰিছে।
দ্রৌপদীয়ে ধীৰে ধীৰে মাতিছিল—

“পিতা, ৰাজ্যত কিবা বিপদ হৈছে নেকি ?

“অ’ কুফল, আহী। ৰোম ৰাজ্যত কোনে বিপদ ঘটাব। এতিয়া মোৰ
ৰাজ্যত ভাগ্য লক্ষ্মীৰ উদয় হৈছে।”

“পিতা, ভেদে, বিশ্ব চিন্তাত বিভোব হৈ আছিল অভপবে?”

“কৃষ্ণা, মোৰ চিন্তাৰ কোনো কাৰণ নাই। কেবল তোমাৰ কথা ভাবিছোঁ।
মই বৃদ্ধ হৈ আছিছোঁ।”

ৰজা দ্রুপদৰ কথাত যেন কিবা এক গোপনীয়তা লুকাই আছে। পৰম
আশাৰে সেই গোপন কথাবোৰ কাৰোবাক ক'বলৈ বিচাৰি কাকো একো ক'ব
পৰা নাই। নিশ্চয় এদিন সমুদ্ৰ-গৰ্জনৰ দৰে গৰজি উঠিব আকাশ-পাতাল ভেদি।

দ্রৌপদীয়ে ক'লে— “পিতা, তুমি যে কম কুলি কৈছিলো মহাবীৰসকলৰ
কথা? কোন কেইসকল মহাবীৰ?”

ৰজা দ্রুপদৰ দুচকুত উজ্জলি উঠিল এজাক পোহৰ আৰু ভাবিলে—
সঁচাকৈয়ে দ্রৌপদীয়ে তেওঁৰ কল্পনাৰো বাস্তৱত ৰূপ দিব পাৰিব।

“কৃষ্ণা, ভৰত বংশত জন্ম লাভ কৰা সকলৰ মাজত জিলিকি আছে মহা
মহা বীৰসকল। এই মহাবীৰ সকলৰ জীৱন ধন্য। সত্য আৰু ন্যায় পালন কৰি
অসীম বীৰত্ব প্ৰদৰ্শন কৰি আজিও অমৰ হৈ থাকিব পাৰিছে। সেই সকলৰ
জীৱন-কাহিনী বীৰত্ব আৰু ন্যায় ধৰ্ম্মৰে সমৃদ্ধ হৈ আছে।”

ৰজা দ্রুপদৰ মুখত ভৰত বংশৰ বীৰ সকলৰ কথা শুনি দ্রৌপদী উন্ময়
হৈ পৰিছিল। অমৃত পান কৰি যেন অপূৰণ তৃষ্ণা পূৰণ কৰিব পাৰিছিল।

“সেই মহাবীৰসকলৰ জীৱন সমুদ্ৰৰ দৰে গভীৰ আৰু আকাশৰ দৰে
বহল। সীমাহীন দুখ-কষ্ট আৰু ত্যাগৰে সিদৰে তেওঁলোকে জীৱনক ঐশ্বৰ্য্যময়
কৰি তুলিছে যিদৰে সত্য আৰু ন্যায়েৰে বীৰ ধৰ্ম্মক পৰম জীৱনৰ ভূষণ কৰি
ল'ব পাৰিছে।”

ৰজা দ্রুপদৰ কথা শুনি দ্রৌপদীৰ অন্তৰ গভীৰ উৎকৰ্ষাৰে যিটোত হৈ
পৰিছিল। সেই মহাবীৰসকলৰ জীৱনৰ সত্য আৰু ন্যায় ধৰ্ম্মৰ সাৰ্থকতা
কোনখিনিত আছিল সেই কথাৰেই জানিবলৈ দ্রৌপদীৰ মন উৰিছিল হৈ পৰিছিল।

“পিতা, সেই মহাবীৰ সকলৰ শ্ৰেষ্ঠজন কোন? সেই শ্ৰেষ্ঠজনৰ পৰিচয়
কেনেকৈ পাম?”

দ্রৌপদীৰ প্ৰশ্নত ৰজা দ্রুপদ ৰত্নেকপৰ মৌন হৈ ব'ল। দুচকুত ভাঁহি
উঠিল অনাগত দিনৰ এক সমুদ্ভল ছবি। এই ছবিখনকে ৰজা দ্রুপদে বাবে
বাৰে আখিৰ খুজিছিল।

“পাতুৰ পুত্ৰ সকলক পাতুৰ বোলা হয়। পাতুৰ পাঁচজন পুত্ৰকেই পত্ন

পাণ্ডৱ বোলে। এই পঞ্চ পাণ্ডৱৰ প্ৰতিজনেই বীৰশ্ৰেষ্ঠ পুৰুষ। পাণ্ডৱ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ যুধিষ্ঠিৰ ন্যায় ধৰ্মৰ ক্ষেত্ৰত ধৰ্মৰাজৰ তুল্য, দ্বিতীয় পুত্ৰ ভীমক পৰন পুত্ৰ বলি কোৱা হয় আৰু তৃতীয় পাণ্ডৱ অৰ্জুন অসীম শক্তিৰ অধিকাৰী যাক পৰাজয় কৰাৰ শক্তি দেৱতাসকলৰ মাজতো বিৰল আৰু চতুৰ্থ আৰু পঞ্চম পাণ্ডৱ নকুল আৰু সহদেৱও মহাবীৰ। তথাপি, তোমাক কওঁ এই জন্য তৃতীয় পাণ্ডৱ অৰ্জুন মানৱ জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠতম পুৰুষ যাৰ যৌৱনৰ সকলো অংগীকাৰ সমস্ত প্ৰতিভাৰে ভাস্বৰ।”

ৰজা দ্ৰুপদে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সমস্ত পৰিচয় দ্ৰৌপদীৰ সমুখত দাঙি ধৰিছিল। পঞ্চ পাণ্ডৱৰ অসীম বীৰত্ব আৰু বিশিষ্ট গুণবান্ধিৰ বৰ্ণনা শুনি দ্ৰৌপদীয়ে ধন্য মানিছিল। এক অজান ভক্তিত আনন্দ অশ্রুৰে দ্ৰৌপদীয়ে কোনো কালে নেদেখা সেই মহাবীৰ ধনুৰ্দ্ধৰ অৰ্জুনৰ প্ৰতি গোপনে পবিত্ৰ প্ৰজ্ঞাঞ্জলি যাচি আৰ্জুত হৈ পৰিছিল।

গভীৰ নীৰৱতাৰ মাজত বিস্মৃতা হৈ পৰা দ্ৰৌপদীৰ মানসিকতাক উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল ৰজা দ্ৰুপদে। দুপৰৰ উজ্জ্বল ৰ'দ জাকত তিৰবিৰাই থকা জলবাশিৰে পূৰ্ণ নিজৰাৰ স্ৰোতৰ দৰে প্ৰবাহিত হৈ পৰিছিল দ্ৰৌপদীৰ মনৰ সুতীৱ গতি।

এটা পৰম মুহূৰ্ত্তত যেন দ্ৰৌপদীয়ে অস্তৰৰ নিভৃত কোণৰ পৰা বুটলি আনিছিল সেই পৱিত্ৰ সত্যক। পদুমৰ পাহিড জিলিকি থকা নিয়ৰৰ দৰে দুচকুত বিৰিঙি পৰা আনন্দ অক্ষ মচি দ্ৰৌপদীয়ে সুধিছিল।

“পিতা, কোনোবাদিনা সেই বীৰশ্ৰেষ্ঠ পঞ্চ পাণ্ডৱৰ আগমন হ'বনে এই ৰাজ্যত? নয়ন সাৰ্থক হবনে তেওঁলোকক প্ৰত্যক্ষ কৰি?”

মহাসমুদ্ৰ উদ্দেশ্যি পুত্ৰ জলধাৰা বৈ যোৱাৰ দৰে দ্ৰৌপদীৰ আশাভৱা সপোনবোৰ নিশৰে উচ্চাৰিত হৈছিল। ৰজা দ্ৰুপদৰ মনৰ গভীৰত যেন বাজি উঠিছিল চিৰ ব্যক্তিৰ সংগীতৰ মূৰ্চনা। ৰাজপ্ৰাসাদৰ স্মৃতিৰ দোহালত ঠেকা থাই প্ৰতিফলিত হৈছিল। চৌদিশে বতাহে বিয়পাই দিছিল বৰ্ণন স্বপ্ন।

ৰজা দ্ৰুপদে মংগল মন্ত্ৰৰ দৰে উচ্চাৰণ কৰিছিল মনৰ মাজত পোষণ কৰা তৃষাভুৰ কথাবোৰ।

“কিছুদিন অপেক্ষা কৰা। নিশ্চয়, মোৰ ৰাজ্যত সেই বীৰশ্ৰেষ্ঠ সন্তানিষ্ঠ পৰম ধাৰ্মিক পঞ্চ পাণ্ডৱৰ আগমনে আমাৰ সকলোকে আনন্দিত আৰু কৃতজ্ঞ

কবিব। ভূমি প্রভাক কবি সেই সকলৰ এজনক পবন জীৱনৰ সংগী নিৰ্বাচন কৰিবলৈ সুযোগ লাভিবা।”

দ্রৌপদীয়ে শুনিবলৈ পাইছিল হৃদয়ৰ মাজত এক সুগভীৰ শংখধ্বনি। এখন বিশাল নদীয়ে যেন দুয়োপাৰ ওপচাই ভাষণ আকুলভাবে স্পৰ্শ কৰিছিল মাটিৰ বুকুত মানৱ জীৱনৰ মহত্ত্ব মাদকতাখিনি। বোধিব পৰশত সেই নদীৰ পাৰত সকলো মানুহে গান কৰিছিল অমৃতময় জীৱনৰ স্বপ্নবোধ। মহাজীৱনৰ অংগীকাৰে যেন দ্রৌপদীক হাত বাউলি মাতিছিল সেই বিশাল নদীৰ পাৰলৈ।

লাহে লাহে এজাক এজাকৰে এটা নতুন প্ৰভাতৰ আগমনৰ বাবে সকলোকে ঢাকি পেলাইছিল। ৰাজহুৱাসাদটোৰ অস্ত্বেৰপূৰ্বলৈ দ্রৌপদী আশুবাই গৈছিল।

দ্রৌপদীৰ সমগ্ৰ শৰীৰত তেতিয়া লাগি আছিল যৌৱন উৰ্দ্ধীণ জীৱনৰ আকুলতাখিনি। দুচকুৰ পৰা নিগৰি পৰিছিল পাহি মেলা সপনোৰ এজাক সময়ৰ গুণগুণনি।

দিনৰ পিছত ৰাতি।

ৰাতিটোৰ শেষত মিনৰ এজাক পোহৰে প্ৰভাতক স্বাগতম জনাবলৈ যেন দ্রৌপদীৰ দেহ-মন আন্দোলিত কৰি বৈ থাকিল। ●

☆

☆

☆

“মহাৰাজৰ কুশল হওক।

চিন্তাত নিমগ্ন হৈ থকা পাঞ্চাল ৰজা হ্ৰুপদে মুনিবৰক দেখা পাই আনন্দত অধীৰ হৈ পৰিল। মুনিবৰক আথেবেথে আগবঢ়াই আনি ৰজা হ্ৰুপদে ৰাজ সিংহাসনৰ কাষৰ এখন সুকোমল আসনত উপবিষ্ট কৰালে।

চালে চকু ধৰ হৈ বোৱা ৰাজসভাৰ কেউকাষে দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰি মুনিবৰে কিছু সময় চকু মুনি মৌন হৈ ৰ’ল। তাৰ পিছত মুনিবৰে ক’বলৈ ধৰিলে—

“শুভক্ষণ সমাগত। বিলম্বৰ কোনো কাৰণ নাই। অতি শীঘ্ৰেই সমস্ত পৃথিৱীৰ ৰজামহাৰজা, বীৰ-মহাবীৰ, ৰথী-মহাৰথী সকল এই সভাতেই উপস্থিত হ’বহি।”

“মুনিবৰ, মই যে এফোঁ বুদ্ধা নাই।”

ৰজা হ্ৰুপদৰ কথা শুনি মুনিবৰ কিছুপৰ মৌন হৈ ৰ’ল।

“মহাবাজ, সতীৰ আৰিষ্ঠাৰ হৈছে আপোনাৰ স্বভাৱত। আপোনাৰ মনৰ সকলো কামনা- বাসনা পূৰ্ণ হোৱাৰ পথত।”

বজ্জা ক্ৰন্দনৰ মনৰ মাজত ভোলপাৰ কৰি উঠিল আশা-নিৰাশাৰ অজ্ঞান লহৰ। উদ্ভল মনৰ সপোন বেদি যেন আশাৰ এজাক চৰাই উৰি আহিল ক’ বৰাৰ পৰা।

দ্রৌপদী পিতাকৰ ওচৰলৈ আহি মুনিবৰক দেখা পাই ধমকি ব’ল। পিতাকৰ নিৰ্দেশ মতে দ্রৌপদীয়ে মুনিবৰৰ চৰণ স্পৰ্শ কৰি শ্ৰণাম জনালে।

“আই, আনুগ্ৰহান হোৱা। বীৰ পুত্ৰৰ জননী হোৱা।”

দ্রৌপদীক আশীৰ্বাদ দিলে। মুনিবৰে মনে মনে অনুভৱ কৰিলে-এই গৰাকীয়েই যেন সেই নাৰী যি গৰাকী নাৰী সমগ্ৰ নাৰী জাতিৰ জীবনযন্ত্ৰণাৰ আদৰ্শ স্বৰূপা হ’ব, পুৰুষৰ মানৱীয় সত্তাৰ শক্তিৰ উৎস হ’ব, বীৰ ধৰ্মৰ পৰম সাধনাৰ ক্ষেত্ৰ হ’ব।

“কৃষ্ণ, তুমি মুনিবৰৰ ওপ্ৰুহাৰ বাবে সকলো আয়োজন কৰাগৈ। মুনিবৰৰ বিশ্রামৰ প্ৰয়োজন।”

পিতাকৰ কথা মতে দ্রৌপদীয়ে ধীৰে ধীৰে আগুৱাই গ’ল। মুনিবৰে একান্তমনে দ্রৌপদীৰ ফালে চাই থাকিল।

“মহাবাজ, আপোনাৰ এই কন্যা সৰ্বসুলভাশুভ। যুগে যুগে এই কন্যাৰ নাম স্মৰণীয় হৈ থাকিব। বিবাহৰ আয়োজন কৰক। কন্যাৰ বিবাহৰ যোগ আছে পুৰুষশ্ৰেষ্ঠ মহাবীৰ সকলৰ সৈতে।”

মুনিবৰৰ কথা শুনি বজ্জা ক্ৰন্দনে মনে মনে ভাবিবলৈ ধৰিলে-কোন সেইজন মহাবীৰ। সেই মহাবীৰে দ্ৰোণাচাৰ্যক পৰাজিত কৰিব পাৰিবনে! পাৰিবনে বজ্জা ক্ৰন্দনৰ বাসনাক পূৰ্ণ ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিব! ●

☆ ☆ ☆

মুনিবৰ উভতি গ’ল।

দ্রৌপদীৰ স্বয়ম্বৰৰ সম্পৰ্কত বজ্জা ক্ৰন্দনে সিংহাসনত বহি ৰাজযন্ত্ৰীৰ সৈতে আলোচনা কৰিবলৈ ধৰিলে। বিমান সোনকালে পাৰে স্বয়ম্বৰৰ আয়োজন কৰিবলৈ বজ্জা ক্ৰন্দনে ৰাজযন্ত্ৰীক আদেশ দিলে।

“মন্ত্রী ডাঙবীয়া, আয়োজন সকলো ফালে পূৰ্ণ হ’ব লাগিব। কোনো ক্ষেত্ৰতে ক্ৰটি থাকিব নোৱাৰিব।”

ৰাজমন্ত্ৰীয়ে ৰজা দ্ৰুপদৰ আদেশ পালনৰ বাবে প্ৰতিজ্ঞা দিলে। দ্রৌপদীৰ স্বয়ম্বৰৰ পৰা যাত্ৰা সকলো ৰজা-মহাৰাজাই পায় তাৰ বাবে প্ৰস্তুতি চলালে।

ইতিমধ্যে পাঞ্চালৰ ৰাজকোঁৱৰ ধৃষ্টদ্যুম্ন আহি ৰাজ সভাত উপস্থিত হোৱাত ৰজা দ্ৰুপদ অতিশয় আনন্দিত হ’ল। ৰাজকোঁৱৰৰ ধৃষ্টদ্যুম্নৰ সৈতে ৰজা দ্ৰুপদে স্বয়ম্বৰৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিলে।

ধৃষ্টদ্যুম্নই ভনীয়েক দ্রৌপদীক এজন মহাবীৰৰ হাতত অৰ্পণ কৰাৰ কথা প্ৰকাশ কৰাত দ্ৰুপদৰ দুচকুত আশাৰ এক উজ্জ্বল পোহৰ বিয়পি পৰিল। মনে মনে ৰজা দ্ৰুপদে অনুভৱ কৰিলে—ভৱত বংশতেই তেনে মহাবীৰ আছে যি দ্রৌপদীক পত্নী হিচাপে গ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম।

পাণ্ডৱ তৃতীয় পুত্ৰ অৰ্জুনৰ কথা মনত পৰাৰ লগে লগে ৰজা দ্ৰুপদৰ আনন্দ উথলি উঠিল। কিন্তু, পঞ্চ পাণ্ডৱ জীয়াই আছেনে। জতুগৃহ দাহত জানো পঞ্চ পাণ্ডৱৰ মৃত্যু হোৱা নাই।

“পিতা, পঞ্চ পাণ্ডৱ নিশ্চয় স্বয়ম্বৰলৈ আহিব। মোৰ দৃঢ় বিশ্বাস জগৎ বিখ্যাত মহাবীৰেই দ্রৌপদীৰ উপযুক্ত বৰ হ’ব।”

“তুমি ঠিকেই কৈছা। মই ভাবিছোঁ। স্বয়ম্বৰত এনে এটা চৰ্ত্ত আৰোপ কৰা হ’ব যি চৰ্ত্ত কেৱল অৰ্জুনেহে অসীম শক্তিৰে ৰক্ষা কৰিবলৈ সক্ষম হ’ব।”

ৰজা দ্ৰুপদে এখন ভয়ংকৰ ধনু নিৰ্মাণ কৰাৰ কথা ভাবিলে। যিখন ধনু সাধাৰণ বীৰে দাঙিব নোৱাৰিব। তদুপৰি, ঘূৰি থকা চকৰিটোৰ মাজেৰে পঞ্চমুখী কাঁড় পাতেৰে গুলোমাই থোৱা সোণৰ লক্ষ্য বস্তুটোক ভেদ কৰিব পৰা জনকে দ্রৌপদীয়ে পতি হিচাপে বৰণ কৰিব।

ৰাজ সিংহাসনত বহি ৰাজমন্ত্ৰীৰ সৈতে দ্রৌপদীৰ স্বয়ম্বৰৰ কথাৰেই বহু পৰ আলোচনা কৰিলে।

কিয় জানো বাৰে বাৰে ৰজা দ্ৰুপদৰ মন অশান্ত হৈ পৰিছিল। মনত পৰিছিল দ্রৌপদীৰ জন্মকালত হোৱা ভৱিষ্যৎ বাণীৰ কথা। ৰজা দ্ৰুপদৰ কণ্ঠত ৰাজি আছিল— “হে দ্ৰুপদ, এই ৰাজ কন্যাৰ পৰা সময়ত কুক বংশৰ মহাক্ষম উপস্থিত হ’ব।...”

ৰাজ্য সভাৰ সকলো কাৰ্য শেষ কৰি ৰজা দ্ৰুপদ উভতি আহিল ৰাজ্য কাৰেঙলৈ। বিল্বাম লৈ বহু কথা ভাবিবলৈ ল'লে ৰজা দ্ৰুপদে।

এইখনেই পাঞ্চাল ৰাজ্য। সুখ-শান্তিৰে সমৃদ্ধ এই ৰাজ্যৰ অধিপতি দ্ৰুপদ। দ্রৌপদী তেওঁৰ একমাত্ৰ কন্যা। সৰ্বগুণেৰে বিভূষিতা দ্রৌপদী ৰজা দ্ৰুপদৰ নয়নৰ মণি, আশাৰ গতি আৰু ভৱিষ্যতৰ বাসনাৰ ৰূপ।

যি গৰাকীয়ে স্বয়ম্বৰত নিজৰ শৌৰ্যবীৰ্য প্ৰকাশি দ্রৌপদীক লাভ কৰিব কেইগৰাকী পৰম পুৰুষ নিশ্চয় মহাবীৰ হ'বই লাগিব। সেই মহাবীৰৰ সমুখত তিষ্ঠিব পাৰিবনে তেওঁৰ আজীবন শত্ৰু শক্তিমন্ত দ্ৰোণাচাৰ্য।

আকাশৰ পশ্চিম দিশত মাৰ যোৱা বেলিটোৰ পোহৰত উভতি অহা চৰাহজাকৰ কল-কাকলিত সিঁচৰিত হৈ পৰিছিল অবুদ্ধ বেদনাখিনি। এটা বাতিৰ অন্ধকাৰে গোটেই পৃথিবীক বহিৰ কৰিলেও দ্রৌপদীৰ স্বয়ম্বৰৰ কল্পনা পোহৰেৰে ৰজা দ্ৰুপদৰ মনৰ ভিতৰখন পোহৰাই তুলিছিল।

এয়া যেন আৰম্ভণি সমাগত দিনৰ। লাহে লাহে দ্ৰুপদৰ মন শান্ত হৈ পৰিছিল। কাইলৈ পুৱাৰ লগে লগে আকৌ পোহৰ হ'ব। নতুন এটা প্ৰভাতে কটিয়াই আনিব চিৰ বান্ধিত বাসনাৰ বতৰা। ●

দ্রৌপদীয়ে উদ্যানখনৰ এজোপা গছৰ ছাঁত বহি বিশাল আকাশখনৰ ফালে চাই আছিল একেধৰে।

কঙ্গীয়া ডাৱৰ এজাকে ঢাকি ধৰিছিল বেগিৰ পোহৰখনি। ইমান প্ৰচণ্ড শক্তিৰ আধাৰ স্বৰূপ বেলিটোক ঢাকি ধৰাত স্বত্বকৰ বাবে পোহৰখিনি হেৰাই গৈছিল কোনোবাখিনিত।

বিগত নিশাৰ কথাষোৰ দ্রৌপদীৰ মনত পৰিছিল। ওৰে নিশা দ্রৌপদীৰ চকুত টোপনি নাছিল।

স্বয়ম্বৰ আয়োজনত দ্রৌপদীৰ মন ভৰি পৰিছিল অযুত ভাৱনাৰে। মনৰ মাজত এজন সুদৰ্শন যুৱকৰ কল্পনা কৰি দ্রৌপদীয়ে বাৰে বাৰে থমকি বৈছিল। এইজন যুৱক কোনোধিনে দেখা নাই দ্রৌপদীয়ে। সিডাকৰ মুখত বহুতবাৰ শুনিছিল সেই যুৱকৰ অকল্প কীৰ্ত্তিৰ কাহিনী। ত্ৰিভুবনৰ মহাবীৰ সেই যুৱকে নিশ্চয় আহিব স্বয়ম্বৰলৈ।

দ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল যে ভৰত বংশৰ পাণ্ডু পুত্ৰ অৰ্জুনক নিশ্চয় স্বামী হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব। অৰ্জুনক নেদেখাকৈয়ে দ্রৌপদীয়ে অৰ্জুনৰ বীৰত্ব কাহিনীত মুগ্ধ হৈ পৰিছিল।

দ্রৌপদী তন্দ্রায় হৈ আছিল গভীৰ চিন্তাত।

দ্রৌপদীৰ সখীয়েক আহি মনে মনে বৈ আছিল কিমান পৰ দ্রৌপদীয়ে গোৰা নাছিল।

“সখী, কি ভাবিছা? মই আমনি দিলো। বেয়া নাপাবা। তোমাক বিচাৰি এইখিনি পালোহি।”

“সখী, আৰ্হী। ইমান পৰ অকলেই আছিলো।”

“সৰহ দিন নাই। অকলে থাকিব নালাগে আৰু। মই কি ভাবিছোঁ জানা?”

“কি ভাবিছা মোৰ কথা? নোকোৰা কিয়?”

সখীয়েকৰ চকু যুৰি সেমেকি পৰা দেখি দ্রৌপদী কিছু পৰ থমকি ব'ল।
সখীয়েকে দ্রৌপদীৰ নিচেই কাৰলৈ আহি ক'লে—

“তুমি গুচি যাবা আন এখন ৰাজ্যলৈ। মোলৈ মনত পৰিবনে কেতিয়াবা?”

“মনত সদায় পৰিব। কিন্তু, মই কাৰ লগত যাম তুমি জানো জানা?”

“জানো। কোনো সাধাৰণ পুৰুষৰ লগত নোযোৱা। যিজন সুদৰ্শন যুৱক, যিজন মহাবীৰ সৰুৰ এজন সেইজন ৰজাৰ তুমি পত্নী হ'বা। ৰাণী হ'বা।”

“যদি স্বয়ম্বৰত কোনো ৰজা মহাৰজাই পিতাই ঘোষণা কৰা চৰ্তত উপনীত হ'ব নোৱাৰে তেতিয়া?”

দ্রৌপদীৰ সখীয়েকে সাংঘাতিক কৌতূহলেৰে চাই থাকিল দ্রৌপদীলৈ।

“এয়া অসম্ভৱ। তুমি ভাগ্যৱতী সখী। তুমি পাৰুলৰ অধিপতিৰ জীয়ৰী। তুমি বিশ্ব নাবী জাতিৰ আদৰ্শ হ'ব লাগিব। নাবী শক্তিক তোমাৰ গৌৰৱেৰে মহীয়ান কৰিব লাগিব।”

সখীয়েকৰ কথাবোৰ একান্তমনে দ্রৌপদীয়ে শুনি গ'ল। দ্রৌপদীৰ মনত বহুত প্রশ্ন উদয় হ'ল। নাবী কোন? বিবাহ কি? জীৱনৰ সত্ত্ব কি, ধৰ্ম কি, শক্তিৰ অৰ্থ ক'ত লুকাই আছে? এনেবোৰ প্রশ্নই দ্রৌপদীৰ মন ভাবাবলৈ কৰি তুলিলে।

জীবনৰ এক দীৰ্ঘপথত যেন এই সকলোবোৰ শ্ৰৱণ সমিধান বস্তু হৈ আছে আৰু সেই শ্ৰৱণ সমিধান বিচাৰি উলিয়াবৰ বাবেই দ্রৌপদীৰ জন্ম হৈছে, স্বয়ম্বৰৰ আয়োজন।

“সখী, কি ভাবিছোঁ জানা ? স্বয়ম্বৰত এনে এগৰাকী পুৰুষক মই পতি হিচাপে বিচাৰিম যি গৰাকী পুৰুষে সমস্ত জীবনৰ শক্তিকে ন্যায়ধৰ্ম পালন কৰিবলৈ সক্ষম হ’ব পাৰে। সেই গৰাকী পুৰুষৰ সৈতে মই সকলো যাতনা সহিও সত্য ধৰ্মক জীয়াই ৰাখিব পাৰিম। কোন সেইজন মহাবীৰ জানানে ? মই জানো তেওঁৱেই হৈছে দেৱৰাজ ইন্দ্ৰৰ সমতুল্য পাণ্ডু পুত্ৰ মহাবীৰ পাৰ্শ্ব।”

দ্রৌপদীৰ কথাবোৰত প্ৰকাশ পাইছিল ত্মনৰ দৃঢ়তা আৰু আজীবন প্ৰেমৰ পবিত্ৰতা। সখীয়েকে একান্ত মনে শুনি ভাবিছিল—দ্রৌপদীয়ে জানো কেতিয়াবা মানব জীবনৰ দুখ-যাতনাখিনি সহ্য কৰিব পাৰিব। পাণ্ডালৰ অধিপতি ভ্ৰপদৰ আলাসৰ লাড়ু, নয়নৰ মণি দ্রৌপদীয়ে যদি কেতিয়াবা বন-জংঘলত বাস কৰিবলগীয়া হয়। সৰীয়েকৰ বুকুখন কিবা এক অজ্ঞান আশংকাত কঁপি উঠিল।

ক’ৰবাৰ পৰা ভাঁহি অহা এজাক বতাহত উটি আহিল সুগন্ধি ফুলৰ সুবাস। দ্রৌপদীৰ চাদৰৰ আঁচল খহি পৰিল বতাহৰ কোমল স্পৰ্শত।

“সখী, কি সুগন্ধি সুবাস, ক’ৰ পৰা আহিছে?”

“বতাহজাকে লৈ আহিছে। ব’লা, সৌ ছুৰিটোৰ পাৰলৈ যাওঁ।”

ছুৰিটোৰ পাৰত শিল এচটাত বহি দুয়ো সখীয়েকে চাই থাকিল শিলনিত ঠেকা খাই বৈ অহা পানীখিনিৰে। ছুৰিটোৰ পানীখিনিৰ কল্ কল্ ধ্বনি দ্রৌপদীয়ে কাণ পাতি শুনিলে।

“ইমান যে ভাল লাগে হাবি-জংঘলৰ জ্ঞান-ছুৰি-নিজৰাবোৰ। সখী, গোটেই জীবন যদি এই প্ৰকৃতিৰ মাজত বিচৰণ কৰিবলগীয়া হয়, তেতিয়া খুব ভাল লাগিব।”

“সঁচাকৈয়ে সুন্দৰ প্ৰকৃতিখন। সখী, তোমাৰ অন্তৰৰ মৰমখিনিৰ দৰেই প্ৰকৃতিয়েও সকলোকে দান কৰি আহিছে। চেৰাচোন, সৌ পাহাৰটোৰ গাত আউজি আছে এখন নীলাভ আকাশ।”

“ব’লা, সেইখিনিৰেই যোওঁ।”

“সখী, তুমি যাব নোৱাৰিবা। তুমি যে ৰাজকন্যা। তুমি তালৈ যাবলৈ কষ্ট কৰিব লাগিব। তোমাৰ পদুম ফুলৰ দৰে কোমল ভৰি দুখনে দুখ পাব।”

“মই ৰাজকন্যা। সেইবাবেই সকলো প্ৰজাৰ দৰে একেই কষ্ট, একেই দুখ কৰিব নোৱাৰিম বুলি কিয় অবিহ্বা? মই এগৰাকী নাৰী। মই প্ৰকৃতিক ভাল পাওঁ। মই ৰাজ কাৰেণ্ডৰ ভিতৰত সোমাই বন্দী জীৱন কটাব নোৱাৰোঁ।”

এজাক চৰাই আকাশেদি উৰি গ’ল। সেই চৰাই জাকৰ কৃষ্ণত সৰি পৰা বহুতো নোকোৱা কথা বতাহত ভাঁহি আহিল।

এখন বিশাল আকাশ।

দূৰ দিশত আকাশে যেন স্পৰ্শ কৰি আছে পৃথিৱীক।

পৃথিৱীৰ অপৰূপ সৌন্দৰ্য পান কৰিবৰ বাবে শ্ৰৌণদীৰ মন উদ্বিগ্ন হৈ পৰিল। সত্য আৰু ন্যায় ধৰ্মৰ মাজেদি বিচাৰি পাৰ পৃথিৱীৰ অপৰূপ সৌন্দৰ্যক।

সেই সত্য সেই ধৰ্ম জীৱনত কি দৰে গ্ৰহণ কৰিব পাৰি। শ্ৰৌণদীৰ দুচকুত উজ্বলি উঠিল অনাগত দিনৰ এজাক সপোন। শ্ৰৌণদী আৰু সখীয়েক উভতি আহিছিল জুৰিটোৰ কাষৰ পৰা। শ্ৰৌণদীৰ কাণত বাজি আছিল প্ৰকৃতিৰ নুশুনা গানৰ সুৰটো। ●

☆ ☆ ☆

স্বয়ম্বৰৰ সকলো আয়োজন পূৰ্ণ হৈছিল। পাঞ্চাল ৰাজ্যৰ দিশে দিশে নিৰ্মিত কৰা হ’ল তোৰণবোৰ। বাট-পথবোৰ সজ্জিত কৰা হ’ল বিভিন্ন ফুলৰ ৰংবিৰঙেৰে। সংগীতৰ মধুৰ মূৰ্চনাত সকলো সময় মুখৰিত হৈ পৰিল।

আনন্দময় পৰিবেশত প্ৰজাসকলে উৎসৱৰ বতৰ এটাক আঁকোৱালি ল’লে। নিশাৰ অন্ধকাৰখিনি ছলি থকা জোৰৰ পোহৰত দূৰলৈ আঁতৰি পলাল।

ৰাজ কাৰেণ্ডত উপচি পৰিল সমাগত দিনৰ আশা আৰু আনন্দৰ খলকনি। সোণৰূপ খচিত কাৰেণ্ডৰ কক্ষত প্ৰতিধ্বনিত হ’ল মাংগলিক ধ্বনি। ৰজা দ্ৰুপদৰ অন্তৰত থুপ খাই থকা সপোনবোৰ উস্তাল হৈ পৰিল।

শ্ৰৌণদীৰ দেহৰ ভাঁজে ভাঁজে জিলিকি উঠিল সকলো সৌন্দৰ্যৰ সম্ভাৱ। এটা নতুন ভৱিষ্যতে শ্ৰৌণদীৰ মনৰ গভীৰত প্ৰসাৰিত হৈ গ’ল।

এক অন্তৰীন জীৱন-জিজ্ঞাসাই বাবে বাবে শ্ৰৌণদীৰ চিন্তা-ভাবনাক সুগভীৰ কৰি তুলিলে।

‘চৌশিকৰ বতাহ ফালি অহা বন্ধৰ ঢকৰ জীৱ পৃথিৱীৰ পৰাই প্ৰতি মুহূৰ্তক

সচকিত কৰি জাননী দিলে। পাঞ্চাল ৰাজ্যৰ অভ্যাগত ৰজামহাবজা সৰু ' আদৰণি জনাবৰ বাবে সকলো সুব্যৱস্থা কৰা হ'ল।

স্বয়ম্বৰলৈ অহা সকলোৰে বাতৰি ৰজা দ্ৰুপদক দি থকা হ'ল।

“মন্ত্ৰীবৰ, স্বয়ম্বৰৰ বাতৰি? আহিছেনে সকলো ৰজা-মহাৰজা?”

“মহাৰাজ, সকলো আহিছে। কুক বংশৰ ধৃতবাস্তুৰ মহাবলী বীৰ পুত্ৰসকল পাঞ্চাল ৰাজ্যত উপস্থিত হৈছেহি। গান্ধাৰ ৰাজ সুবলৰ পুত্ৰ শকুনি, বৃষক আৰু বৃহদলো আহিছে। ঋষিৰাজ দ্ৰোণাচাৰ্যৰ মহাবলী পুত্ৰ অশ্বখমা আৰু বিৰাট ৰজাৰ পুত্ৰ শংখ আৰু উত্তৰো উপস্থিত। মহাৰাজ, সকলো আহিছে।”

ৰাজমন্ত্ৰীয়ে পাঞ্চাল ৰজা দ্ৰুপদৰ সমুখত পৌণ্ডৰাছ বাসুদেৱ, মহাবীৰ ভগদত্ত, মদ্রৰাজ শল্য, কুকবংশীয় ৰজা সোমদত্ত, পুক বংশীয় ধনুৰ্দ্ধৰ কাষোজৰ ৰজা সুদক্ষিণ, ভূৰি ভূৰিশ্ৰৱা, বাসুদেৱ, বলৰাম, কশ্চিনীৰ পুত্ৰ বীৰ্যবান প্ৰদ্যুম্ন, অনিৰুদ্ধ, সাত্যকি, সিদ্ধু দেশৰ অধিপতি জয়দ্ৰথ, বৃহদ্ৰথ, বাস্মীক, মহাৰথী শ্ৰতায়ু, মহাপৰাক্ৰমী শিশুপাল, জৰাসন্ধ, উলুক, চিত্ৰাংগদা আদি মহাপৰাক্ৰমী বীৰসকলৰ আগমণৰ বাতৰি দিলে।

ৰজা দ্ৰুপদৰ অন্তৰৰ ভিতৰত হাহাকাৰ কৰি উঠিল। এতিয়াও পাণ্ডুৰ পুত্ৰসকল উপস্থিত হোৱা নাই। জতুগৃহ দাহত সঁচাকৈয়ে পঞ্চ পাণ্ডুৰ সমাধি ঘটিব নেকি। এয়া অসম্ভৱ।

স্বয়ম্বৰ চাবলৈ বিভিন্ন ৰাজ্যৰ পৰা ব্ৰাহ্মণসকলো আহিল। নানাদেশৰ পৰা ভাৱবীয়াসকল আহিল, মংগলাচৰণ কৰা বৈতালিক সকল আহিল, স্তুতি পাঠ কৰা সূত সকল আহিল আৰু আহিল উৎসৱত যোগ দিবলৈ মাল যুঁজাৰুসকল।

স্বয়ম্বৰৰ উৎসৱত সকলোৰে যোগ দিলেহি। পাঞ্চাল ৰাজসভা দিনে-নিশাই আনন্দময় পৰিবেশত মুখৰিত হৈ পৰিল।

ৰাজ কাৰেঙৰ অগ্নিদত্ত থিয় হৈ ৰজা দ্ৰুপদে ভাবিবলৈ ধৰিলে। পাণ্ডুৰ তৃতীয় পুত্ৰ মহাবীৰ অৰ্জুনৰ হাতত দ্ৰৌপদীক অৰ্পণ কৰাৰ একত্ৰাৱ অস্তিত্ব আছিল দ্ৰুপদৰ। কিন্তু, পাণ্ডুসকল অহাৰ কোনো বাতৰিকো নাপালে।

ৰাজ কাৰেঙৰ এক সুন্দৰ ককত সৰীসকলৰ সৈতে পৰিবেষ্টিত হৈ দ্ৰৌপদী সোণৰ পালেঙত বহি আছিল। উৎকণ্ঠিত মনেৰে অপেক্ষা কৰিছিল সেই পক্ষ পুৰুষক দৰ্শন কৰিবৰ বাবে।

এক নতুন প্রভাতৰ পোহৰত জ্বলন্তকৈ উঠিছিল পাঞ্চাল ৰাজ্য। দিনে দিনে ধ্বনিত হৈছিল মাংগলিক গীতৰ সুৰ। বতাহজ্বাক বৈ আহিছিল। সুগন্ধি সুবাস বিয়পি পৰিছিল চৌপাশে। বিবিধ বিহংগৰ কল-কাকলিয়ে আকাশ মুখৰিত কৰিছিল।

পাঞ্চালৰ ৰাজ সভাক আজি যেন নতুন সৰগৰ ৰূপত সজোৱা হৈছিল। ৰাজ সভাৰ চৌপাশে সুকোমল আসনত উপবিষ্ট হৈছিল মহাবলী ৰজা-মহাৰজা সকল। সকলোৰে দুচকুত উজ্জলি উঠিছিল পৰম আকাংক্ষিত স্বপ্নৰ পোহৰ।

স্বয়ম্বৰ চাবলৈ অহা ব্ৰাহ্মণ সকলক দান দক্ষিণা প্ৰদান কৰা হৈছিল। শাৰী শাৰী আসনত বহি ব্ৰাহ্মণসকলে মন্ত্ৰোচ্চাৰণ কৰিছিল। জটাধাৰী ঋষিসকলৰ সমাগমে গভীৰ কৰি তুলিছিল স্বয়ম্বৰৰ পৰিবেশ।

দ্রৌপদীক স্বয়ম্বৰৰ ধৰ্মীলৈ আনোতে ব্ৰাহ্মণ সকলে মন্ত্ৰপাঠ কৰিছিল আৰু ৰজা মহাৰাজাসকলৰ দৃষ্টি নিখৰ হৈ পৰিছিল।

পৃথিৱীৰ সকলো সৌন্দৰ্যই যেন দ্রৌপদীৰ যৌৱনক আঁকোৱালি লৈছিল। প্ৰেমৰ সমস্ত অনুভূতি যেন দ্রৌপদীৰ অপৰূপ দুচকুৰ দৃষ্টিত বিকশিত হৈ পৰিছিল।

স্বয়ম্বৰধৰ্মীত দ্রৌপদীক দেখা পাই কোনো কোনোৱে কৈছিল— এই নাৰী পৰম সত্যৰ প্ৰতীক, কোনোৱে কৈছিল— এই নাৰী জীৱনপ্ৰেমৰ এক জীৱন্ত স্বাক্ষৰ। সকলোৰে মুখত উচ্চাৰিত হৈছিল দ্রৌপদীৰ গুণ-গৰিমা আৰু বুল লাৰণ্যৰ কথা।

হঠাৎ বাদ্যযন্ত্ৰবোৰ ধমকি ব'ল।

খুঁটদুন্নুই স্বয়ম্বৰ ধৰ্মীত সমবেত সকলো ৰজা-মহাৰাজাক উদ্দেশ্যি ঘোষণা কৰিলে যে এইখন ধনু, এইপাট কাঁড় আৰু সেৱা ওলোমাই থোৱা আছে এটা লক্ষ্যবস্তু। যিজনে এই প্ৰকাণ্ড ধনুখনত শব্দপাট লগাই সৌ দূৰি থকা চকুৰিটোৰ মাজৰ বিদ্ধাহিদি সৰুকৈ ওপৰত তাহি থকা লক্ষ্যবস্তুক ভেদ কৰিব পাৰিব সেইজনকে দ্রৌপদীয়ে পতি হিচাপে ৰূপ কৰিব।

ধন্তেক সময়ৰ বাবে সময় যেন ধমকি ব'ল।

কেউফালে নিমন্ত্ৰতা বিৰাজ কৰিলে।

এখন প্রকাণ্ড ধনু। ধনুখনৰ ওপৰত দৃষ্টি দি বহুতো বজাৰ সাহিয়াল বুকুত
কঁপনি উঠিল। সকলোৱে তলমূৰ কৰি থাকিল।

স্বয়ম্বৰৰ থলীত চৌপাশে আসনত উপবিষ্ট বজা-মহাৰজাসকলৰ পৰিচয়
পাই দ্রৌপদী চিন্তিত হৈ পৰিল। কোনোজনৰ প্ৰতিয়েই দ্রৌপদীৰ মন বিচলিত
নহ'ল।

ক'ত লুকাই আছে দ্রৌপদীৰ আকাংক্ষিত মহাবলী সুদৰ্শন যুদ্ধকজন!
আছে নে বাক এহি স্বয়ম্বৰ থলীত! কোনোবাই যেন দ্রৌপদীৰ কাণে কাণে কৈ
গ'ল—অস্থিৰ নহ'বি। জীৱনৰ প্ৰকৃত সন্ধান বিচাৰি পাবি খন্তেক পিছতে।

আসনত উপবিষ্ট মহাবীৰ কৰ্ণক দেখা পাই দ্রৌপদীৰ মন খন্তেকৰ বাবে
কঁপি উঠিছিল। এওঁতো পাণ্ডু পুত্ৰ অৰ্জুন নহয়। তথাপি কৰ্ণৰ দুবাহুত যেন
জিলিকি আছিল অসীম শক্তিৰ পৰিচয়।

প্ৰকাণ্ড ধনুখনৰ কাষলৈ ধুমুহাৰ গতিৰে অহা প্ৰায়বোৰ বজা-মহাৰজাৰ
বীৰত্ব নিমিষতে খুলিসাং হৈ পৰিছিল। ধনুখনৰ কাষৰ পৰা পৰাজয়ৰ ব্লানি লৈ
উভতি গৈছিল। ব্যৰ্থতাই প্ৰেমৰ তৃষ্ণাক নিৰ্বাপিত কৰিছিল। অসহনীয়
অপমানত পৰাজিত বজা-মহাৰজা সকলৰ বুকুৰ পৰা নিগৰি পৰিছিল বেদনাৰ
হুমুনিয়াহ।

কোনোবাই যেন দ্রৌপদীক কাণে কাণে কৈছিল—এয়াই পৰম সত্য,
এয়াই ধৰ্ম। ●

সমুদ্ৰৰ দৰে অশান্ত হৈ পৰা হৃদয়ৰ গভীৰত যেন দ্রৌপদীয়ে শুনিছিল
জীৱনৰ আকাংক্ষিত মুহূৰ্তৰ বতৰা। খন্তেক সময়ৰ পিছতে যেন চৌদিশে
নিৰাদিত হৈ পৰিব জীৱন-সংগীৰ সুৰখিনি।

দ্রৌপদী দৃঢ়মনা হৈ অপেক্ষা কৰিছিল।

এইজন সুদৰ্শন ব্ৰাহ্মণ কুমাৰ। সুঠাম শৰীৰৰ অংগে অংগে বিৰাজ
কৰিছিল অপূৰ্ব কাণ্ডি। গভীৰ খোজত যেন কঁপি উঠিছিল বিশাল ধৰিত্ৰী।
চকুৰে-মুখে বিৰিঙি পৰিছিল আত্মপ্ৰত্যয় আৰু অংগীকাৰবদ্ধ মনৰ দৃঢ়তাৰ
স্বপ্নবোৰ।

প্ৰকাণ্ড ধনুখনৰ ফালে আগুৱাই আহিল প্ৰচণ্ড ধুমুহাৰ আগজাননীৰ দৰে।

ধমকি ব'ল ধনুখনৰ কাবত। চকুমুদি স্বৰ্গণ কৰিলে ইষ্ট দেৱতাক। তাৰাশিহন্ত
উন্নীলিত দুচকুৰে দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিলে দ্রৌপদীৰ ফালে।

এক নিবিড় আকৰ্ষণত যেন অক্ষয় ভূবৰ এজাক বিজুলীয়ে খেলি গ'ল।
সমগ্ৰ সত্ত্বা আৰু হৃদয় কঁপাই দ্রৌপদীৰ যৌৱনৰ আশাৰিনিৰে চৰাই হৈ উৰি
আছিল।

দ্রৌপদীয়ে অপলক দৃষ্টিৰে চাই ব'ল সুদৰ্শন ব্ৰাহ্মণ কুমাৰৰ পিনে।
দ্রৌপদীয়ে ম'ন মনে চিন্তা কৰিলে কোন কাহানিবাই যেন পৰিচয় হৈছিল
এইজন সুদৰ্শন যুৱকৰ স'তে। সেই যুৱকৰ অন্তৰংগতাত দ্রৌপদীয়ে যেন বিচাৰি
পাইছিল যৌৱনৰ সকলো প্ৰেম আৰু অনুভূতিৰ সুখ-শান্তি।

কোন সেই যুৱক। তেওঁ বাক সঁচাকৈয়ে ব্ৰাহ্মণ কুমাৰ নে। ক'তা, সেই
যুৱকৰ দুচকুত দেখোন জিলিকি আছে ক্ৰিয় বীৰৰ অনিৰুদ্ধ শক্তিৰ অমলিন
অভিব্যক্তি। যুদ্ধ জয়ৰ গৌৰৱৰ চিহ্নবোৰ দেহৰ ভাঁজে ভাঁজে হেৰাই যোৱা
নাই এতিয়াও। খোজে খোজে প্রকাশিছে শক্তিমন্ত বীৰৰ প্ৰতিজ্ঞাৰ সপোন। দুই
বাহুত ধুমুহা সৃষ্টি কৰিব পৰা শক্তিৰ স্ফুলিংগবোৰ যেন চিটিকি পৰিছে
কেউকাষে। এয়া জানো সম্ভৱ হ'ব পাৰে কোনো এক ব্ৰাহ্মণ কুমাৰৰ বাবে।

অসম্ভৱ, এই যুৱক কেতিয়াও হ'ব নোৱাৰে ব্ৰাহ্মণ কুমাৰ। এওঁ
ক্ৰিয় বীৰ।

এজাক বতাহ বলিছিল। বতাহজাকে যেন দ্রৌপদীৰ কাণে কানে কৈছিল-
এয়া স্বপ্ন নহয়, এয়া যৌৱনৰ সত্য আৰু সুন্দৰ স্থিতি। এই ব্ৰাহ্মণ কুমাৰেই যেন
পৰম শক্তিয়ে আকোৱালি ল'ব পাৰিব দ্রৌপদীৰ চিৰ বাঞ্ছিত প্ৰাণৰ গিপিসাক।
অনাগত জীৱনৰ পথত এই যুৱকেই যেন সমস্ত অন্ধকাৰ বিনাশী কটিয়াই আনিব
পোহৰৰ উজ্জলতাৰিনি।

এক অনাবিল প্ৰেমৰ স্বপ্নত বুৰ গৈ দ্রৌপদীয়ে মনৰ মাজত বিচাৰিলে
সেই যুৱকৰ সত্য পৰিচয়।

হঠাৎ বাজি উঠিল চৌদিশে বাদ্য যন্ত্ৰবোৰ। স্বৰস্বৰথলীত নিৰ্নাদিত হ'ল
বীৰধৰ্মৰ প্ৰশংসাৰ গান। আকাশৰ পৰা পুলক বৃষ্টি হ'বলৈ ধৰিলে।

সুদৰ্শন ব্ৰাহ্মণ কুমাৰে অদি সযতনে প্ৰকণ্ঠ ধনুখন হাতত লৈ লক্ষ্য হেঁদ
কৰিলে তীক্ষ্ণ শৰেৰে। প্ৰচণ্ড শব্দত কঁপি উঠিল মেদিনী।

দ্রৌপদীয়ে নিমিষতে সেই যুৱকৰ ডিঙিত মাল্য অৰ্পণ কৰি ধমকি ব'ল।

ব্রাহ্মণসকলৰ মাজত আনন্দৰ জোঁৱাৰ বাগৰি গ'ল। স্বয়ম্বৰ থলীত দ্রৌপদীক লাভ কৰাৰ তীব্ৰ বাসনা পুহি বখা সকলো বীৰ গৰজি উঠিল। পৰাজিত বীৰ সকলে কোৱা-কুই কৰিলে যে স্বয়ম্বৰত ব্রাহ্মণসকলৰ কোনো অধিকাৰ নাই। প্ৰতিশোধৰ ভাবেৰে সকলো ৰথী-মহাৰথী ৰজা-মহাৰজাসকলে ব্রাহ্মণ যুৱকৰ বিৰুদ্ধে হংকাৰি উঠিল।

এক ভীষণ পৰিস্থিতিৰ মাজত সেই ব্রাহ্মণ কুমাৰে সকলোকে পৰাভূত কৰি দ্রৌপদীক লৈ স্বয়ম্বৰ থলীৰ পৰা আঁতৰি গ'ল।

দ্রৌপদীয়ে সেই ব্রাহ্মণ কুমাৰক অনুসৰণ কৰি গছ-গছনিৰ মাজে মাজে আগবাঢ়িল।

দ্রৌপদীয়ে মনে মনে অনুভৱ কৰিলে এয়া যেন এক নতুন যাত্ৰাৰ আৰম্ভণি। পাঞ্চালৰ ৰাজ প্ৰাসাদৰ অসংখ্য দাস-দাসীৰ মাজত দ্রৌপদীয়ে যি সুখ-শান্তি লাভ কৰিছিল সেইখিনি ত্যাগ কৰি ওলাই আহিল বিপুল পৃথিৱীৰ মাজত এক নতুন জীৱনৰ সত্যৰ সন্ধানৰ বাবে।

দ্রৌপদীৰ চকুত ভাঁহি উঠিল—প্ৰকৃতিৰ অপূৰ্ব সৌন্দৰ্যৰ মাজত সীমাহীন দুখ-যাতনাৰে জীয়াই থকা মানৱ জীৱনৰ জিজ্ঞাসা। এয়াই যেন দ্রৌপদীৰ বাবে পৰম সত্যৰ পথ।

দ্রৌপদীয়ে ঘনে ঘনে উশাহ লৈছিল। দ্রৌপদীৰ আগে আগে সেইজন সুদৰ্শন ব্রাহ্মণ কুমাৰ আৰু পাছত আৰু এজন শক্তিমন্ত বিশাল পুৰুষ আগুৱাই গৈছিল স্বগৃহ অভিমুখে।

ইমান ক্লান্ত হৈয়ো দ্রৌপদী অৱশ্যে হৈ পৰা নাছিল। দ্রৌপদীয়ে মনে মনে ভাবিছিল সঁচাকৈয়ে যেন বিচাৰি ফুৰা ঠাইখনলৈকে তেওঁলোক আগুৱাই গৈছিল।

কিছুদূৰ যোৱাৰ পিছত এটা সৰু পঁজাৰ সমুখত থমকি বৈছিল আটাইকেইজন।

পঁজাটোৰ ভিতৰত পাঁচজন শক্তিমন্ত পুৰুষ আৰু এগাৰাকী বৃদ্ধাক দেখা পালে দ্রৌপদীয়ে। দ্রৌপদীয়ে অতি সহজতেই বুজিব পাৰিলে এওঁলোক কোন।

শস্য শ্যমলা গথাৰৰ ওপৰেদি বৈ যোৱা বতাহ এজাকৰ দৰে এক পৰম শক্তিৰ সন্ধানত দ্রৌপদীৰ শৰীৰ আৰু মন অধীৰ কৰি তুলিলে।

গছ-গছনিৰ ফাকেদি নিগৰি পৰা আকাশৰ জোনাৰখিনিৰে ভেতিয়া

সেই সকল পঁজাটো আৱৰি ধৰিছিল। ৰাতিৰ বুকুত ফেঁচা চৰাইটোৰ মাংগলিক উকলি ধ্বনিয়ে বিয়পাই পেলাইছিল নিসংগতাৰ গভীৰতাখিনি।

সকলো টোপনি গৈছিল।

দ্রৌপদী সাৰে আছিল।

সাৰে আছিল বিশাল পৃথীৱীখন।

চৌদিশৰ নিঃশব্দতাৰ মাজত দ্রৌপদীয়ে যেন শুনিবলৈ পাইছিল প্ৰকৃতিৰ মাজত নাৰীৰ জীৱন আৰু যৌৱনৰ মৰ্মবাণী। এয়াই সত্য পথ আৰু এই পথেদিয়েই আগুৱাই যাব লাগিব। সকলো যাতনা, লাঞ্ছনা, দুখ-বিষাদখিনি লৈ গঢ়িব লাগিব মহাজীৱনৰ ইতিহাস। ●

কাৰো একো কথা বুঝি বুলি নাথাকিল। ব্ৰাহ্মণ কুমাৰ বৈশম্পয় মহাবীৰ অৰ্জুনেই লক্ষ্য ভেদ কৰি দ্রৌপদীক স্বয়ম্ভৱত লাভ কৰিলে।

পাঞ্চাল ৰাজ্যত পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সৈতে দ্রৌপদীৰ বিবাহ কাৰ্য সুকলমে সম্পন্ন হৈ গ'ল। দ্রৌপদীয়ে পঞ্চপতি লাভ কৰা কথাটোত সকলোৰে আচৰিত হ'লেও পূৰ্বজন্মত যে দ্রৌপদী এজন মহৰ্ষিৰ এগাৰাকী কন্যা আছিল আৰু সেই কন্যাই মহাদেৱক তপস্যাৰ দ্বাৰা সন্তুষ্ট কৰি পাঁচবাৰ পতি দিয়ক বুলি যৰ লাভ কৰাৰ ফলত পঞ্চ পাণ্ডৱক পতি হিচাপে লাভ কৰাৰ কথাটো বজা ক্ৰপদে ব্যাসদেৱৰ পৰা আদ্যোপান্ত শুনিবলৈ পালে।

ইতিমধ্যে দ্রৌপদী কুক বংশৰ বোৱাৰী হোৱা বুলি ধৃতৰাষ্ট্ৰই গম পালে। জতুগৃহত যে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ মৃত্যু হোৱা নাই তাকে জানি ভীষ্ম, দ্রোণাচাৰ্য, বিদুৰ আদি শ্ৰেষ্ঠ বীৰসকলে মনে মনে ধৰ্মৰ জয়ৰ কথাকেই সুধৰিলে।

পাঞ্চালৰ বজা ক্ৰপদে মনোবাঞ্ছা পূৰণ হোৱা দেখি আনন্দ উপলব্ধি কৰাৰ লগে লগে দ্রৌণাচাৰ্যৰ ওপৰত প্ৰতিশোধ লোৱাৰ ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ কথা সুধৰিলে।

মৌম্য ৰাণিৰ পৌৰোহিত্যত পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সৈতে দ্রৌপদীৰ বিবাহ সম্পন্ন হোৱাৰ লিছত দ্রৌপদীয়ে অতিশয় দৌৰৰবোধ কৰি সত্য ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে দৃঢ় প্ৰতিজ্ঞা হৈ পৰিল। আনহাতে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ মৃত্যু কুৰী দেখীয়ে অতিশয় চেনেহৰে সাৰাটি দ্রৌপদীক আশীৰ্বাদ দিছিল। কুৰী দেখীয়ে কৈছিল—“শশিসেনী

ইন্দ্রৰ যেনে, স্বাহা অগ্নিৰ যেনে, বোহিগী চন্দ্রৰ যেনে, দময়ন্তী নল ৰজাৰ যেনে, ভদ্ৰা কুবেৰৰ যেনে, লক্ষ্মী নাৰায়ণৰ যেনে, তুমিও পতিসকলৰ তেনে আদৰৰ হোৱা।”

কুন্তী দেৱীৰ আশীৰ্বাদত দ্রৌপদীৰ হিয়াখন আনন্দেৰে উপচি পৰিছিল যদিও মনে মনে অজ্ঞান আশংকাত কঁপি উঠিছিল। তথাপি, পঞ্চপাণ্ডৱৰ দৰে মহা পৰাক্ৰমী বীৰসকলৰ কাষত কোনো ভয়, সংশয় প্ৰকাশৰ কাৰণ নেদেখিলে।

দ্রৌপদীয়ে ৰাজ প্ৰাসাদৰ সকলো সুখ-সন্তোগ ত্যাগ কৰি কোনোদিনেই অনুতপ্ত হোৱা নাহিল। কুশ বনেৰে সাজি লোৱা শয্যাৰ ৰাতিটোৰ বাবে আশ্ৰয় লৈ দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল পৰম শান্তি।

অন্ধকাৰে আৱৰি ধৰা পৃথিৱীৰ বুকুত দ্রৌপদীয়ে দেখা পাইছিল জীৱনৰ দুৰ্গম পথত থিয় দি থকা দুখ যাতনাখিনি। তথাপি, অবিচলিত মনৰ মাজত সেই শুভ দিনচোৰ কামনাৰে দ্রৌপদীয়ে এখন ধৰ্ম যুদ্ধৰ কথা ভাবিছিল।

প্ৰতিটো নিশাই দ্রৌপদীক সোঁৱৰাই দিছিল অন্ধকাৰ আঁতৰি গলে এটা নতুন প্ৰভাতে লৈ আহে সূৰ্যৰ সমস্ত পোহৰ। সেই পোহৰত স্নান কৰি মানুহে লাভ কৰে সত্য আৰু সুন্দৰক।

পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সান্নিধ্যত দ্রৌপদীয়ে লাভ কৰিছিল সত্য ধৰ্মৰ স্বৰূপ আৰু বীৰ ধৰ্মৰ অৰ্থ। ন্যায়, সত্য, পবিত্ৰতা, সততাৰ, কথাবোৰ দ্রৌপদীয়ে গভীৰভাবে হৃদয়ঙ্গম কৰাৰ বাবে প্ৰতি দিনেই কঠোৰ সাধনাৰ বাবে নিজকে প্ৰস্তুত কৰিবলৈ বিচাৰিছিল।

এই আৱাসস্থলত থকা সময়ছোৱাত দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ শক্তিৰে বুজিব পাৰিছিল যে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সত্য ধৰ্ম আৰু অসীম বীৰত্বৰ কথা। দ্রৌপদীয়ে মনে মনে সুঁৱৰি চাইছিল—যুধিষ্ঠিৰ ধৰ্মৰ এক জ্বলন্ত শিখা, ভীম প্ৰচণ্ড ধুমুহাৰ অজ্জয় গতি, অৰ্জুন পূৰ্ণ যৌৱনৰ বিশাল প্ৰেম, অমিত শক্তিৰ দুৰ্নিবাৰ গতি আৰু নকুল সহদেৱ সৌন্দৰ্য আৰু শক্তিৰ এক সমাহাৰ।

দ্রৌপদীৰ অন্তৰখন অজ্ঞান সৌৰৱৰ আশা আৰু আনন্দৰ মাজত উথলি উঠিছিল। এগৰাকী পৃথিৱীৰ সকলো সুন্দৰৰ মাতৃ হোৱাৰ কামনাৰে দ্রৌপদীৰ চকুত ধমকি বৈছিল বহুতো স্বপ্ন আৰু সামাহীন আশাই।

বিশাল আকাশখনলৈ চাইছিল।

এখন আকাশ। বিশাল আকাশ। সূৰ্য সেই বিশাল আকাশৰ যেন প্রতিভা।
দ্রৌপদীয়ে মনে মনে ভাবিছিল— বৰ ভাল লাগে এই আকাশ আৰু আকাশৰ
নীলাধিনি। আকাশৰ দৰে যদি জীৱন হয় নিৰ্মল আৰু পবিত্ৰ।

কেতিয়াবা আকাশখন গোম্ভা হৈ পৰে। ধুমুহাই আকাশখনক ঢাকি ধৰে।

টোপনিয়ে হেঁচুখিবিছিল।

দ্রৌপদীয়ে সপোন দেখিছিল।

এটা দুৰ্গম পথ। পঞ্চ পাণ্ডৱ, কুন্তী দেৱী আৰু দ্রৌপদী গৈ আছিল।
ক'তো যেন পানী নাই। পানীৰ গিয়াহত সকলোৰে অঠ-কঠ শুকাই গৈছিল।
ভীষণ অন্ধকাৰত দ্রৌপদী হেৰাই যাব খুঁজিছিল। কেউ ফালৰ পৰা হিৰে
জন্তুবোৰে মুখ মেলি খেদি আহিছিল সিহঁতক গিলি পেলাবলৈ। হিৰে
জন্তুবোৰৰ মুখবোৰ পঞ্চ পাণ্ডৱে ফালি পেলাইছিল। তেজৰ নৈ বৈ গৈছিল।
দ্রৌপদীয়ে সমস্ত দেহৰ শক্তিয়ে নিজক বচাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। তাৰ পিছত,
এজাক ব'দ ওলাইছিল। এখন বিশাল নৈত স্নান কৰি পঞ্চ পাণ্ডৱ আৰু
দ্রৌপদীয়ে সূৰ্যটোৰ ফালে চাইছিল।

দ্রৌপদীয়ে বাতি পুৰাৰ লগে লগে ভয় লগা সপোনটো সুঁৱৰিছিল।

মাতৃ কুন্তী দেৱী আৰু দ্রৌপদীক লৈ পঞ্চ পাণ্ডৱে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিছিল
হস্তিনাপুৰলৈ।

দ্রৌপদীয়ে আকাশলৈ মূৰ তুলি চাইছিল।

চপৰা-চপৰা কলা ডাৱৰ কিছুমানে আকাশখন আবৰি পোলাইছিল।
ক'তো এটা চৰাই নেদেখিলে।

লাহে লাহে আটাইকেইজনে দুৰ্গম পথেদি আশুবাই গৈছিল। এটা নতুন
ভবিষ্যতে হাত বাউলি মাতিছিল। নৈৰ পাৰে পাৰে, হাবিজাবলৰ মাজে মাজে
গৈ থাকোঁতে দ্রৌপদীৰ মনত পৰিছিল এবি অহা জীৱনটোলৈ।

☆ ☆ ☆

এখন নতুন নগৰ গঢ়ি উঠিল।

ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ নাম দি পঞ্চপাণ্ডৱে গঢ়ি তোলা নগৰখন আটক ধুনীয়া হৈ
পৰিল। পঞ্চ পাণ্ডৱে ধৃতৱংশৰ পৰা পোৱা খণ্ডৱপ্ৰস্থ নামৰ হাবিজাবেৰে আবৰা

অঞ্চলটোতে গড়-খাঁই মৰাই, পুখুৰী সৰোবৰ খন্দাই, ফুলৰ উদ্যান পাতি নগৰখনক সজাই-পৰাই তুলিলে।

ইয়াৰ পাছত চালে চকু ৰোৱা ৰাজ কাৰেং সাজিলে।

ইন্দ্রপ্ৰস্থত দ্রৌপদীয়ে সকলো সুখ-শান্তিতে সময়খিনি কটালেও কৌৰৱৰ পৰা কেতিয়াবা অপকাৰ হোৱাৰ আশংকাত মনে মনে চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে। ইন্দ্রপ্ৰস্থত থকা সময়ছোৱাতে দ্রৌপদীয়ে ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পুত্ৰ সকলৰ পাণ্ডৱ সকলৰ প্ৰতি থকা হিংসা-বিদ্বেষৰ মনোভাৱখিনি বুজিব পাৰিছিল। সেয়ে, সদায়েই দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পতিৰ মংগল কামনাৰ বাবে প্ৰাৰ্থনা জনাই আহিছিল। তদুপৰি, কোনো ক্ষেত্ৰতে দ্রৌপদী বিচলিত নহৈছিল। সূক্ষ্ম ভাবে চিন্তা কৰাৰ লগতে দ্রৌপদীয়ে নিজৰ মনক দৃঢ় কৰি তুলিছিল।

ইতিমধ্যে দ্রৌপদীয়ে দুৰ্যোধনৰ মনৰ কপটতা ধৰিব পাৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ অসীম শক্তি আৰু সত্য ধৰ্মৰ ওপৰত গভীৰ বিশ্বাস পোষণ কৰিছিল।

পুৱাৰ পোহৰত ইন্দ্রপ্ৰস্থ জিলিকি উঠাৰ দৰে দ্রৌপদীৰ বিশিষ্ট গুণবানিয়ে প্ৰজাবৰ্গকে মুগ্ধ কৰিছিল। পুৱাৰ পৰা নিশাৰ আহাৰ গ্ৰহণ কৰা পৰলৈকে ব্ৰাহ্মণ, ডিঙাৰী, ভোকাডুৰ আদি কোনোজনকে দ্রৌপদীয়ে বিমুখ কৰি আঁতৰাই পঠোৱা নাছিল। দ্রৌপদীয়ে নিজে আহাৰ গ্ৰহণ নকৰালৈকে অন্ধৰ ভাণ্ডাৰ স্বৰূপ চকৰ পৰা সকলো অতিথিকে অন্ন ভোজন কৰাবলৈ সক্ষম হৈছিল।

ইন্দ্রপ্ৰস্থৰ প্ৰতি মুহূৰ্ত্ত দ্রৌপদীৰ বাবে সুখ শান্তিৰ কাল হৈ পৰাৰ সময়ত ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পুত্ৰ দুৰ্যোধনৰ কুটিল চক্ৰান্তত দ্রৌপদীৰ সমগ্ৰ শৰীৰ আৰু মন কঁপি উঠিছিল। আসন্ন বিপদৰ আশংকাই দ্রৌপদীৰ মন অস্থিৰ কৰি তুলিলে।

নিশাৰ গভীৰ নিস্তৰ্দ্ধাত দুই হাত যোৰ কৰি প্ৰাৰ্থনা জনাইছিল— অধৰ্ম, অন্যায় আৰু অসত্যৰ পৰা যেন সকলোকে ৰক্ষা কৰা। বীৰৰ সত্য ধৰ্ম পালনত যেন পঞ্চ পাণ্ডৱক অসীম ধৈৰ্য আৰু শক্তি প্ৰদান কৰা।

দ্রৌপদীৰ বিশাল হৃদয়ৰ প্ৰাৰ্থনাৰ সুৰ বতাহত বিয়পি পৰিছিল। ইন্দ্রপ্ৰস্থ নগৰৰ ৰাজকাৰেঙৰ দেৱালে দেৱালে যেন ঠেকা ৰাই উভতি আহিছিল।

এচপৰা কলা ডাৱৰ ৰাজকাৰেঙৰ ওপৰৰ আকাশত থুপ খাইছিল। দ্রৌপদীয়ে একান্তমনে ভাবিছিল— সমস্ত পৃথিৱীয়ে যেন পঞ্চ পাণ্ডৱ আৰু দ্রৌপদীক এক অগ্নি পৰীক্ষাৰ বাবে প্ৰত্যাহান জনাইছিল।

লাহে লাহে শ্রৌপদীয়ে আশুৱাই গৈছিল যুধিষ্ঠিৰৰ সমুখলৈ।

“আৰ্য পুত্ৰ! মোৰ এক আবেদন আছে।”

শ্রৌপদীৰ কঠৰত যুধিষ্ঠিৰে ততালিকে উত্তৰ দিছিল- “কোবা পাঞ্চালী, তোমাৰ ভয় কিহৰ?

“আৰ্য পুত্ৰ, মই কোনোদিনে ভয়, সংশয়ক প্ৰশ্নৰ দিয়া নাই। মহাবীৰ পঞ্চপতিৰ দৰে মোৰ হৃদয়তো অসীম সাহস আছে। সত্য ধৰ্ম মোৰ বাবে চিৰ সংগী। স্বধৰ্মৰ পৰা কোনোদিনে বিচলিত হোৱা নাই।”

শ্রৌপদীয়ে নিজৰ সতীত্ব গুণবান্ধি প্ৰকাশি দুৰ্যোধনে পাশা খেলৰ আয়োজন কৰি অভিসন্ধি ৰূপৰ কথাখিনি প্ৰাক্ষ্য কৰিলে।

শ্রৌপদীৰ কথা শুনি যুধিষ্ঠিৰ উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল সকলো ষড়যন্ত্ৰ।

“শুনা পাঞ্চালী, আমি বীৰৰ ধৰ্ম পালন কৰিছো। ক্ষত্ৰিয়ই কোনোদিনেই কোনো কথাকে প্ৰত্যাখ্যান কৰা নাই। সত্যই ধৰ্ম, ধৰ্মই সত্য।”

যুধিষ্ঠিৰে শ্রৌপদীক বুজাই দিছিল পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সত্য ধৰ্ম আৰু বীৰ ধৰ্ম পালনৰ কথা। সত্য সদায় জয় সেই কথা প্ৰকাশ কৰি যুধিষ্ঠিৰে শ্রৌপদীৰ মনত প্ৰেৰণা যোগাইছিল।

কপট পাশা খেলৰ আয়োজনৰ কথা ভাবি শ্রৌপদীয়ে বহু নিশা পাৰ কৰি দিছিল উজাগৰে। প্ৰতিটো নিশাৰ নীৰৱতাৰ মাজত অনাগত দিনবোৰৰ সীমাহীন দুখ-যাতনাৰ জীৱনটোক নিভীক আৰু পৰম ধৈৰ্যৰে কটোৱাৰ কথা ভাবি তন্ময় হৈ পৰিছিল।

শ্রৌপদীয়ে মানস দৃষ্টিৰে দেখা পাইছিল নাৰী জীৱনৰ দুখ-দুৰ্দশা আৰু অপৰিসীম লাঞ্ছনাক। এয়া ভাৰতীয় নাৰীৰ পবিত্ৰতা আৰু সতীত্বৰ আদৰ্শ। ভীষণ ক্ৰোধত জ্বলি উঠিছিল শ্রৌপদীৰ দৃঢ়তা। শ্রৌপদীয়ে মনে মনে প্ৰতিজ্ঞা কৰিছিল সমস্ত জীৱনৰ দুখ-বেদনা, লাঞ্ছনা-গঞ্জনাবে সকলো হিংসা-বিদ্বেষ ছাই কৰি সত্য আৰু ন্যায় প্ৰতিষ্ঠা কৰিব এদিন।

আকৌ সন্ধিয়া নামি আহিছিল। টুকুৰা—টুকুৰ হৈ অন্ধকাৰৰ মাজত যেন আকাশখন ভাগি ছিগি পৰিছিল।

ৰাজ কাৰেঙৰ চৌপাশে তেতিয়া এজাক অন্ধকাৰে চুপ পাতি ৰে আহিল গভীৰ নিশাটোৰ আগমনৰ অপেক্ষাত।

অলপ নিছতে সকলো টোপনি যাব। সাৰে থাকিব কেৱল এখন বিশাল পৃথিৱী।

দ্রৌপদীয়ে গাৰুত মূৰ থৈ চিন্তা কৰিছিল সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ বাবে যেন ক'ৰবাত এখন যুদ্ধৰ আয়োজন হৈছিল। বিশ্বাসকলৰ কান্দোনত চকুৰ সকলো পোহৰ হেৰাই গৈছিল, হৃদয়ৰ সমস্ত কোমলতা তীখাৰ দৰে কঠিন হৈ পৰিছিল, চৌদিশে জ্বলি উঠিছিল সমস্ত পাপ আৰু প্ৰানি।

এই মহাযুদ্ধৰ বাবেই যেন দ্রৌপদীয়ে ভাৰতীয় নাৰীৰ জীৱনৰ সমস্ত দুখ-যাতনাৰে নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিব লাগিব ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ সাফল্যৰ গৌৰৱেৰে—মনে মনে ভাবিছিল দ্রৌপদীয়ে।

তেতিয়া দ্রৌপদীয়ে বৰ অকলশৰীয়া অনুভৱ কৰিছিল। ৰাজপ্ৰাসাদৰ অস্ত্ৰেপুৰৰ পৰা ওলাই আহি বাহিৰত থিয় হৈ দ্রৌপদীয়ে আকাশখনৰ ফালে চাই আছিল। ক'ৰবাত ক'লা ক'লা ডাৱৰ এজাক আহি সূৰ্যটো ঢাকি পেলাবৰ চেষ্টা কৰিছিল।

হঠাৎ অচিন এজাক বেসুৰা মাতে দ্রৌপদীৰ মনটোক বিষাদৰ মাজলৈ ঠেলি দিছিল। দ্রৌপদীৰ চৰাইজাকলৈ খুব খং উঠিছিল।

গছৰ শুকান পাত কেইখিলামান সৰি পৰিছিল দ্রৌপদীৰ সমুখত।

যোৱা নিশাৰ সপোনটোৱে মনত পৰি অজ্ঞান আশংকাত দ্রৌপদীৰ সমগ্ৰ দেহ-মন শিয়ৰি উঠিছিল। সপোনটো পাহৰিব খুজিও বাবে বাবে সপোনৰ অস্পষ্ট কথাবোৰকে দ্রৌপদীৰ চকুৰ আগত ভাঁহি উঠে।

প্ৰকাণ্ড অজগৰ সাপটোৱে দ্রৌপদীক মেৰিয়াই ধৰিছিল। প্ৰাণপনে দ্রৌপদীয়ে মুকলি হ'বৰ চেষ্টা কৰিয়ো পৰা নাছিল। অজগৰটোৰ জিভাখনৰ পৰা বিষবোৰ টোপা-টোপে সৰি পৰিছিল।

পুৰতি নিশাৰ সপোন।

দ্রৌপদীয়ে গছৰ ছাঁত বৈ অশান্ত মনটো শান্ত কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। কাৰো আগমণ কামনা কৰা নাছিল যদিও পাশাখেলৰ জয় পৰাজয়ৰ কথাবোৰ শুনিবৰ বাবে উদ্বিগ্ন হৈ পৰিছিল।

উৎকণ্ঠাৰ টোবোৰে দ্রৌপদীৰ মনৰ ভিতৰত এখন অশান্ত সমুদ্ৰৰ সৃষ্টি কৰিছিল। দ্রৌপদী অস্থিৰ হৈ পৰিছিল। সকলোফালে অমংগলৰ চিনবোৰ দেখি দ্রৌপদীয়ে কোনেও নেদেখাকৈ স্বৰ্ণণ কৰিছিল শ্ৰীকৃষ্ণক।

কিছুপৰৰ বাবে দ্রৌপদীয়ে অস্ত্বেষপুৰলৈ গৈ নাৰী সকলৰ সৈতে আলাপ কৰি আছিল।

ইতিমধ্যে দ্রৌপদীয়ে দুৰ্যোধনৰ বথৰ সাৰথি শ্ৰুতিকামীৰ মুখেদি পাশাখেলৰ বাৰ্তা শুনি চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

দ্রৌপদীৰ মনত অসংখ্য প্রশ্ন উদয় হৈছিল।

এয়া কি সত্য! এয়া কি ধৰ্ম! যিখন ৰাজসভাত ভীষ্ম, দ্রোণাচাৰ্য, বিদূৰ আদি কুক বংশৰ সমস্ত দ্ৰষ্টা বীৰ পুৰুষ সকল আছে সেইখন সভাত এনে অন্যায অনীতি, অধৰ্ম—অবিচাৰ আদি হ'বলৈ কিয় পালে!

এক ভীষণ সংকল্প কামনাৰে দ্রৌপদীয়ে নিজৰ মনটোক দৃঢ় কৰি লৈছিল। প্রচণ্ড জুই একুৰাৰ দৰে জ্বলি উঠিছিল। দ্রৌপদীৰ অংগীকাৰবদ্ধ মনটো আৰু সত্য ধৰ্ম আৰু বীৰ ধৰ্মৰ বাবে দ্রৌপদীয়ে মনে মনে এক ভয়ানক যুদ্ধৰ কামনা কৰিছিল।

ধৰ্মৰাজ যুষ্টিৰ পৰাজয়ত দ্রৌপদীৰ সমস্ত শৰীৰ আৰু মন অশান্ত হৈ পৰিছিল।

ভীম, অৰ্জুন, নকুল আৰু সহদেৱক পণ ৰাখি যুধিষ্ঠিৰে হেৰুৱাইছিল। যুধিষ্ঠিৰে নিজকো হেৰুৱালে পণ ৰাখি। অৱশেষত যুধিষ্ঠিৰে দ্রৌপদীক পণ ৰাখি ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে।

দ্রৌপদীয়ে মনে মনে চিন্তা কৰিছিল যে ইয়াৰ পৰিণাম ভীষণ হ'ব আৰু পৰিণামেতেই সত্য ধৰ্ম আৰু বীৰ ধৰ্মৰ চিনাকি প্ৰকাশ পাব।

দুৰ্যোধনৰ সাৰথিক বাবে বাবে দ্রৌপদীয়ে ওভোটই পঠাইছিল আৰু কৈছিল যে তেওঁ ৰজহুলা হেঁদাৰ বাবে ৰাজসভালৈ না যায়।

বিপদে যেন দ্রৌপদীক আগুচি ধৰিছিল।

সম্ৰাট ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পুত্ৰ আৰু দুৰ্যোধনৰ ভাতৃ দুশাসন সোমাই আহিছিল। দ্রৌপদী ধৰ্মকি বৈছিল ভীষণ ক্ৰোধত। অত্যাচাৰী দুশাসনে দ্রৌপদীৰ চুলিকোছাত থাপ মৰি ধৰিলে। মুহূৰ্ত্ততে সমস্ত পৃথিৱীখন কঁপি উঠিব দৰে অস্ত্বেষপুৰৰ নাৰী সকলৰ হৃদয় কঁপি উঠিল। সকলো নাৰীয়েই দুশাসনৰ এনে কাৰ্যত প্ৰমাদ গণিলে আৰু আগন্তুক ভয়ংকৰ বিপদৰ কথা ভাবি অস্থিৰ হৈ পৰিল।

ৰাজসভাত যেতিয়া ৰজহুলা অৱস্থাত দ্রৌপদীক টানি নি গোৱালোঁগৈ

তেতিয়া ভীষ্ম, দ্রোণ, বিদূৰ, কৃপাচাৰ্যই নাৰী জাতিক অপমান কৰাৰ কথাটো ভাবি চকু মুদি নিথৰ হৈ ব'ল।

দ্রৌপদীয়ে তেতিয়া ৰাজসভাত থিয় হৈ সমস্ত পৃথিৱীৰ নাৰী জাতিৰ পবিত্ৰতা আৰু অধিকাৰৰ মুৰ্ত্ত ৰূপ ধৰি সত্য, ধৰ্ম, ন্যায়ৰ কথাবোৰ প্ৰকাশ কৰি প্ৰতিবাদ জনাইছিল।

ভৰতবংশৰ গৌৰৱ আৰু ঐতিহ্যক দোহাৰি দ্রৌপদীয়ে নাৰী জীৱনৰ সাহস আৰু মুক্ত অধিকাৰেৰে সত্য আৰু ধৰ্মৰ ৰূপত নাৰীৰ মহতী ৰূপ প্ৰকাশ কৰিলে। দ্রৌপদীৰ অপৰূপা শক্তিৰ প্ৰকাশ দেখা পাই সকলো ৰথী মহাৰথীৰ হৃদস্পন্দন কেন্দ্ৰকৰ বাবে হ'লেও বন্ধ হৈ যোৱাৰ উপক্ৰম হৈছিল।

ৰাজসভাত পঞ্চপাণ্ডৱৰ দৰে শক্তিমন্ত্ৰ অজেয় বীৰৰ যোগ্য পত্নী স্বৰূপে দ্রৌপদীয়ে কুষ্ঠাধীনভাবে ব্যক্ত কৰা প্ৰতিটো শব্দই যেন অদূৰ ভবিষ্যতৰ ভয়াবহ পৰিস্থিতি এটাৰ বাবে সকলোকে সৰ্কীয়াই দিলে। দ্রৌপদীয়ে সমস্ত পৃথিৱীৰ নাৰী সমাজৰ শক্তিক প্ৰকাশ কৰা দেখিবলৈ পালে গুণীজ্ঞানী ধাৰ্মিক সকলে।

পিতামহ ভীষ্মই দ্রৌপদীৰ নিভীকতাৰ মাজত এগৰাকী বীৰাংগনাৰ সত্য আৰু ধৰ্মৰ উজ্জ্বল ৰূপ দেখা পাই আশীৰ্বাদ জনালে।

দ্রৌপদীয়ে নাৰী জীৱনৰ গভীৰ উপলক্ষি আৰু অনুভূতিৰে যিবোৰ কথা কৈছিল সেই কথাবোৰ বিশাল আকাশৰ পৰা সৰি পৰা প্ৰবল বৰষুণৰ জলবান্ধিৰ দৰে মাটিৰ গভীৰলৈ সোমাই গৈছিল পলসৰ বীজ মন্ত্ৰ হৈ আৰু বৈ গৈছিল মহাসমুদ্ৰৰ বিশালতাৰ বুকুলৈ। কিন্তু, অন্ধ সম্ৰাট ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ দুৰ্মতি পুত্ৰসেৰে বধিৰ হৈ একেৰে নুতনিলে আৰু অন্ধ হৈ দেখা নাপালে দ্রৌপদীৰ ক্ৰেশত জ্বলি উঠা নাৰী জীৱনৰ পৰম সত্যৰ স্বৰূপ।

আকৌ এবাৰ দুৰ্মতি দুশাসনে এগৰাকী পতিব্ৰতা সত্য দ্ৰষ্টা নাৰীৰ অধিকাৰাধিনি পাহৰি পাৰণ শক্তিৰে দুৰ্যোধনৰ নিৰ্ৰপেক্ষত দ্রৌপদীক ৰাজসভাত উলংগ কৰিবৰ বাবে, বগ্ন হৰনৰ দৰে নিলজ্জ কাৰ্যত ব্ৰতী হ'ল।

দ্রৌপদীয়ে স্মৰণ কৰিলে ভগবান স্বৰূপ শ্ৰীকৃষ্ণক। মনে মনে দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল যে নাৰীক উলংগ কৰিব নোৱাৰে ভীষণ ধুমুহা বতাহেও। ভদুপৰি দৌপদী সমস্ত নাৰী জাতিৰ এক গোপন শক্তি হৈ থিয় হৈ আছিল ৰাজসভাৰ মাজত।

সেই মুহূৰ্ত্ততে দ্রৌপদীৰ দুচকুৰ পোহৰত বিৰিঙি পৰিছিল ভীষণ ৰূপ।
পাণ্ডৱ দ্বিতীয় পুত্ৰ ভীমে এক ভয়ংকৰ প্ৰতিজ্ঞাৰে ৰাজসভা কঁপাই তুলিলে।

ৰাজসভাৰ চৌদিশে অমংগলীয়া পৰিবেশ এটা বিৰাজ কৰিছিল।
দিনতে শিয়ালৰ হোৱা হোৱা চিঞৰ, গাখৰ দেড়াউৰি, চৰাইৰ আপদীয়া মাত
আদিয়ে প্ৰকাশ কৰিছিল আগন্তুক বিপদৰ সম্ভাৱনাক।

পৰাজিত মুহূৰ্ত্তটোৰ চিন্তাৰে অন্ধ সম্ৰাট ধৃতৰাষ্ট্ৰই দ্রৌপদীৰ মনৰ
ভিতৰত জ্বলি উঠা জুইকুৰাৰ সৰ্বনাশী ৰূপটো দেখা পাই অস্থিৰ হৈ পৰিছিল
আৰু দ্রৌপদীক বৰ প্ৰদান কৰি মুক্তি দিছিল।

দ্রৌপদীয়ে বিচাৰি পাইছিল নাৰীৰ যথার্থ শক্তি আৰু পবিত্ৰতাক। পঞ্চ
পাণ্ডৱক মুকলি কৰি দ্রৌপদীয়ে স্বামীসহ উভতি আহিছিল ৰাজসভাৰ
অন্ধকাৰে আবৰা অধৰ্ম আৰু অসত্যৰ পৰা।

ইন্দ্ৰপন্থৰ যাত্ৰাত দ্রৌপদীৰ মন যেন দুগুণ শক্তিয়ে জ্বলি উঠিছিল।
অনুভৱ কৰিছিল বাৰে বাৰে এতিয়াও যেন সেই শক্তিয়ে দ্রৌপদীৰ জীৱনক
দিব পৰা নাই পূৰ্ণ শক্তি।

দিনৰ পোহৰখিনি গলি গলি হেৰাই গৈছিল। এজাক ঘনীভূত হৈ
আহিছিল। প্ৰকৃতিৰ প্ৰতিটো বস্তুৰে কদাকাৰ মূৰ্ত্তি ধাৰণ কৰি আশুচি ধৰিছিল
পঞ্চ পাণ্ডৱহঁতৰ যাত্ৰা পথটোত।

দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ আটাই কেইজনৰ বীৰত্বৰ গৌৰৱ, ধৈৰ্য,
সহিষ্ণুতা, ধৰ্মৰ প্ৰতি থকা গভীৰ বিশ্বাসক জুকিয়াই চাইছিল। মনে মনে
দ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল যে নাৰীৰ বাবে এয়া সত্য পথ য'ত যথিহিৰৰ সত্য
নিষ্ঠা, ধৰ্মজ্ঞান, ভীমৰ সীমাহীন শক্তি, অৰ্জুনৰ অপৰাজেয় প্ৰেমৰ পূৰ্ণ ৰূপ
আৰু যৌৱনৰ অমিতাভ, শক্তি নকুল আৰু সহস্ৱৰৰ যৌৱন সুলভ আচৰণে
প্ৰকৃতিৰ সমস্ত সৌন্দৰ্য আৰু পবিত্ৰতাকেই আনি দিব পাৰে।

পথটো নিৰ্জন্ম হৈ পৰিছিল।

কাষৰ হাবিখনত এজাক চৰাইৰ কোৱাল শুনি দ্রৌপদীয়ে গছ
জোপালৈ চাইছিল। সাপ এটাই চৰাইৰ বাহত সোমাই চৰাইৰ পোৱালিবোৰ
খাবলৈ ধৰাত চৰাইজাকে অসহায় হৈ কোৱাল কৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে ভীষণ
দৃশ্যটো দেখুৱাই দিয়াত অৰ্জুনে খেঁচখনত কাঁড় এপাত জুৰি এৰি দিছিল।
নিমিষতে কাঁড় পাতে সাপটো গছৰ পৰা আঁতৰাই দূৰৈত পেলাই দিছিল।

দ্রৌপদীয়ে এইবোৰ অমংগলৰ চিহ্ন বুলি ভাবি তলমূৰ কৰি চিন্তা কৰিছিল। সমুখত তেতিয়া কেৱল একাৰ।

☆ ☆ ☆

পাণ্ডবসকল দ্রৌপদীৰ সৈতে আকৌ হস্তিনাপুৰ পালেহি। ইন্দ্রপস্থলৈ উভতি যোৱাৰ পথত আকৌ পাশা খেলৰ আয়োজন কৰি অন্ধ ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ অনুমতি লৈ কৌৰৱৰ দুৰ্যোধন, কৰ্ণ, শকুনি আদিয়ে পঞ্চ পাণ্ডবক এসেকা দিবৰ বাবে মনস্থ কৰিলে।

আকৌ পাশা খেলৰ আয়োজনৰ কথা শুনি দ্রৌপদীৰ মন অংকা, সন্দেহ আদিৰে উদ্ভিন্ন হৈ পৰিল।

‘আৰ্যপুত্ৰ, এয়া জানো ধৰ্ম, এয়া জানো অজ্ঞ ?’

দ্রৌপদীৰ কথাত যুধিষ্ঠিৰে দ্বিধাহীন ভাৱে কলে—

‘ধৰ্মৰ জয়ক কোনেও প্ৰতিৰোধ কৰিব নোৱাৰে। বহু যজ্ঞাণা, বহু কষ্টৰ পিছত সময়ত এজোপা গছত ফল লগাৰ দৰে ধৰ্মই সত্যক প্ৰকাশ কৰে।’

‘ধৰ্মই সত্য আৰু সত্যই তেন্তে ধৰ্ম। বীৰত্বৰ অৰ্থ কি ?’

‘পাঞ্চালী, তুমি সমস্ত নাৰী জাতিৰ শক্তি হৈ উপজিছা সত্য আৰু ধৰ্মক তুমি উপলব্ধি কৰিব পাৰিছা। সত্য আৰু ধৰ্মক বাদ দি বীৰত্বপ্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ গ’লে সেই বীৰত্বৰ অৰ্থ হ’ব চৌৰ্য বৃত্তি।’

ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰৰ জ্ঞান-গৰ্ভ কথাবোৰ শুনি দ্রৌপদীয়ে উপলব্ধি কৰিছিল যে পাৰ্থিৱ দুখ-কষ্টবোৰ প্ৰকৃত বীৰৰ বাবে অতি তুচ্ছ কথা।

দ্রৌপদীয়ে চিন্তিত হৈ পৰিছিল যদিও মনটোক অবিচলিত কৰি তুলিছিল। এগৰাকী ধৈৰ্যশালী নাৰীৰ দৃঢ়তাবিহীন লৈ দ্রৌপদীয়ে আগন্তুক বিপদৰ বাবে সাজু হৈ অপেক্ষা কৰিছিল দুখৰ বাৰ্তা শুনিবলৈ।

দ্রৌপদীৰ জানিবলৈ বাকী নাছিল যে পুনৰ আয়োজন হোৱা পাশা খেলত পঞ্চ পাণ্ডৱে এক অগ্নি পৰীক্ষাৰ বাবে প্ৰস্তুত হ’ব লাগিব।

ৰাজ্য অস্ত্ৰেশ্বৰপুৰৰ কপট পৰিবেশৰ পৰা আঁতৰি আহিবলৈ দ্রৌপদীয়ে ক্লেশ গণি আছিল। দ্রৌপদীয়ে বিদায় মুহূৰ্তৰ বাবে যেন বৈ আছিল। চকুৰ আগত ভাঁহি উঠিছিল এখন বিশাল অৰণ্য নৈ নিজৰা কুলকুলধ্বনিত যেন দ্রৌপদীৰ অশান্ত হৃদয়খন শান্ত পৰি গৈছিল।

ভাব পিছত সমস্ত কল্পনাখিনি ভাঙি সেই নিৰ্মম সত্য বাৰ্তাটো শুনিবলৈ পালে দ্রৌপদীয়ে। একান্ত মনে পৰম কৃষ্ণক শ্রবণ কৰি দ্রৌপদীয়ে নিজকে সংযত কৰি ললে। পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সতে অভিশপ্ত দিনবোৰ সুকলমে কটাই দিয়াৰ বাবে ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ কথা চিন্তিলে।

পুনৰ আয়োজিত পাশাখেলাত পৰাজিত হৈ পঞ্চ পাণ্ডৱে বাৰ বছৰ বনবাস আৰু এবছৰ অজ্ঞাতবাস কটাবলগীয়া হয়।

পঞ্চ পাণ্ডৱৰ লগতে দ্রৌপদীয়েও বনবাস খাটিবৰ বাবে সকলো অলংকাৰ পাতি আৰু সাজ-পাৰ সোলোকাই সামান্য এডোখৰ বস্ত্ৰ গিন্ধি বনলৈ যাবলৈ সাজু হ'ল।

দ্রৌপদীয়ে কোনো বিষাদ ভাব প্ৰকাশ নকৰাকৈ সন্মানিত জ্যেষ্ঠসকলৰ পৰা বিদায় লৈছিল। পঞ্চ পাণ্ডৱৰ মাতৃ কুন্তীয়ে দ্রৌপদীক আশীৰ্বাদ দি কৈছিল—‘তুমি সকলো গুণৰ অধিকাৰিণী। তোমাৰ স্বামী পঞ্চ পাণ্ডৱ যেতিয়া লগত আছে তুমি সদায় শক্তিকৰণ হৈ জিলিকি থাকিবা।

কুন্তীৰ আশীৰ্বাদ লাভ কৰি দ্রৌপদীয়ে সেই দুখৰ সময়তো সমস্ত নাৰী জাতিৰ আদৰ্শক প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বাবে দৃঢ় প্ৰতিজ্ঞ হৈ পৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে কুক কুলৰ সকলো বোতাবী, জীয়ৰীৰ পৰা বিদায় লৈছিল। দ্রৌপদীৰ এনে অৱস্থা দেখি সকলো নাৰীৰ চকুপানী বৈ আহিছিল। সকলোৱে মাথো অনুভৱ কৰিছিল যে নাৰী সৃষ্টিৰ প্ৰতীক আৰু সমস্ত নাৰীৰ অধিকাৰ আৰু পবিত্ৰতাক বুৰাই আনিবৰ বাবেই যেন দ্রৌপদীৰ এই দুখময় যাত্ৰাৰ আৰম্ভণি।

পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সৈতে দ্রৌপদীয়ে বনবাস যাত্ৰাৰ বাবে ওলাই আহিছিল। পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সকলো কেইজনৰ গাত আছিল সামান্য এডোখৰ বস্ত্ৰ আৰু দ্রৌপদীয়ে সামান্য সাজ পৰিধান কৰিছিল।

হাবিতলীয়া বাটেদি পঞ্চ পাণ্ডৱৰ লগে লগে দ্রৌপদী গৈ আছিল। কেনি যাব দ্রৌপদীয়ে একো জনা নাছিল। সুদীৰ্ঘ তেৰ বছৰ ক'ত কেনেকৈ থাকিব সেই কথা চিন্তা কৰাৰ বাবে যেন কোনো অৱকাশ নাছিল। মাথো পঞ্চ পাণ্ডৱৰ জীৱনৰ কথা ভাবি দ্রৌপদীৰ অন্তৰখন যেন ভাগি পৰিছিল।

দ্রৌপদীৰ ভাগৰ লাগিছিল।

পঞ্চ পাণ্ডৱে প্ৰকাশ গছ এজোপাৰ তলত জিৰণি ল'বৰ বাবে থমকি বৈছিল। গছৰ তলৰ মাটিত যুষ্টিৰ বঁহি পৰাত দ্রৌপদীয়ে চকু মুদি দিছিল।

হঠাৎ প্রকাশ গাহবি এটা আহি থব লাগি বৈছিল। দ্রৌপদীয়ে ভয়ত আতুৰ হৈ যুধিষ্ঠিৰ কাষ চাপি গৈছিল। লাহে লাহে গাহবিটো আঁতৰি ডাঠ হাবিখনৰ ভিতৰলৈ সোমাই গ'ল।

নকুল আৰু সহদেৱে ওচৰৰ নিজৰাটোৰ পৰা গছৰ পাতত পানী আনি যুধিষ্ঠিৰ আৰু দ্রৌপদীৰ সমুখত তুলি ধৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে পৰম তৃপ্তিৰে পানী খাইছিল।

দ্রৌপদীক মাজত লৈ যুধিষ্ঠিৰ, ভীম, অৰ্জুন, নকুল আৰু সহদেৱ আগুৱাই গৈছিল গভীৰ অৰণ্যখনৰ ভিতৰলৈ। লাহে লাহে আকাশৰ বেলিটো পশ্চিম দিশত থমকি বৈছিল। পশ্চিমত মাৰ যাবলৈ ধৰা বেলিটোৰ আভাষিনি গছৰ ফাকে ফাকে আহি দ্রৌপদীৰ গালত স্পৰ্শ কৰিছিল।

ক'ববাৰ পৰা বনৰীয়া হাতী এজাক আহি ওপৰলৈ শুৰ তুলি পঞ্চ পাণ্ডৱৰ বাটত থমকি বৈছিল। পলকতে ভীমে প্ৰকাশ গছ এডাল উভালি হাতীকেইটাক কোবাবলৈ ধৰিলে। হাতী কেইটা ভীমৰ হাতৰ গছডালৰ কোব খাই চিটিকি পৰিছিল। প্ৰকাশ দাঁতল হাতীটোৰ দাঁত দুটাত ধৰি ভীমে শূন্যত দাঙি লৈ বহুত দূৰলৈ দলিয়াই দিছিল।

‘ভাই অৰ্জুন, আমি এডোখৰ বিপদমুক্ত ঠাই নিৰ্বাচন কৰি বাতিটোৰ বাবে কটাব লাগিব।’

যুধিষ্ঠিৰ কথা শুনি অৰ্জুনে গছ এজোপাৰ ওপৰলৈ উঠি নিৰাপদ ঠাই বিচাৰিছিল।

বাতিটো কটাবৰ বাবে ঠাইখিনি খিক-খাক কৰি লৈ জুই একুৰা জ্বলাইছিল। হবিৰ ভাল পাত আনি জিৰণিৰ বাবে এখন আসন নিৰ্মাণ কৰি দিলে নকুল আৰু সহদেৱে।

কোনোজনৰে টোপনি অহা নাছিল। দ্রৌপদীয়ে গোটেই নিশা কাণ পাতি শুনিছিল বাঘ-ভালুক আদি বন্য জন্তুবোৰৰ মাত। দ্রৌপদীয়ে বাজ প্ৰাসাদৰ সকলো সুখ শান্তি পাহৰি পেলাইছিল। ওচৰত জ্বলি থকা জুইকুৰাৰ পোহৰত দ্রৌপদীৰ চকু দুটাত তীব্ৰতৰ হৈ উজ্বলি উঠিছিল ভীষণ প্ৰতিশোধৰ এক ভয়ংকৰ প্ৰতিজ্ঞাৰ কামনাখিনি।

নিজৰাটোৰ কল কল ধ্বনি প্ৰতিধ্বনিত হৈছিল। দ্রৌপদীয়ে মনে মনে ভাবিছিল-এই প্ৰকৃতি সঁচাকৈয়ে উদাৰ। প্ৰকৃতিৰ ধৰ্মই চিৰন্তন সত্য বাক

কোনেও বোধিব নেবাৰে। নাৰীৰ দৰেই পবিত্ৰ আৰু সহনশীলা প্ৰকৃতিৰ বোৱন।

☆ ☆ ☆

সূৰ্য দেৱতাক কঠোৰ তপস্যাৰ দ্বাৰা সন্তুষ্ট কৰি যুধিষ্ঠিৰে লাভ কৰিছিল তামৰ চকটো। বিশিষ্ট গুণ থকা তামৰ চকটো পাঞ্চালীৰ হাতত তুলি দিছিল।

অক্ষয় ভাণ্ডাৰ স্বৰূপ চকটো থাকিলে কোনো কালেই দ্রৌপদীয়ে চিন্তা কৰিব নালাগিছিল। দ্রৌপদীয়ে অন্ন গ্ৰহণ নকৰালৈকে এই চকটোত বন্ধা অন্ন আৰু ব্যঞ্জনখিনি শেষ নোহোৱাকৈ ভৰণুৰ হৈ থাকে আৰু অসংখ্যজন অভ্যাগতক ইয়াৰ অন্ন ব্যঞ্জনাৰে আপ্যায়ন কৰিব পৰা যায়।

দ্রৌপদীয়ে সেই অক্ষয় ভাণ্ডাৰ স্বৰূপ তামৰ চকটোত বন্ধা-বঢ়া কৰি ভীষণ আনন্দ লভিছিল আৰু ব্ৰাহ্মণ সজ্জনক সোধ-পোছ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

কাম্যক বনৰ প্ৰকৃতিৰ মাজত থাকি দ্রৌপদীয়ে সকলো দুখ ভাগৰ পাহৰি যাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। সদায়েই নীৰৱে স্মৰণ কৰিছিল ভগৱান স্বৰূপ শ্ৰীকৃষ্ণক। প্ৰতিটো দিনৰ শেষত দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ মূৰলৈ চাই ভাবিছিল এই দুখৰ পিছত আহিব লগীয়া দিনবোৰ বাক কিমান মধুৰ হ'ব। সঁচাকৈয়ে বাক তেওঁৰ স্বামীসকলৰ হাতত ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পুত্ৰহঁত আৰু শকুনিৰে পাপৰ প্ৰায়শ্চিত্ত পাবনে। ভীষ্ম, দ্ৰোণাচাৰ্য, কৰ্ণ আদি মহাবীৰসকলে সৰ্বশক্তিৰে বন্ধা কৰিব পাৰিবনে অত্যাচাৰীহঁতৰ অন্ত্যায় অধৰ্মক।

দ্রৌপদীয়ে কাম্যক বনত থকা কেইদিন দিনৰ ভাগত সকলো ব্ৰাহ্মণ সজ্জনক সেৱা শুশ্ৰূষা কৰি আজৰি সময়ত প্ৰকৃতিৰ বুকুৰ সৌন্দৰ্যখিনি চাবলৈ নিজৰাটোৰ পাৰলৈ গৈ বিশাল আকাশখনৰ ফালে চাই আছিল।

সেইদিনা দ্রৌপদীয়ে অকলশৰে নিজৰাটোৰ পাৰলৈ যাওঁতে প্ৰকলপ বাহ এটাৰ সন্মুখত পৰি ভয়ত অস্থিৰ হৈ পৰিছিল। কিন্তু, কি আচৰিত কথা প্ৰকলপ বাহটোৱে গভীৰ খোজেৰে দ্রৌপদীৰ কবৰ পৰা আঁতৰি গুহি গৈছিল।

প্ৰকলপ গহবোৰত বাহ সাজি থকা বিবিধ চৰাই উৰি আহি দ্রৌপদীৰ কবৰত বৈ নিৰ্ভয়ে বিচৰণ কৰিছিল। কোতিয়াবা পহ পোহালিবোৰ দৌৰি

আহি দ্রৌপদীৰ কাষ চাপি থৰ হৈ বৈছিল। সকলো পশু-পক্ষীয়ে যেন দ্রৌপদীৰ সতে অন্তৰংগতা গঢ়ি তুলিছিল। এইবোৰ চাই চাই দ্রৌপদী আপোন পাহৰা হৈ পৰিছিল।

হঠাৎ শ্রীকৃষ্ণক দেখা পাই দ্রৌপদীয়ে নিজৰ চকু দুটাকে বিশ্বাস কৰিব পৰা নাছিল। যাক ইমান দিনে মনে মনে স্মৰণ কৰিছিল সেই ভগবান শ্রীকৃষ্ণৰ আগমনত দ্রৌপদীৰ মন এক অবুজ আনন্দ আৰু বিবাদত উথলি উঠিছিল।

দ্রৌপদীৰ চকুৰ পৰা দুধাৰি লোডক বৈ আহিছিল। শ্রীকৃষ্ণই দ্রৌপদীৰ অন্তৰৰ বিবাদখিনি উপলব্ধি কৰি সান্তনা দিবলৈ ভাষা বিচাৰি পোৱা নাছিল। দ্রৌপদীৰ কথাখিনি শুনিছিল একান্ত চিন্তে।

পাশাখেলত দূৰ্যোধনহঁতৰ অন্যায়, দুঃশাসনৰ হাতত লাঞ্ছিত হ'ব লগীয়া অৱস্থা, বনবাসৰ দৰে এক কঠোৰ জীৱন-যাৰ্ণন কৰিবলগীয়া আদি সকলো বিস্তৰণ দাঙি ধৰি ইয়াৰ সমিধান বিচাৰি শ্রীকৃষ্ণ ওচৰত কাকুতি জনাইছিল দ্রৌপদীয়ে। বস্ত্ৰ হৰণৰ সময়ত দ্রৌপদীয়ে কিদৰে অপমানিত হৈছিল আৰু সেই অন্যায় অনীতি চাই ভীষ্ম, দ্রৌণ, কৃপাচাৰ্য আদি কুক বংশৰ ন্যায়নিষ্ঠ ধাৰ্মিকসকলে চকু মুদি কোনো প্ৰতিবাদ জনাবলৈ সাহস কৰা নাছিল সেইকথা কৈ দ্রৌপদী আহিব হৈ পৰিছিল।

ভেঁও পক্ষ স্বামী ধাৰ্মিক আৰু মহাবীৰ দ্বোৱা সত্ত্বেও ইমান দুখ ভোগ কৰিবলগীয়া হ'ল সেই কথা দ্রৌপদীয়ে জানিবলৈ বিচাৰিছিল।

অবিচলিত হৈ পৰা দ্রৌপদীৰ দুচকুত জ্বলি উঠিছিল প্ৰতিশোধৰ এক ভয়ংকৰ অগ্নিশিখা। শ্রীকৃষ্ণই বুজিব পাৰিছিল দ্রৌপদীৰ এই অগ্নিশিখাই সমস্ত কুক বংশ পুৰি নিঃশেষ কৰিব।

শ্রীকৃষ্ণই দ্রৌপদীক সান্তনা সুবত কৈছিল যে বনবাস আৰু অজ্ঞাত বাসৰ অন্তত এখন ভাঙৰ বুদ্ধ সংঘটিত হ'ব আৰু সেই বুদ্ধত যি সকলে পক্ষ পাণ্ডৱক ইমান দুখ-কষ্ট, লাঞ্ছনা, গাঞ্ছনা দিছে কেই সকলো পাপিষ্ঠই উপযুক্ত শাস্তি পাব। যুধিষ্ঠিৰ বাজাবিৰাজ হ'ব।

দ্রৌপদীয়ে শ্রীকৃষ্ণৰ সুবত সেই সজ্জ স্বাক্ষৰ শুনি শান্ত হৈ পৰিল। অনুভৱ কৰিলে অন্তৰৰ তিতলত নিজৰাৰ জীভল পানীৰ কোমল স্পৰ্শ।

পক্ষ পাণ্ডৱ আৰু দ্রৌপদীক সমস্ত প্ৰতিকৃতিৰে সান্তনা কৰি শ্রীকৃষ্ণ উভতি গল। পক্ষ পাণ্ডৱেও কময়ক বন এৰি যৈতবনলৈ যাবৰ বাবে সিদ্ধান্ত লৈছিল।

পূৰ্বাৰ ব'দজাক সিঁচৰিত হৈ পৰিছিল। শ্রৌপদীয়ে দুচকুত ব'দৰ পোহৰখিনি ধাপি আগবাঢ়ি গৈছিল হাবিতলীয়া বাটেদি। গছৰ ফাকেদি সৰকি পৰিছিল ব'দৰ জিলিকনি।

☆ ☆ ☆

পূৰ্বাৰ সমীৰত নৈখনৰ স্রোতধাৰাৰ কলকল ধ্বনি বতাহত ভাঁহি আহিছিল। ওখ ওখ বিবিধৰ পৰা জাক জাক চৰাইয়ে কল-কলনিৰে মুখৰিও কৰি উৰা মাৰিছিল মুকলি আকাশৰ বুকুলৈ। ওৰে নিশা গোজৰি থকা বাধিনীজনী অৰণ্যখনৰ গভীৰলৈ প্ৰবেশ কৰিছিল। হৰিণা এজাক পানী খাবলৈ নৈখনৰ পানী যুঁৱলিলৈ নামি গৈছিল আৰু ভেৰা লাগি চাই আছিল আকাশৰ বুকুৰ পৰা সৰি পৰা পোহৰখিনিলৈ।

ওখ ওখ গছৰ ডাল-পাতৰ ফাকেদি সৰকি অহা এচেৰেজো ব'দে সাৰাটি লৈছিল গছৰ ডালপাতেৰে সজ্জা পঁজাটিক। পঁজাটিৰ সমুখলৈ ওলাই আহি শ্রৌপদীয়ে কেঁউফালৰ নৈসৰ্গিক সৌন্দৰ্যখিনি চাই মনৰ মাজত তোলাপাৰ কৰি থকা স্মৃতিৰ কথাবোৰ স্মৰণ কৰিছিল।

এইখন সবস্বতী নৈ আৰু সবস্বতী নৈৰ পাৰৰ এইখন ঘৈতবন। এই ঘৈতবনতে সৰু পঁজা এটি সাজি পঞ্চ পাণ্ডৱে আশ্ৰয় পাতি ল'লে। কাম্যক বন এৰি আহি ঘৈতবনত আশ্ৰয় ল'লেহি পঞ্চ পাণ্ডৱে আৰু ইয়াতেই বনবাসৰ এছোৱা সময় কটাবলৈ মানস কৰিলে।

নৈখনৰ পাৰলৈ বুলি শ্রৌপদী আগুৱাই গৈছিল গছ-লতাৰ মাজে মাজে। হঠাৎ হৰিণা পোৱালি কেইটাই শ্রৌপদীক দেখা পাই সচকিত হৈ পৰিল শ্রৌপদী ধমকি ব'ল। হাতেৰে কুঁহিপাত এৰিলা ছিঙি শ্রৌপদীয়ে হৰিণা পোৱালি কেইটাৰ ফালে হাতখন মেলা দিলে।

হৰিণা পোৱালি কেইটা আগুৱাই আহিল শ্রৌপদীৰ কাষলৈ। শ্রৌপদীয়ে হৰিণা পোৱালি কেইটাক উদ্দেশ্যি কৈছিল—

“কি বুজি পাতি বনৰ পৰ তই মানুহৰ জীৱনৰ দুখ-বেদনাৰ কথা। তহঁতৰ লগতে থাকিব খোজোঁ মই। আঁতৰি নেযাবি। আহ, ওচৰলৈ আহ।...”

হৰিণা পোৱালি কেইটাৰ পাত হাত বুলি দিৱাত পোৱালি কেইটাই কিছুদূৰ শ্রৌপদীৰ মুখলৈ তথা লাগি চাই ব'ল। শ্রৌপদীৰ চকুৰ সোতৰু বাগৰি আহিছিল।

সৰস্বতী নৈখনৰ পানী যুঁৱলিত নামি দ্রৌপদীয়ে পূৰ আকাশৰ বেৰিটোলৈ চাই আছিল। বেৰিৰ পোহৰখিনি নৈৰ পানীত জ্বলমলাই উঠিছিল। দ্রৌপদীয়ে হাতেৰে পানী এচলু লৈ সূৰ্য প্ৰণাম কৰিলে। সৰস্বতী নৈৰ জ্বলবানিত স্নান কৰি পাৰলৈ উঠি আহোঁতে গাৰ চাদৰখন খহি পৰিল। অকাৰণতে দ্রৌপদীৰ লাজ লাগিল। দ্রৌপদীৰ মনত পৰিছিল কৌৰৱৰ ৰাজসভাৰ মজিয়াত ভীষ্ম, দ্রোণাচাৰ্য, কৃপাচাৰ্য আদি মহাধাৰ্মিক আৰু মহাবীৰ সকলৰ সন্মুখত পাপিষ্ঠ দুঃশাসনে কৰা অপমানৰ কথা। দুৰ্যোধন, কৰ্ণ আৰু শকুনিৰে পঞ্চ পাণ্ডৱহঁতক উদ্দেশ্য কৰি কোৱা কপট কথাবোৰ ভাবি দ্রৌপদীৰ মনৰ জুইকুৰা যেন বতাহত দাউদাউকৈ জুলি উঠিছিল।

দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল যে পঞ্চ পাণ্ডৱে বনবাসলৈ অহাৰ প্ৰাক-মুহূৰ্ত্তত ৰাজসভাৰ সকলোৰে সন্মুখত কৰা ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাবোৰ কেতিয়াও অথলে যাব নোৱাৰে। এই প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ অৰ্থেই ভয়ংকৰ দিনবোৰক কটিয়াই আনিব লাগিব। হয়তো, সেই দিনবোৰে নিৰ্বাপিত কৰিব পাৰিব দ্রৌপদীৰ অন্তৰৰ জুইকুৰাক।

ক'ৰবাৰ পক্ষ চৰাইৰ শুভ্ৰ পাখি এটা উৰি আহি দৌপদীৰ সন্মুখত পৰিলহি। ওখ চন্দন গছজোপাৰ তলত বৈ দ্রৌপদীয়ে ওপৰলৈ চালে। ঠোঁটত ঠেট লগাই আলিঙ্গন কৰি থকা এহাল কপৌ চৰাইক দেখিবলৈ পালে।

কিবা এক বুজাব নোৱাৰা শিহৰণে দ্রৌপদীৰ মন আৰু হৃদয়ক কঁপাই তুলিলে। প্ৰকৃতিৰ সকলোৱেই যেন বিচাৰি পাইছে প্ৰেম আৰু শান্তি। এক পবিত্ৰ আৰু নিৰ্মল পৰিবেশত অৰণ্যৰ পশুপক্ষী, গছ-জতা সকলোৱে যেন সত্য প্ৰকাশি নিজ ধৰ্ম পালন কৰি আহিছে।

দ্বৈতবনৰ সুন্দৰ পৰ্জাটোলৈ উভতি আহি দ্রৌপদীয়ে কিছুপৰ চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে নিজ স্বামী পঞ্চ পাণ্ডৱৰ জীৱনৰ কথা। সঁচাকৈয়ে যদি ধাৰ্মিক শ্ৰেষ্ঠ যুধিষ্ঠিৰ আৰু চাৰি গৰাকী মহা শক্তিমন্ত্ৰ পাণ্ডৱে সত্য আৰু ধৰ্মৰ প্ৰতি অবিচলিত ভেঙ্গে এই নিম্নাৰুণ অৱস্থাবে অৰণ্যৰ মাজত কাল কটাব লগীয়া হ'ল। সত্য আৰু ধৰ্মৰ বিচ্ছেদ কি ! কৌৰৱৰ অন্যান্য-অবিচাৰৰ ফলত এনেকৈ কষ্টকৰ জীৱনক গ্ৰহণ কৰাটোকেই ধৰ্ম বোলা যায় নেকি ! অবিচাৰক হেলাবঙে মূৰ পাতি লোৱাটোৱে বীৰ-ধৰ্মৰ অৰ্থ নেকি !

গভীৰ অন্ধকৰত হেৰাই যোৱা পোহৰখিনিৰ দৰেই দ্রৌপদীৰ নাথী

জীবনৰ সহনশীলতাখিনিও যেন শিথিল হৈ পৰিছিল ক্ৰমে ক্ৰমে। এক সুদীৰ্ঘ কালৰ বনবাসৰ দুঃসপ্নই দ্রৌপদীৰ সুকোমল আৰু পবিত্ৰ প্ৰেমেৰে পৰিপূৰ্ণ অন্তৰখনক ঝণ্ডেকৰ বাবে হ'লেও গভীৰ বিবাদেৰে ব্যথিত কৰি তুলিছিল। নাৰী জীবনৰ সমস্ত আকাংক্ষা, আবেগ-অনুভূতি, ধেম-শ্ৰীতিয়ে যেন দ্রৌপদীকো কঠোৰ হ'বলৈ সক্ষম হৈ নিছিল। সকলো সত্যক উপলব্ধি কৰিয়ে দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পাণ্ডৱক ক'বলৈ বিচাৰিছিল যে জীবনৰ বাবে পুৰুষত্বই পৰম সত্য আৰু বাস্তৱতাই একমাত্ৰ শুদ্ধ পথ।

এজন ধ্যানমগ্ন ঋষিৰ দৰে যুধিষ্ঠিৰে একান্ত চিন্তে ভাবি আছিল। দ্রৌপদী কাষ চাপি অহাৰ লগে লগে যুধিষ্ঠিৰৰ দুচকুত উজ্জলি উঠিছিল নিৰ্মল উজ্জলতাখিনি।

“আৰ্য পুত্ৰ, মই বুজিব পৰা নাই এই বনবাসী জীবনৰ মাজত সত্য আৰু ধৰ্মৰ অৰ্থ কি ? সত্যবাদী ধৰ্মনিষ্ঠ আপোনাৰ দৰে এজন পুৰুষৰ জীবনত ইমান দুখ-যাতনাই কি ন্যায়ৰ বিচাৰ, সত্যৰ উদ্ভৱ, ধৰ্মৰ যুক্তি।.. ”

দ্রৌপদীয়ে সভাতিৰে যুধিষ্ঠিৰক কথাবোৰ সুধিছিল যদিও অন্তৰৰ গভীৰত ধূপ খাই থকা অশান্ত অৱস্থাটোৱে দ্রৌপদীৰ কঠত উচ্চাৰিত শব্দবোৰক কঠিন কৰি তুলিছিল। যুধিষ্ঠিৰে বুজিব পাৰিছিল যে নাৰী জীবনৰ মাদেকতাৰে ভৰা আকাংক্ষাই দ্রৌপদীক বিচলিত কৰি এইদৰে ক'বলৈ বাধ্য কৰালে।

আকৌ এবাৰ যুধিষ্ঠিৰে দ্রৌপদীক সান্থনা দিবৰ বাবে সত্য আৰু ধৰ্মৰ পথ যে কিমান জটিল হ'ব পাৰে তাকেই বুজাইছিল আৰু কৈছিল যে বিজ্ঞানে সত্য আৰু ধৰ্মক পৰিহাৰ নকৰি সকলো দুখ যাতনাকো হাঁহি হাঁহি গ্ৰহণ কৰিব পাৰে কেইজনৰ বাবে সত্য আৰু ধৰ্মৰ সুফল বিজয় স্তম্ভ হয়।

এগৰাকী নাৰীৰ অন্তৰৰ বেদনাৰে দ্রৌপদীয়ে বিচাৰিছিল সবল জীবনৰ গতি পথ। যদিওবা এগৰাকী মহা প্ৰজ্ঞাৱতী নাৰী হিচাপে দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ জীবনৰ পৰম সত্য পথটোক চিনিব পাৰিছিল, তথাপি নাৰী জীবনৰ অপমানৰ কেন্দ্ৰত পাপিষ্ঠ দুৰ্বোধন, দুঃপ্ৰাসনৰ পাপ কৰ্মৰ প্ৰতিশোধ কামনা কৰিছিল আৰু তীব্ৰ, দ্ৰোণাচাৰ্যৰ দৰে জানীয়েৰেও তথা ধাৰ্মিকয়েৰেও জনৰ সৌমত্যক ঘৃণাৰ চকুৰে চাইছিল।

দ্রৌপদীয়ে নিজকে সংযত কৰি বনবাসী জীবনকে সহজভাৱে

গ্রহণ কৰিবৰ বাবে প্ৰায়েই সৰস্বতী নৈখনৰ কাষলৈ গৈছিল। একান্ত মনে সৰস্বতী নৈৰ স্ৰোধাৰালৈ চাই আছিল। কিমান যুগৰ পৰাই বৈ অহা সৰস্বতী নৈখনে অযুত দিনৰ পোহৰ আৰু অযুত নিশাৰ অন্ধকাৰধিনিক সাৱটি ভাগৰি পৰা নাছিল। ব'দজাকত জলমলাই থকা নৈৰ সোঁতত দ্রৌপদীয়ে নিজৰ প্ৰতিবিম্ব দেখা পাই ধমকি বৈছিল।

কি অপূৰ্ব সেই মুখখনৰ প্ৰতিবিম্ব।

মনে মনে দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল— বৈ অহা নৈখনৰ জলৰাশিয়ে যেন তৃষ্ণাতৃৰ অন্তৰখনৰ অনন্ত পিপাসা দূৰ কৰিব পাৰিব।

নৈৰ পানীলৈ নামি গৈ দ্রৌপদীয়ে একোজলি পানী তুলি লৈছিল পৰম বিশ্বাস আৰু হেপাহেৰে।

আঙুলিৰ ফাঁকেদি সৰি পৰিছিল পানীৰ টোপালবোৰ।

☆ ☆ ☆

ইতিমধ্যে বনবাস কালৰ কিছু বছৰ অতিবাহিত হ'ল।

মহৰ্ষি নাৰদৰ উপদেশ মতেই পঞ্চ পাণ্ডৱে তীৰ্থ ভ্ৰমণ কৰিবলৈ ল'লে। তীৰ্থ-ভ্ৰমণৰ কালছোৱাত দ্রৌপদীয়ে অশেষ দুখ-কষ্ট পালেও জীৱনত অনেক অভিজ্ঞতা লাভ কৰি ধৈৰ্য আৰু সহনশীলতাক বঢ়াই তুলিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

কেতিয়াবা দ্রৌপদীৰ মনটো অশান্ত হৈ পৰিছিল। বৰ অকলশৰীয়া অনুভৱ কৰিছিল। মাজে মাজে পিতৃ গৃহলৈ মনত পৰাত দ্রৌপদীৰ মন উৰা মাৰিছিল অতীতৰ কৈশৱৰ মধুৰ স্মৃতিৰে ভৰা দিনবোৰলৈ। ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ নগৰৰ ৰাজ কাৰেঙত থকা সুখভৰা দিনবোৰে দ্রৌপদীক আমনি কৰিছিল।

সিদিনা বছৰো পথ অতিক্ৰমি আহি পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সৈতে দ্রৌপদীয়ে প্ৰয়াগ তীৰ্থস্থানত প্ৰবেশ কৰিছিল। তীৰ্থখনৰ পবিত্ৰ পৰিবেশৰ মাজত আটাই বেইজনে এক নিৰিবিলি স্থানত জিহনি লৈছিল। দ্রৌপদীয়ে ক্লান্তি আৰু অৱসাদধিনি লৈ এঠাইত বহি অকলশৰে ভাবিছিল—এই ক্লান্তিকৰ যাত্ৰাৰ শেষ ক'ত ! এনেকৈয়ে আৰু কিমানদিন দুখৰ ভাৱ বৈ সজ্য আৰু ধৰ্মৰ সন্ধানত আগুৱাই গৈ থাকিব লাগিব। দুচকুৱেদি ৰাগৰি আহিব

খোজা সুখৰ চকু পানীখিনিক বাধা দি শ্রৌপদীয়ে সুদুৰৰ আকাশখন চাব খুজিছিল।

অকলশৰীয়া চৰাই এটাই আকাশেদি উৰি গৈছিল কোনোবা এটা দিশলৈ। হয়তো চৰাইটোৱে ভুল কৰি পথ হেৰুৱাই পেলাইছিল। নিসংগ চৰাইটোৰ কথা ভাবি শ্রৌপদীৰ এক অজান আশংকাত মন কঁপি উঠিছিল। শ্রৌপদীয়ে নিজকে বৰ সুখী যেন অনুভৱ কৰিছিল। যিহেতু, তেতিয়াও পাঁচোজন বীৰ স্বামীৰ মৰম-চেনেহখিনিৰ পৰা বঞ্চিত হ'বলগীয়া হোৱা নাছিল।

ঋষি সকলে বেদ-মন্ত্ৰ পাঠ কৰিছিল। ভক্ত সকলে পবিত্ৰ অন্তৰেৰে স্মৰণ কৰিছিল ঈশ্বৰ চিন্তা। কঠে কঠে উচ্চাৰিত মন্ত্ৰ ধ্বনিৰ লগে লগে সন্ধিয়াৰ নিজম পৰিক্ৰম নামি আহিছিল। আকাশৰ পৰা যেন একাধৰ টুকুৰাবোৰ সৰি-পৰিছিল। যুধিষ্ঠিৰে একান্ত চিন্তে দুয়োখন হাত বুকুৰ মাজত লৈ প্ৰাৰ্থনা কৰি আছিল মাটিত বহি। শ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল যুধিষ্ঠিৰৰ দুচকুৰ পৰা উদ্ভাসিত হোৱা এক উজ্জ্বল জ্যোতিয়ে পোহৰাই তুলিছিল সমস্ত ঠাইখিনি।

শ্রৌপদীয়ে অনিমেষ নেত্ৰে চাই ভাবিছিল—

এইজনেই ধাৰ্মিক শ্ৰেষ্ঠ যুধিষ্ঠিৰ যিজনে সত্য ধৰ্ম পালনৰ অৰ্থে সকলো ৰাজ সুখ-সমৃদ্ধিক অকাতৰে বিসৰ্জন দিবলৈ কৃষ্ঠাবোধ নকৰিলে, যিজনে জগত বিখ্যাত চাৰিজন মহাবীৰ ভাতৃক লৈ অৰণ্যে অৰণ্যে বিচাৰি ফুৰিছিল জীৱন সত্যৰ সন্ধান। সেইজন ধাৰ্মিক শ্ৰেষ্ঠ যুধিষ্ঠিৰ আক মহাবীৰ চাৰি পাত্ৰৰ পত্নী ছিচালে শ্রৌপদীয়ে বাক কিয় এই সামান্য ৰাজসুখ ত্যাগ কৰিব নোৱাৰিব। শ্রৌপদীয়ে বিচলিত হৈ পৰা মনটোৰ সাজত বিচাৰি ফুৰিছিল নাবী জীৱনৰ প্রকৃত্যৰ্থ।

নিশা গভীৰ হৈ আহিছিল।

শ্রৌপদীৰ দুচকুলৈ নামি আহিছিল দুৰ্গৰ বিশাল আকাশখনৰ বুকুত ওলমি থকা সীমাহীন একাধৰিনিৰ দৰে দুঃখপ্ৰভ ভয়াবহ ছবিখন। এক ভীষণ আত্মসমত যেন পৃথিৱীখন কঁপি উঠিছিল আৰু শ্রৌপদীয়ে যেন সেই কঁপি থকা পৃথিৱীখনৰ এঠাইত বৈ ফৈছিল— পাপৰ প্ৰাৱণ্টিতৰ পৰা কাৰো পৰিত্ৰাণ নাই, নাবী জীৱনৰ ভীষণ অপমানৰ পৰিণাম ভৱংকৰ, এই বিশাল

ধৰিত্ৰীত নাৰী আৰু প্ৰকৃতিয়েই প্ৰকৃত শক্তিৰ আধাৰ, সকলো ধ্বংস আৰু সকলো সৃষ্টিৰ কাৰণ নাৰী আৰু প্ৰকৃতিৰ মাজতে সৃষ্টি হৈ আছে. .।

এটা উজাগৰী নিশাৰ বুকুত দ্রৌপদীয়ে যেন কাণ পাতি শুনিছিল অনাগত দিনৰ আহ্বান।

পুৱাৰ বতাহজাকত চিটিকি পৰা পোহৰখিনি গালে-মুখে সানি আকৌ যাত্ৰা আৰম্ভ হৈছিল। বনবাসী জীৱনৰ সমস্ত অংগীকাৰখিনি বুকুৰ মাজত লৈ দ্রৌপদীক চেনেহৰে আকোৱালি পঞ্চ-পাণ্ডবে যাত্ৰা কৰিছিল প্ৰভাস তীৰ্থলৈ বুলি।

অৰণ্যৰ মাজে মাজে নৈৰ পাৰে পাৰে আগুৱাই গৈছিল পঞ্চ-পাণ্ডৱ আৰু দ্রৌপদী। যাত্ৰাপথত বিবিধ জীৱ-জন্তু, পশু-পক্ষীবোৰ লগ পাইছিল। মাজে মাজে হৰিণা পহুৰ জাকবোৰে হাবিৰ আঁৰত বৈ নিথৰ হৈ চাইছিল আৰু গছৰ ডালত বিবিধ চৰাইৰ শুৱলা মাতে দুখ-ভাগৰখিনি আঁতৰাই পেলাইছিল। কিছুদূৰ যোৱাৰ পিছত ভাগৰ জুৰাবৰ বাবে গছৰ তলত পঞ্চ-পাণ্ডৱহঁতে জিৰণি লৈছিল। জ্ঞান-জুৰিৰ বৈ অহা পানীখিনিৰে পিয়াহ পলুৱাইছিল।

দূপৰৰ ব'দজাক প্ৰখৰ হৈ পৰিছিল।

দ্রৌপদীৰ সুকোমল পদ যুগলৰ চিহ্ন মাটিত বৈ গৈছিল। নকুল আৰু সহসেৱে সেই চিহ্ন অনুসৰণ কৰি চিন্তামগ্ন হৈ আগুৱাই আহি আছিল। অটব্য অৰণ্যখন পাৰ হওঁতে গোটেই দিনটোৱেই লাগিছিল।

আবেলিৰ বেজিৰ পোহৰ হেলনীয়া হৈ পৰিছিল। অৰণ্যখন পাৰ হৈ পঞ্চ পাণ্ডৱ এখন সেউজ শস্য পথাৰৰ মাজত প্ৰবেশ কৰিছিল। এজাক বতাহে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ ক্লান্ত শৰীৰ স্পৰ্শ কৰি গৈছিল। বতাহত হালি-জালি থকা শস্য পথাৰখনত কিছুপৰ থমকি বৈ চাইছিল চৌদিশে।

সৌখন অদূৰত প্ৰভাস তীৰ্থ। তীৰ্থস্থানৰ ৰুখি-মুনি সকলৰ বেদ পাঠৰ গুণগুণ ধ্বনি বতাহজাকত তাঁহি আহিছিল। কিবা এক অহেতুক আনন্দত দ্রৌপদীৰ মন ভৰি পৰিছিল। এই প্ৰভাস তীৰ্থতে জিৰণি লোৱাৰ কথা দ্রৌপদীয়ে মনে মনে ভাবিছিল।

সন্ধিয়াৰ আগে আগে পঞ্চ পাণ্ডৱহঁতে প্ৰভাস তীৰ্থস্থানত প্ৰবেশ কৰিছিল। ৰুখি-মুনিসকলে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ আগমনৰ বতৰা পাই আদৰি

নিবলৈ আশুৰাই আহিছিল। তেওঁলোকে বেদ মন্ত্ৰ পাঠ কৰি পঞ্চ পাণ্ডৱক আশীৰ্বাদ কৰিছিল।

যুধিষ্ঠিৰকে আদি কৰি পঞ্চ-পাণ্ডৱ আৰু শ্রৌপদীয়ে ঋষি-মুনি সকলক প্ৰণাম জনাইছিল। অসংখ্য লোকে চকু পানী টুকি পঞ্চ-পাণ্ডৱৰ দুখ যাতনাৰ প্ৰতি সমবেদনা জ্ঞাপন কৰি সত্য আৰু ধৰ্মৰ কথাবোৰ আলোচনা কৰিছিল। অনেকেই ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ দুৰ্য্যচাৰ পুত্ৰ সকলক তিৰস্কাৰ কৰাৰ লগতে কৌৰৱসকলৰ নিশ্চিত ধ্বংসৰ আগজাননীৰ কথা প্ৰকাশ কৰিছিল।

প্ৰভাস তীৰ্থৰ নাৰীসকলে শ্রৌপদীৰ গুণ বখানি আথে-বেথে আদৰি নিছিল। শ্রৌপদীৰ দৰে এগৰাকী মহাসতীৰ এনে দুৰ্দশাত নাৰীসকলে চকুপানী টুকিছিল। শ্রৌপদীয়ে শোকাভূৰ নাৰী সকলক সাহুনা দিছিল বীৰ স্বামী সকলৰ সত্য-ধৰ্ম আৰু অংগীকাৰবদ্ধ জীৱনৰ কথা প্ৰকাশ কৰি।

এক নিৰিবিলি স্থানত পঞ্চ-পাণ্ডৱসকল কিছুদিন প্ৰভাস তীৰ্থত থকাৰ বাবে ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল।

নিশাটোৰ নিবৰতা বাঢ়ি অহাৰ লগে লগে শ্রৌপদীৰ চকুলৈকো নামি আহিছিল নিদ্ৰাদেৱী।

প্ৰভাস তীৰ্থত থকা কেইদিন শ্রৌপদীয়ে ইমান দুখ-কষ্টৰ মাজতো মনৰ মাজত নতুনকৈ সাহস গোটাবলৈ সক্ষম হৈছিল। অনাগত দিনৰ আশাৰিনি বুকুৰ মাজত সজীৱ হৈ পৰিছিল।

এই তীৰ্থস্থানতে পঞ্চ-পাণ্ডৱৰ আত্মীয় যদু বংশৰ বলোৰাম, কৃষ্ণ, সাত্যকিকে ধৰি অনেক পুৰুষ-মহিলা আহি পঞ্চ-পাণ্ডৱ আৰু শ্রৌপদীক দেখা কৰিলেহি। তেওঁলোকে শ্রৌপদীৰ এনে দুৰ্দশা দেখি মনোৰ্কষ্ট পোৱাৰ লগতে দুৰ্য্যোধনৰ অনায়াস-অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিশোধ লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত পৰামৰ্শ আগবঢ়ালে।

শ্রৌপদীয়ে শ্ৰীকৃষ্ণৰ ওচৰত বনবাসী জীৱনৰ দুখ-দুৰ্দশাৰ কথাবোৰ বিৱৰি কৈছিল আৰু এইক্ষেত্ৰত দুখ-যজ্ঞা গুৰ পেলোৱাৰ বাবে তেওঁৰ সহায় একান্তভাৱে কামনা কৰিছিল।

শ্ৰীকৃষ্ণই শ্রৌপদীৰ কথাবোৰ শুনি অন্তৰ দান কৰাৰ লগতে পঞ্চ

পাণ্ডৱৰ বনবাসী কাল শেষহোৱাৰ পিছতে এখন মহামুগ্ধ সংঘটিত হোৱাৰ কথা কৈছিল আৰু এই যুদ্ধতেই ভীম-অৰ্জুনে বিশাল শক্তিপ্রকাশ কৰি কৌৰৱৰ শতপুত্ৰ নিধন কৰি প্ৰতিজ্ঞা পূৰণ কৰিব বুলি কৈ পৃথিৱীত এগৰাকী অদৰ্শ নাৰী হিচাপে দ্রৌপদী চিৰকালৰ বাবে স্মৰণীয় হৈ ৰ'ব বুলি শ্ৰীকৃষ্ণই প্ৰকাশ কৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে প্ৰভাস তীৰ্থত থকা কালছোৱাত যদু বংশৰ নাৰীসকলৰ সান্নিধ্য লাভ কৰি মনৰ দুখ বহুখিনি পাতল হোৱা যেন অনুভৱ কৰিছিল। মনৰ ভাব সলনি কৰি দ্রৌপদীয়ে বনবাসী জীৱনৰ মাজতো সত্য ধৰ্মক আকোৱালি ল'বৰ বাবে দৃঢ় প্ৰতিজ্ঞা হৈ পৰিছিল আৰু মনে মনে চিন্তা কৰিছিল বনবাসী কাল শেষ হোৱাৰ পিছতে সকলো অনায়াস আৰু অধৰ্মৰ অবসান ঘটিব।

ওৰে নিশা শ্ৰীকৃষ্ণৰ কথাবোৰ জুকিয়াই দ্রৌপদীয়ে নিশ্চিত হ'ব পাৰিছিল যে ধাৰ্মিক শ্ৰেষ্ঠ যুধিষ্ঠিৰৰ সিদ্ধান্ত শুদ্ধ আছিল। এহাতে বীৰ-ধৰ্ম আৰু আনহাতে সত্য-ধৰ্মৰ বাবেই পঞ্চপাণ্ডৱে এইদৰে হাবি-বননিয়ে অনাই-বনাই প্ৰমি ফুৰিব লগা হৈছিল।

তীৰ্থ স্থানসমূহত প্ৰমি ফুৰোঁতে যিসকল ঋষিশ্ৰেষ্ঠই ধৰ্ম, সত্য আৰু ন্যায্যৰ কথা প্ৰকাশ কৰিছিল সেইবোৰ শুনি দ্রৌপদীয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল যে জীৱন বৰ বিশাল আৰু সেই বিশালতাৰ মাজতেই জীৱনৰ পৰম সত্যৰ প্ৰকাশ ঘটে। ক্ৰমে ক্ৰমে দ্রৌপদীৰ মনত ৰাজ্য সুখবৰিনিৰ পৰিবৰ্ত্তে জীৱনৰ পৰম সত্য আৱিষ্কাৰৰ দৃষন্ত হেপাহখিনি গাঢ় হৈ পাৰিছিল।

পুনৰ দুখ-কষ্টৰ বাটেদি আহি পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সৈতে দ্রৌপদী বদৰিকাশ্ৰমত উপস্থিত হৈছিল। এই বদৰিকাশ্ৰমতে পাণ্ডৱসকলে পুৰুষসকলক স্মৰণ কৰি পিণ্ড দান কৰিলে।

বদৰিকাশ্ৰমত থকা সময়ছোৱাত দ্রৌপদীৰ মনটো উদাস হৈ পৰিছিল। অৰ্জুনক বহুত দিন দেখা নোপোৱাৰ বেদনাত দ্রৌপদীৰ মনক আকুল হেপাহে চঞ্চল কৰি তুলিছিল। যৈতবনত থকা সময়ছোৱাত মহৰ্ষি ব্যাসসেৱৰ উপদেশ অনুসৰিয়েই অৰ্জুনে যোৰ উপস্যাবে দেৱৰাজ ইন্দ্ৰকে প্ৰমুখ্যে কৰিদেৱতাসকলৰ পক্ষা লিখ-অস্ত্ৰলাভৰ বাবে যুধিষ্ঠিৰ, ভীম, নকুল, সহদেৱ আৰু দ্রৌপদীৰ কামৰ পৰা আঁতৰি গৈছিল।

অৰ্জুন উভতি অহাৰ সময় হৈছিল যদিও তেতিয়াও উভতি অহা নাছিল। সেই বাবেই শ্ৰৌণদীৰ অন্তৰত বিবাদে অৱবি ধৰিছিল।

পঞ্চপাণ্ডকে স্বামী হিচাপে সদায়েই সভক্তি জনাই আহিছিল যদিও শ্ৰৌণদীৰ অন্তৰৰ কোনোবাখিনিত সামান্যতম ভাবে হ'লেও তৃতীয় পাণ্ডৱ অৰ্জুনৰ প্ৰতি প্ৰেমৰ আকৰ্ষণ বেচি আছিল।

যৌৱনৰ প্ৰথম স্বপ্নতে শ্ৰৌণদীয়ে অৰ্জুনক পতি হিচাপে লাভ কৰাৰ বাবে দুৰন্ত কামনা কৰিছিল। অকল সেয়ে নহয়, পিতৃ-গৃহত থাকোঁতে পিতাকৰ মুখত যেতিয়া তৃতীয় পাণ্ডৱ অৰ্জুনৰ অসীম বীৰত্বৰ যশ-কীৰ্ত্তিৰ কাহিনী সুনছিল তেতিয়া শ্ৰৌণদীয়ে মনে-প্ৰাণে অৰ্জুনক বিচাৰিছিল। যিদিনা ব্ৰাহ্মণবেশী অৰ্জুনে লক্ষ্য ভেদ কৰি স্বয়ম্বৰৰ পৰা শ্ৰৌণদীক লৈ গৈ আশ্ৰমত প্ৰবেশ কৰিছিল আৰু গম পাইছিল যে সেই ব্ৰাহ্মণবেশী যুৱকজনেই অৰ্জুন বাদে আন কোনো নহয়, তেতিয়া শ্ৰৌণদীৰ অন্তৰৰ সকলো স্বপ্ন ফুলি উঠা ফলৰ সুগন্ধিৰ দৰে বিয়পি পৰিছিল।

বদৰিকাশ্ৰমৰ এক নিজান স্থানত বৈ শ্ৰৌণদীয়ে একান্ত মনে আকাশখনৰ ফালে চাই আছিল। শ্ৰৌণদীৰ দৃঢ়কূৰ আগত ভাঁহি উঠিছিল অৰ্জুনৰ যৌৱনসুলভ পুৰুষত্বৰ মোহনীয়া ৰূপটো। অৰ্জুনৰ সুঠাম দেহৰ অঙ্গে অঙ্গে প্ৰকাশিত হৈছিল অসীম শক্তিৰ গোহৰ, দৃঢ়কৃত প্ৰজ্বলিত হৈ আছিল প্ৰেমৰ অগূৰ্ব উজ্জলতাখিনি আৰু বহল বৃক্কাখনত সিঁচৰিত হৈ পৰিছিল সমস্ত নাবীৰ যৌৱনৰ স্বীকৃতিৰ মহৎ উদাৰতাখিনি।

দিনৰ পিছত ৰাতিৰ সময়বোৰ এনেকৈয়ে পাৰ হৈ গৈছিল। হঠাতে প্ৰেম আৰু যৌৱনৰ স্মৃতি আৰু অনুৰাগে শ্ৰৌণদীক বৰকৈ আৱনি কৰিছিল।

সেইবাবে দিনটোৰ কিছুসময় শ্ৰৌণদীয়ে অৱগাথনৰ জান-জুৰিৰ ওচৰলৈ গৈ প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্যখিনি উপভোগ কৰিছিল। বনৰ জীৱ-জন্তু, পশু-পক্ষীবোৰৰ লগত থাকি সময় কটাই ভাল পাইছিল। গছৰ ডালত পৰি বিবিধ চৰাইৰ শুৱলা মাতত শ্ৰৌণদী তন্ময় হৈ বৈছিল। সচকিত হৈ পৰা পছবোৰৰ দৌৰা-দৌৰিত শ্ৰৌণদীৰ মন আনন্দত পুলকিত হৈ পৰিছিল।

হঠাৎ আকাশৰ বুকুত হো-হোৱনি শুনি শ্ৰৌণদীয়ে আশ্ৰয়লৈ উভতি আহিছিল। আশ্ৰমৰ সন্মুখত বৈ চাই আছিল আকাশৰ ফালে। লাহে লাহে বতাহত হো-হোৱনিৰ শব্দ ধনীকৃত হৈ পৰিছিল।

সোণালী বথখন আলমৰ ফালে আগুৱাই আহি ধমকি বৈছিল। ইন্দ্ৰৰ বথৰ সাৰথি মাতালিয়ে চলাই অনা বথখনৰ পৰা অৰ্জুন নামি আহিছিল। যুধিষ্ঠিৰ আৰু ভীমক প্ৰণাম কৰিছিল আৰু নকুল, সহদেৱ আৰু দ্রৌপদীক মৰমেৰে আকোৱালি লৈছিল।

অৰ্জুনক দেখা পাই দ্রৌপদীৰ হিয়াখন আনন্দেৰে উপচি পৰিছিল। আথেবেথে অৰ্জুনক আদৰ-অভ্যৰ্থনা কৰিছিল। অৰ্জুনেও দ্রৌপদীৰ হাতত বিচিত্ৰ উপহাৰৰ টোপোলাটো তুলি দিছিল।

যুধিষ্ঠিৰ, ভীম, নকুল আৰু সহদেৱৰ সৈতে অৰ্জুনে দিবা-অন্ধ্ৰসমূহ লাভ কৰাৰ অভিজ্ঞতাখিনি বৰ্ণনা কৰি সম্ভাষ্টি লভিছিল। প্ৰভাস তীৰ্থত বলোৰাম, শ্ৰীকৃষ্ণ আৰু যদু বংশৰ আত্মীয় সকলক লগ পোৱাৰ বতৰা জানিব পাৰি অৰ্জুনে সকাহ পাইছিল।

নিশাটোৰ বেছি ভাগ সময় অৰ্জুনৰ সৈতে দ্রৌপদীয়ে কথা পাতি পাৰ কৰি দিছিল। দ্রৌপদীৰ দুখ-যাতনাৰ কথা উপলব্ধি কৰি অৰ্জুনে চেনেহ মিহলি কথাবে সাধুনা দিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

অৰ্জুনৰ কাষত দ্রৌপদীৰ পদুম পাহি লেখিয়া চকু যুৰি মুদ খাই পৰিছিল। অৰ্জুনৰ কোলাত মূৰ থৈ নিৰ্ভয়ে টোপনি গৈছিল দ্রৌপদী।

তেতিয়া নিশাৰ নিৰ্জনতা ভাঙি তাঁহি অহিছিল সিহঁতৰ গৰ্জন আৰু পাহৰীয়া নৈখনৰ কলকল ধ্বনি। এজাক অৰণ্যৰ বতাহে কঁপাই তুলিছিল সকলো জাটো।

এজাক পহ পলকতে পাৰ হৈ গ'ল। দ্রৌপদী উচপ খাই উঠিল। দৌৰি যোৱা পহজাকৰ ফালে দ্রৌপদীয়ে একেধাৰে চাই থাকিল কিছুপৰ। গছজোপাৰ ছাঁত বৈ পহ জাকৰ কথাকেই ভাবিবলৈ ধৰিলে। কাকো অপকাৰ নকৰা পহবোৰে কিয় বাক শাস্তিৰে থাকিবলৈ নাপায়। সিহঁতে কাকো অন্যায় কৰা নাই। তথাপি, সিহঁততকৈ বলবান জন্তুবোৰে কিয় খেদি ফুৰে। এয়া তেনেহ'লে প্ৰকৃতিৰ কি স্বৰ্ণ। প্ৰকৃতিৰ অপকাৰ সৌন্দৰ্যৰ মাজতো এই পহবোৰ অকলশৰীয়া নেকি।

কথাবোৰ ভাবি থাকোঁতে দ্রৌপদীৰ চকুযুৰি সেমেকি গ'ল। পহ

পাণ্ডবৰ বনবাস কালৰ দুখৰ দিনবোৰৰ স্মৃতিয়ে দ্রৌপদীৰ কোমল অন্তৰখন কঁপাই গ'ল।

কৌৰৱসকলৰ অন্যায়া, অধৰ্মৰ কথাবোৰ দ্রৌপদীয়ে সুঁৱৰি চাইছিল। প্রচণ্ড ক্ষোভত দ্রৌপদীৰ মন অস্থিৰ হৈ পৰিল। পঞ্চপাণ্ডবে কোনো প্রতিবাদ নকৰাকৈয়ে সত্য ধৰ্মত বিশ্বাস কৰিয়েই ইমান দুখ-যাতনা সহি আছে।

এয়াই ভগবানৰ ন্যায় বিচাৰনেকি। ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ সেই অবিবেচক ভাৰ্য্যা অত্যাচাৰী পুত্ৰ সকলে এতিয়া কিয় বাক উপযুক্ত শাস্তি পোৱা নাই। সঁচাকৈয়ে যদি পৃথিৱীত ধৰ্ম আছে তেন্তে তেওঁলোকে পাপৰ প্ৰায়শ্চিত্ত পাবই লাগিব।

দ্রৌপদীৰ চকুৰ আগত ভাঁহি উঠিল কৌৰৱৰ ৰাজসভাৰ ভীষ্ম, দ্রোণাচাৰ্য, কৃপাচাৰ্য আদি কুৰু-কুলৰ জ্ঞানীশ্ৰেষ্ঠ, ধাৰ্মিক মহাৰথী সকলৰ নীৰৱ ভূমিকাৰ দৃশ্যবোৰ। তেওঁলোকে বাক কি ভাবিছে। পঞ্চপাণ্ডবৰ ভীষণ প্ৰতিজ্ঞা আৰু শক্তিৰ আগত কেনে বাক সেই অন্ধ সম্ৰাট ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ দুৰাচাৰ পুত্ৰ সকলক ৰক্ষা কৰিব পাৰিব। সূতপুত্ৰ কৰ্ণ। কৰ্ণৰ কথা ভাবি দ্রৌপদীয়ে মমে মনে অনুভৱ কৰিছিল যে সঁচাকৈয়ে কৰ্ণ মহাবীৰ। কৰ্ণই যদি অস্ত্ৰৰ সকলো কপটতা পৰিহাৰ কৰি কৌৰৱ পক্ষৰ পৰা আঁতৰি আছে তেতিয়া নিশ্চয় কৰ্ণ ক্ষমাৰ যোগ্য হ'ব পাৰিব।

বনবাস কালৰ অন্তত সেই সমাগত দিনটোৰ কথা ভাবি দ্রৌপদী তন্ময় হৈ পৰিছিল। ন্যায়-অন্যায়, ধৰ্ম-অধৰ্মৰ বিচাৰৰ দিনটোৰ বাবেই যেন সকলোৱে প্ৰতীক্ষা কৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে সেই দিনটোৰ আগমনৰ কাৰণেই যেন বনে বনে ইমান দুখ-যাতনাক সাৱটি দৃঢ়মনা হ'ব পাৰিছিল।

অৰণ্যৰ বতাহ এজাকত গছৰ ডালে-পাতে সিঁচৰিত হৈ পৰিছিল শুণ শুণ প্ৰতিধ্বনি। দ্রৌপদীয়ে কেঁউফালে চাইছিল। বতাহে দ্রৌপদীৰ কল্যাণ চুপুটি আউল-বাউল কৰি পেলাইছিল।

হুকিলা পোৱালি এটাই দ্রৌপদীৰ কাষ চালি আহিছিল। হয়তো পহু পোৱালিটোৱে এক নিৰাপদ আশ্ৰয় বিচাৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে দুয়োখন হাতেৰে পহু পোৱালিটোক সম্ৰাট লৈছিল।

অৰণ্যৰ মাজত সাজি লোৱা পাঁজাটোলৈ উভতি আহি দ্রৌপদীয়ে দিনৰ সাজৰ বাবে যোগাৰ কৰিছিল।

কিছু বেলিৰ পিছত পঞ্চপাণ্ডৱ আৰু অন্যান্য সকলক অন্ন দান কৰি দ্রৌপদীয়ে নিজেও এমুঠি আহাৰ গ্ৰহণ কৰি শ্ৰবৰ ব'দ জাকে আৰবি বখা দিনটোৰ সময়খিনি কটোৱাৰ বাবে ক্ষতক জিৰণি লৈছিল পঁজাটোৰ ভিতৰত।

দুৰ্গাৰ পৰা ভাঁহি অহা এজাক মানুহৰ গুণগুণি শনি পঞ্চপাণ্ডৱৰ সৈতে দ্রৌপদীয়েও ডিঙি মেলি চাই আছিল। এক অজ্ঞান বিপদৰ আশংকা কৰি ভীম, অৰ্জুন, নকুল আৰু সহদেৱে অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ লৈ সাজু হৈছিল। দ্রৌপদীয়ে যুষ্টিৰৰ কাষত নিথৰ হৈ বৈ আছিল।

খন্তেক পিছতে তেওঁলোকে নিজৰ ভুলটো ধৰিব পাৰিছিল। আদৰ-অভ্যৰ্থনাৰ বাবেহে পঞ্চপাণ্ডৱ আৰু দ্রৌপদী সষ্টম হৈ পৰিছিল। মহাশয়ি দুৰ্বাসাই লগতু দহ হেজাৰ শিষ্যক লৈ উপস্থিত হৈছিল।

দুৰ্বাসাই পঞ্চপাণ্ডৱৰ কুশল বতৰা লৈ দুপৰীয়াৰ অন্নমুঠি গ্ৰহণ কৰাৰ জনালে। পঞ্চপাণ্ডৱে দুৰ্বাসাক সেৱা সৎকাৰ কৰি পূজা সেৱা কৰিবৰ অনুৰোধ জনালে। দুৰ্বাসাই শিষ্যবৰ্গৰ সৈতে স্নান কৰিবলৈ নদীলৈ গ'ল।

দ্রৌপদী অস্থিৰ হৈ পৰিল। ইমানখিনি শিষ্য আৰু দুৰ্বাসাৰ আহাৰ যোগান ধৰিব কিদৰে। যিহেতু, দ্রৌপদীয়ে আহাৰ গ্ৰহণ নকৰালৈকে তামৰ চকটোৰ পৰা যিমান লাগে সিমানেই অন্ন ওলাই থাকে।

দ্রৌপদীয়ে একান্তমনে শ্ৰীকৃষ্ণক স্মৰণ কৰিবলৈ ধৰিলে। দ্রৌপদীয়ে বাৰে বাৰে অনুভৱ কৰিছিল যে পাণ্ডৱৰ পৰম বান্ধৱ শ্ৰীকৃষ্ণ ওচৰত থকা হ'লে কোনো বিপদৰ আশংকা নাছিল।

হঠাৎ শ্ৰীকৃষ্ণ আহি দ্রৌপদীৰ সমুখত উপস্থিত হ'ল। দ্রৌপদীয়ে শ্ৰীকৃষ্ণক দেখা পাই আচৰিত হ'ল। আনহাতে শ্ৰীকৃষ্ণই একোকে নজনা আৰু নুবুজাৰ দৰে ভেটিয়া কিবা এমুঠি খাবলৈ বিচাৰিলে ভেটিয়া দ্রৌপদী বিবুদ্ধিত পৰিল। ইতিমধ্যে দ্রৌপদীয়ে অসম্মত দুৰ্বাসাই শিষ্যবৰ্গৰ সৈতে অন্নমত উপস্থিত হোৱা আৰু খোৱা-বোৱাৰ বোগাৰ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়াৰ কথা শ্ৰীকৃষ্ণ জনালে।

উপায়ন্তৰ হৈ দ্রৌপদীয়ে ভিতৰৰ পৰা খালী তামৰ চকটো উলিয়াই আনি শ্ৰীকৃষ্ণক সমুখত দাঙি ধৰিলে। খন্তেকৰ বাবে শ্ৰীকৃষ্ণই তামৰ চকটোলে চালে আৰু চকটোৰ ভিতৰত লাগি থকা এটা ভাত আৰু সামান্য শাক দেখি তাকে আঙুলিৰে উলিয়াই আনি মুখত লিলে।

সেইকল খায়েই শ্রীকৃষ্ণই তৃপ্তিৰ হাঁহি এটা মাৰি কেউকালে চালে। .

শ্রৌপদীয়ে কৌতুহলেৰে শ্রীকৃষ্ণৰ ফালে চাই থাকিল কিছুপৰ।
তেতিয়াও শ্রৌপদীৰ মনৰ পৰা সংশয় আঁতৰ হোৱা নাছিল। দুৰ্বাসা আৰু
শিষ্য বৰ্গনেৰ পৰা উভতি অহাৰ পিছত কেনেকৈ অভ্যর্থনা কৰিব !

দুৰ্বাসা আৰু শিষ্যবৰ্গই নৈত স্নান কৰি পঞ্চ পাণ্ডৱক একো
নজনাৱাকৈ উভতি গ'লগৈ। পঞ্চ পাণ্ডৱে বুজিব পাবিছিল যে শ্রীকৃষ্ণৰেই
এয়া মহিমা।

শ্রীকৃষ্ণই পঞ্চপাণ্ডৱ আৰু শ্রৌপদীৰ স'তে কথা-বতৰা পাতি সকলো
খা-খবৰ ল'লে। দিহা পৰামৰ্শ দিয়াৰ উপৰিও সত্য আৰু ধৰ্মৰ বাণী শুনাই
মনোবল অটুট ৰাখিবৰ বাবে সৰীয়াই দিলে।

বিদায় লৈ শ্রীকৃষ্ণ যাবলৈ ওলাল।

পঞ্চপাণ্ডৱ আৰু শ্রৌপদীয়ে শ্রীকৃষ্ণক আগবঢ়াই দিলে।

বহুত পৰ শ্রীকৃষ্ণ উভতি যোৱাৰ বাটৰ পিনে শ্রৌপদীয়ে ৰ'লাগি চাই
থাকিল। মনে মনে ভাবিছিল—এই যে কৃষ্ণ বাৰ মহিমা অগাৰ। এইজনাই
পাণ্ডৱ সৰা কৃষ্ণ বাৰ কৌশলভেদে পঞ্চপাণ্ডৱে সকলো বিপদ অতিক্ৰম কৰিব
পাবিছিল। এই কৃষ্ণই পঞ্চপাণ্ডৱৰ বিপদৰ বেলিকা পৰম বন্ধু হৈ সহায়
কৰিছিল। শ্রৌপদীয়ে চিন্তা কৰিছিল—এই গৰাকী কৃষ্ণই তীৰ্থ, দ্ৰোণাচাৰ্য
আদি মহাবীৰ সকলৰ সহায় আৰু আৰু সামৰ্থ্যৰে শক্তিশালী কৌৰৱসকলক
সময়ত উপযুক্ত শাস্তি দিবলৈ সক্ষম হ'ব পাবিবনে ! .

তেতিয়া বেলি লহিৱাবলৈ ধৰিছিল।

অৰণ্যখনৰ সৰু-বৰ বিবিধৰ ফাকেদি পশ্চিমৰ বেলিটোৰ
গোহৰবিনি আগৰি আহি খেলিয়েলি হৈ পৰিছিল।

আকৌ নিশাৰ অন্ধকাৰৰ আৰ্তনাদত অৰণ্যৰ নিৰ্জনতাৰিনি ফাটি
হিৰাহিৰ হোৱাৰ আশংকাত শ্রৌপদীৰ মনটো বিহ্বল হৈ পৰিছিল।

উমান লোণোৱাকৈ এজাক বতাহে মুঠি মুঠি অন্ধকাৰ সিটি থৈ
গৈছিল আৰম্ভৰ চোতালখনত। অন্ধকাৰৰ মাজত শ্রৌপদী কিয় হৈ আছিল
খন্তেক সময়।

অন্ধকাৰবিনিয়ে অৰণ্যখনক শিলি পেলোৱাৰ দৰে শ্রৌপদীৰ
মনটোকে বিৰামবিনিয়ে ঢাকি ধৰিছিল। মনৰ মাজত এতদিনে ভোলাপাৰ

কবি থকা বিষাদৰিণিৰ সৈতে দ্রৌপদীয়ে বনবাসৰ কালছোৱাত প্ৰতিটো নিশাতে যুঁজ কৰি আহিছিল। মাজে মাজে দ্রৌপদীৰ নাৰী মনৰ ভিতৰত জীৱন আৰু যৌৱনৰ আশা আকাংক্ষাৰিনিয়ে উচুপি উঠিছিল।

অৰণ্যখনৰ ভয়লগা নিশাটোৰ দৰেই জীৱনটোৰ দৰেই জীৱনটো দ্রৌপদীৰ কাষত এক ভয়াবহ হৈ পৰিছিল। সীমাহীন যন্ত্ৰণাই জীৱনৰ বিশালতাক আৱৰি ধৰিছিল। প্ৰচণ্ড ক্ৰোধ, তীব্ৰ ঘৃণা আৰু প্ৰতিশোধৰ গভীৰ প্ৰৱণতাই দ্রৌপদীক যেন বাৰে বাৰে সোঁৱৰাই দিছিল— মৈথিলীয়া হোৱা, তুমি নাৰী আৰু তোমাৰ মনৰ গোপনত ছলি থকা পোহৰত বাঢ়ি আহিছে এক ভীষণ প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ সৃষ্টিৰ যন্ত্ৰণাখিনি।

আশ্ৰমৰ সৰু পঁজাটোৰ ভিতৰলৈ প্ৰবেশ কৰি দ্রৌপদীয়ে দেখিছিল যে পঞ্চ পাণ্ডৱে একেলগে বহি কিবা আলোচনা কৰাত ব্যস্ত আছিল। পঞ্চ স্বামীৰ নয়নৰ পৰা নিৰ্গত হোৱা দৃষ্টিত যেন উজ্জ্বলি উঠিছিল অসীম বীৰত্বৰ আভা। মাজিয়াখনক পোহৰাই তুলিছিল।

দ্রৌপদীৰ সেমেকি নিথৰ হৈ পৰা মনৰ ভিতৰখন কিবা এক দুৰ্লভ আনন্দত উৎফুল্লিত হৈ পৰিছিল। আজি নিশাটোৰ শেহত যেন এটা নতুন প্ৰভাৱ হ'ব। নিশাৰ অন্ধকাৰখিনি মটি পেলাব এজাক পোহৰে।

☆ ☆ ☆

ব'দজাকে গুণগুণাই আছিল আশ্ৰমৰ সমুখৰ চোতালখনত। দুৱৰি ডৰাত বহি দ্রৌপদীয়ে আপোন মনে মনৰ মাজত এৰি অহা দিনৰ কথাবোৰ জুকিয়াই আছিল। দিনৰ পোহৰখিনি পৰি দ্রৌপদীৰ শৰীৰৰ অপকণ ৰূপ যেন উজ্জ্বলি উঠিছিল।

পঞ্চ পাণ্ডৱৰ স'তে থকা বৌদ্ধ পুৰোহিতৰ চোতালত বহি ধ্যানমগ্ন হৈ পৰিছিল।

এক অজান আশংকাই দ্রৌপদীৰ মনটোক আগুৰি ধৰিছিল। মুকালি আকাশৰ ফালে চাই দ্রৌপদীয়ে কিবা কিবি ভাবি আছিল। ইঠাৎ এটা প্ৰকাণ্ড শেন চৰাইয়ে কলৌ চৰাই এজৰক খেদি নিয়া দেখিবলৈ পাই দ্রৌপদী চমকি উঠিছিল। প্ৰকৃতিৰ এই নিষ্ঠুৰ নিয়মৰ প্ৰতি দ্রৌপদীৰ মন ঘূৰাৰে ভৰি পৰিছিল।

.. আৰু কিমান দিন এনেকৈ থাকিব লাগিব। অৰণ্যৰ নিসংগ জীৱন এগৰাকী নাৰীৰ বাবে কিমান যন্ত্ৰণাদায়ক। আৰু কিমান দিন আছে বনবাস শেষ হ'বলৈ। ধৰ্ম বন্ধা কৰিবলৈ গৈ যুধিষ্ঠিৰে উচিত কাম কৰিছেনে। কৌৰৱ পুত্ৰ সকলৰ অন্যান্য-অবিচাৰ চাই ধৰ্মৰ ৰাস্তাৰক্ষকত যুক্তি-যুক্ততা আছেনে। সঁচাকৈয়ে যদি পঞ্চ পাণ্ডৱ মহাৰীৰ হয় তেন্তে কৌৰৱৰ ৰাজত্বভাঙা শ্রৌপদীক দুৰ্বোধন-দুঃশাসনহঁতে লাঞ্ছনা কৰোঁতে কিয় চাই থাকিল। সময়মতে উপযুক্ত শাস্তি নিদি ধৰ্মৰ নামত এনেকৈ বনবাস খটাব অৰ্থ ক'ত। সকলো দুখ-যাতনা সহি বনে বনে হুৰি-হুৰিলেই বীৰৱ প্ৰকাশ পাব।...

কথাবোৰ ভাবি শ্রৌপদীয়ে ধৰ্ম আৰু সত্যৰ মাজত জীৱনৰ প্ৰকৃত ৰূপটোক ধুঁৱলি-ধুঁৱলি হৈ ধৰ্ম দেখিবলৈ পালে। শ্রৌপদীয়ে উপলব্ধি কৰিছিল যে নিৰ্বিকাৰ চিন্তে সকলো সহি অহাটোত ধৰ্মৰ অৰ্থ নাই, সত্যৰ প্ৰকাশ নাই।

শ্রৌপদীৰ দূচকুয়েদি বাগৰি আহিছিল চকুপানী। ওচৰত পঞ্চ পাণ্ডৱ নাছিল। মৃগয়া কৰিবৰ বাবে পঞ্চপাণ্ডৱ আঁতৰি গৈছিল। বোম্বা পুৰোহিতৰ মন্ত্ৰ পাঠৰ ধ্বনি বজাইহঁতে বাগৰি গৈছিল দূৰলৈ।

হঠাৎ অৰণ্যখনৰ মাজত কাবোৰৰ পদধ্বনি শুনা গৈছিল। শ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল এই অৰণ্যৰ গভীৰলৈ বাক কোন আহিছে কি অভিভ্ৰান্ত লৈ। বন্তেকৰ বাবে অৰণ্যৰ মাজত আসন্ন বিপদৰ সম্ভাৱনাত শ্রৌপদীৰ মন জীতি বিহুলা হৈ পৰিছিল। পঞ্চ পাণ্ডৱৰ অনুপস্থিতিৰ কথা ভাবি শ্রৌপদী অধিক চিন্তিত হৈ পৰিছিল।

শ্রৌপদীয়ে দেখা পাইছিল এজন পুৰুষ বথৰ পৰা নামি আশ্ৰয়ৰ ফালে আশুৱহি আহিছিল।

সুৰথ বজ্জাৰ পুত্ৰ কোটিকস্যই নিজৰ চিনাকি সিয়ৰ উপৰিও সিদ্ধবাজ জয়ৱৰ্ণ আৰু অন্যান্য কেইবাজনো ৰাজকৌৰৱ সেইফালে বিশেষ উদ্বেগ লৈ অহাৰ কথা শ্রৌপদীক জনালে। শ্রৌপদীৰ পৰিচয় পাই কোটিকস্যই বজা জয়ৱৰ্ণক জনালেগৈ।

ইতিমধ্যে শ্রৌপদীয়ে সকলোকেইজন অতিথিকে বন্তেক জিৰণি লৈ কবৰ বাবে অনুৰোধ জনাইছিল। শ্রৌপদীয়ে মনে মনে চিন্তা কৰিছিল যে সিদ্ধবাজ জয়ৱৰ্ণ তেওঁসকলকেই আশীৰ্ব। জয়ৱৰ্ণ দুৰ্বোধনৰ ভনীয়েক দুঃশাসনকেই স্বামী। তেনেহলত দুৰ্বোধনহঁত শৰু হ'লেও আশীৰ্ব হিচাপে

জয়দ্রথক আদৰ অভ্যর্থনা জনাবলৈ দ্রৌপদীয়ে আন্তৰিকতাৰে আমন্ত্ৰণ জনাইছিল।

দ্রৌপদীৰ ৰূপ-যৌৱন দেখা পাই জয়দ্রথে হিতাহিত জ্ঞান হেৰুৱাই পেলাইছিল। দ্রৌপদীক ছলে-বলে হৰণ কৰি লৈ যোৱাৰ কথা জয়দ্রথে কামনা কৰিছিল।

পঞ্চ পাণ্ডৱসকল মৃগয়া কৰিবলৈ যোৱাৰ উমান পাই জয়দ্রথে দ্রৌপদীৰ প্ৰতি অশালীন ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ধৰাত দ্রৌপদীয়ে বুজিব পাৰিছিল জয়দ্রথৰ কুঅভিপ্ৰায়। ক্ৰমে ক্ৰমে জয়দ্রথৰ অশুভ আচৰণ আৰু অশালীন বাক্য শুনি দ্রৌপদীয়ে গুজৰি উঠিল সিংহিনীৰ দৰে। জয়দ্রথৰ এনে আচৰণে যে নিজৰ জীৱনলৈ বিপদ চপাই আনিব খুজিছে সেই কথা দ্রৌপদীয়ে বুজাই দিছিল।

পাপ কাৰ্য সমাধা কৰিবলৈ উদ্যত হোৱা জয়দ্রথে জখামূৰ্খৰ দৰে একো বুজিব নোৱাৰিছিল। তিনি ঐলোক্য জয় কৰিব পৰা পঞ্চ পাণ্ডৱৰ অসীম শক্তিৰ কথা জয়দ্রথে এবাৰো ভাবি নাচালে। কামাতুৰ হৈ জয়দ্রথে দ্রৌপদীৰ দৰে এগৰাকী অসহায় নাৰীক বলাৎকাৰ কৰিবলৈ কুষ্ঠাবোধ নকৰিলে।

হঠাৎ প্ৰচণ্ড গতিৰে বতাহ ব'বলৈ ধৰিলে। অৰণ্যখন কঁপি উঠিছিল এগৰাকী নাৰীৰ মৰ্মহত কান্ধিৰ আৰম্ভণিৰে।

বথত দ্রৌপদীক জোৰেৰে তুলি লৈ জয়দ্রথে তীব্ৰ বেগেৰে বথ চলাই যাবলৈ ধৰিছিল। দ্রৌপদীৰ কাতৰ চিঞৰত যৌম্য পুৰোহিতে বথৰ পাছে পাছে দৌৰিবলৈ ধৰিছিল। জয়দ্রথে বাকী কেইজন ৰজাৰ সৈতে আঁতৰি পলাইছিল।

অলপ সময়ৰ নিছত গোটেই অৰণ্যখন এক গভীৰ বিবাদত নিমজ্জ হৈ পৰিছিল। গছৰ ডালত চৰাইবোৰ জুপুকা লাগি আছিল। বনৰ মাজে মাজে বিচৰণ কৰি ফুৰা সিংহ, বাঘ, ভাজুক আদি জন্তুবোৰ নিথৰ হৈ বৈ আছিল গুহাৰ সমুখত, বিশাল গছৰ ছাঁত, নৈৰ দাঁতিত। মূঠতে প্ৰকৃতিয়ে অপেক্ষা কৰিছিল ভয়ংকৰ কিবা এক বিপদৰ আশংকাত।

মৃগয়াৰ পৰা উভতি অহা পঞ্চ পাণ্ডৱে এগৰাকী লিগিৰীৰ মুখৰ পৰা সকলো গম পাইছিল তেতিয়া পঞ্চ পাণ্ডৱে বিজুলি সৰুৰে জয়দ্রথ অনুসন্ধানত আগুৱাই গৈছিল অৰণ্যৰ সকলো বাধা ভাঙি।

কিছুদূৰ যোৱাৰ নিছত পঞ্চ পাণ্ডৱে জয়দ্রথৰ সৈতে সকলো কেইজন

ৰজাকে ধৰি অনেক শাস্তি দিয়াৰ উপৰিও জয়দ্রথক ভীম-অৰ্জুনে বান্ধি আনি যুধিষ্ঠিৰ আৰু দ্রৌপদীৰ সমুখত উপস্থিত কৰালেহি। জয়দ্রথক প্ৰাণে নামৰিলে যদিও জয়দ্রথৰ মুখেদিয়োই পঞ্চ পাণ্ডৱৰ চিৰকাল দাসহৈ থকাৰ কথাষাৰ স্বীকাৰ কৰাই লৈছিল।

দ্রৌপদীক উদ্ধাৰ কৰি পঞ্চ পাণ্ডৱ উভতি আহিছিল তাম্ৰম অভিমুখে। ওৰোটো বাটত দ্রৌপদীয়ে নিজৰ জীৱনৰ দুখ-যন্ত্ৰণাৰ কথাবোৰ ভাবি আহিছিল।

আশ্ৰমৰ সমুখৰ চোতালত বহি পঞ্চ পাণ্ডৱৰ প্ৰতিজ্ঞানেই অকলশৰে চিন্তা কৰিছিল দ্রৌপদীৰ বিপদৰ কথা সুঁৱৰি। যুধিষ্ঠিৰে দ্রৌপদীৰ কাষত বহি অনেক কথাকেই কৈছিল আৰু বুজনিৰ সুৰত কৈছিল যে গভীৰ নিশাৰ অন্ধকাৰৰ শেষত যিদৰে প্ৰভাত হয় সেইদৰে সীমাহীন দুখ-যাতনাৰে ভৰা এই বিপদ-সংকুল সময়খিনি অতিক্ৰম কৰিব পাৰিলেই সত্য আৰু সুন্দৰৰ দিনবোৰ আহিব। সেইবাবেই এই দিনবোৰৰ দুখ আৰু বিবাদখিনিক জীৱনৰ পৰম সত্যৰ সন্ধানত কৰা বাস্তৱ পথৰ অভিজ্ঞতা বুলি গ্ৰহণ কৰিব লাগিব।

যুধিষ্ঠিৰে যিবোৰ সত্য-ধৰ্মৰ তত্ত্ব কথা কৈছিল সেইবোৰ শুনি পৃথিৱীৰ দৰে সহনশীলা নাৰী-মনৰ মাজত দ্রৌপদীয়ে বিচাৰি ফুৰিছিল শাস্তিৰ সন্ধান। যুধিষ্ঠিৰৰ চকুযুৰি সেমেকি পৰিছিল। দ্রৌপদীৰ ঋং, ক্ষোভ, দুখ বেদনাত তীখাৰ দৰে কঠিন হৈ হৃদয়খনক পঞ্চ পাণ্ডৱৰ প্ৰতি থকা গভীৰ সুকোমল কৰি তুলিছিল।

অবশ্যৰ সেই অকণি আশ্ৰমখনৰ পঁজাটোৰ ভিতৰত যেন গোটেই নিশাটো যেন উজাগৰে আছিল। কাৰো চকুত টোপনি নাছিল। সকলোৰে মনৰ মাজত জ্বলি উঠা ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ জুই কুৰাই একালৰ পুৰি নিছিল এহেজাৰ নিশাৰ আৰ্তনাদখিনি।

ডাল-পাতৰে সজা সৰু পঁজাটিৰ ফাকেদি সোমাই অহা এজাক বতাহে চুই গৈছিল দ্রৌপদীৰ দেহ-মনৰ ভাগৰখিনিক।

নিশা গভীৰ হৈ আহিছিল।

বতাহে কঢ়িয়াই আনিছিল সিংহৰ গৰ্জন, ৰাঘৱ গোজৰনি আৰু কেউবোৰৰ চিঞৰ। দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল যে অবশ্যৰ এই হিংস্ৰজন্তুবোৰ মানুহতকৈ অধিক গুণে শক্তিশালী হলেও মানুহৰ দৰে জন্তুবোৰৰ মন আৰু স্বভাৱ কুৰিসিত নহয়। অত বহুৰে বনৰ মাজত ঘূৰি

কুৰা দ্রৌপদীয়ে কোনো দিনে কেতিয়াও হিংসে জন্মবোম্বৰ পৰা বিপদৰ সন্মুখীন হোৱা নাছিল। অৰণ্য-দ্বীতিৰ দৰে বনৰীয়া জীৱ-জন্তুবোম্বকো দ্রৌপদীয়ে অজ্ঞানিতে ভাল পাইছিল। আশ্ৰয়ৰ কাৰণে থকা হৰিণা পোৱালিটোলে দ্রৌপদীৰ মনত পৰিছিল।

শেহ নিশা দ্রৌপদীৰ চিলামিলকৈ টোপনি আহিছিল। আকাশৰ পৰা নিগৰি অহা পোহৰ এজাক পঁজাটোৰ ভিতৰলৈকে সোমাই আহিছিল। কুশ বনেৰে নিৰ্মিত শয্যাৰ ওপৰত শুই থকা দ্রৌপদীৰ অপকণ দেহৰ ওপৰেদি বাগৰি যোৱা পোহৰখিনিৰ বিয়পি পৰিছিল যৌৱনৰ অতৃপ্ত বাসনাৰ নিশ্বাসখিনি।

দ্রৌপদীৰ দেহৰ অনাবৃত অংশখিনিৰ পৰা সোণালী স্বপ্ন এজাক তিববিতাই উঠিছিল পোহৰ বিচাৰি।

☆ ☆ ☆

দ্রৌপদীৰ খুব দুখ লাগিছিল অৰণ্যখন এৰি যাবলৈ।

হৰিণা পোৱালিটোৱে যেন কিবা এটা বুদ্ধিৰ পাৰি কাৰ চাপি আহিছিল। দ্রৌপদীয়ে হৰিণা পোৱালিটোক সাৱটি লৈছিল।

দ্রৌপদীৰ দুচকুৱেদি বাগৰি আহিছিল চকুপানী।

পঞ্চ পাণ্ডৱৰ আটাইকেইজনে দ্রৌপদীৰ ফালে লক্ষ্য কৰিছিল। কিবা এক গভীৰ চিন্তাত পঞ্চ পাণ্ডৱ নিমগ্ন হৈ পৰিছিল। অজ্ঞাতবাসৰ কালছোৱাত যাতে দ্রৌপদীয়ে কোনো বিপদৰ সন্মুখীন হবলগীয়া নহয় তাৰ প্ৰতি সতৰ্ক হৈ থাকিবলৈ যুধিষ্ঠিৰে আটাইকেইজন ভায়েককে সৰীয়াই দিছিল।

যুধিষ্ঠিৰৰ পৰামৰ্শ অনুযায়ী আটাইকেইজনে হৃদয়ৰেণ এৰি বিৰাট বজাৰ-বাজ্যতে অজ্ঞাতবাসৰ বছৰটো আত্মগোপন হৈ থকাৰ সিদ্ধান্ত ল'লে।

দ্রৌপদীয়েও পঞ্চ স্বামীৰ লগতে হৃদয়ৰেণ ধাৰণ কৰি বিৰাট বজাৰ বাগীৰ অন্তৰ্বেপুৰত থকাৰ কথা জনোৱাত কণ্ঠকৰ বাবে পঞ্চ পাণ্ডৱ চকু-মুখ পতীৰ দুখ আৰু বিবাদে আৱৰি ধৰিছিল।

পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সন্মুখত দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ স্বামীকো নাবীৰ দৰে কৈছিল যে যুধিষ্ঠিৰ সকলো দুখ-কষ্ট লৈবলৈ সক্ষম কৰি যাব পৰিব আৰু কৈছিল নাবী জাতিৰ অপমানৰ পোহৰ কুলিবলৈ দ্রৌপদী এক ভয়ংকৰ ধুমুহা হৈ

পৰিব। কেবল সেই দিনটোৰ বাবে বৈ আছে যিটো দিনত ধৰ্মৰাজ
যুষ্টিৰেণু সত্যৰ বাবে ধৰ্মৰ বাবে অস্ত্ৰ ধৰিব লাগিব।

শ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পাণ্ডৱক কথাবোৰ কৈ এহাতেদি উৎসাহ, প্ৰেৰণা
দিছিল আৰু আনহাতে এগৰাকী নাৰীৰ দুখময় জীৱনক ধৰ্মৰ নামত সত্যৰ
নামত নিৰ্বিকাৰ হৈ চাই থকাৰ যুক্তিযুক্ততাৰ কথা প্ৰকাশ কৰিছিল। তদনুযায়ী
হৈ শ্রৌপদীৰ কথাবোৰ শুনি থকা পঞ্চ-পাণ্ডৱৰ মনৰ মাজত গৰজি উঠিছিল
ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ বন্ধবোৰ।

পঞ্চ পাণ্ডৱে বাৰ বছৰ বনবাসৰ সময়ছোৱাৰ সুখে-দুখে তেওঁলোকৰ
সংগী হিচাপে থকা পুৰোহিত ধৌম্যৰ উপৰি অন্যান্য সকলৰ পৰা বিদায় লৈ
অজ্ঞাতবাসৰ বছৰটোৰ বাবে সাধু হৈছিল। ধৌম্য পুৰোহিতক শ্রৌপদীয়ে
সেৱা সংকাৰ কৰি বিদায় হৈছিল। বিদায় বেলাত ধৌম্য পুৰোহিতে
শ্রৌপদীক আশীৰ্বাদ দিবলৈ ভাৱা বিচাৰি নাপাই থমকি বৈছিল।

“আই, তুমি লক্ষ্মী স্বৰূপা সতী নাৰী। যিসকলে তোমাৰ প্ৰতি বিৰুদ্ধ
আচৰণ কৰিছে অচিৰেই তেওঁলোকৰ পতন ঘটিব। পঞ্চ পাণ্ডৱৰ প্ৰতিজ্ঞামেই
জগৎ বিখ্যাত মহাবীৰ। ধৰ্ম তেওঁলোকৰ সহযাত্ৰী। তুমি সেই মহাবীৰ পঞ্চ
পাণ্ডৱৰ পত্নী। তুমি নাৰী জাতিৰ বাবে যুগে যুগে সাক্ষী হৈ ৰ’বা।”.....

ধৌম্য পুৰোহিতৰ কণি থকা ওঁঠ দুয়ো স্তম্ভ হৈ পৰিছিল। সংসাৰৰ
মায়াই স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰা মহৰ্ষি ধৌম্যৰ চকু দুটা সেমেকি পৰিছিল এক
ভাৱাহীন বিবাদত।

সৰাপাতে উপৰি পৰা বাটটোৱেদি পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সৈতে শ্রৌপদী
ৰাওনা হৈছিল এক অজানা ভৱিষ্যতৰ পিনে। সমুখৰ পিনে চাই চাই
আগবাটি গৈ থকা পঞ্চ পাণ্ডৱে দেখা পাইছিল অকণ্ঠখনৰ গছৰ পাত এটাও
বতাহত কঁপা নাছিল।

গভীৰ অকণ্ঠখন পাৰ হৈছিল।

বেলিটো পশ্চিমৰ ফালে লহিয়াবলৈ লৈছিল।

সকলোৰে বহুতো যোজন বাট পাৰ হৈ অহিছিল। এক নিৰ্জন ঠাইত
জিৰনি লৈছিল। শ্রৌপদী ভাগৰি পৰিছিল। কাৰেদি বৈ যোৱা নৈখনৰ পানী
বুকলিৰলৈ নাৰি গৈ আটাইকেইজনে আকলিৰে পানী ৰাখিছিল।

কিছুপৰ বৈ তেওঁলোক আকৌ ৰাওনা লৈছিল।

হাবি-বননিৰ মাজে মাজে আশুৱাই গৈ থাকোঁতে শ্রৌপদীয়ে আকলৰ

ফালে চাইছিল। আকাশখনৰ বুকুলৈ কঁৰবাৰ পৰা চপৰা-চপৰ মেঘ উঠি আহিছিল। পানীপিয়া চৰাই এটা উৰি গৈছিল কোনোবা এটা দিশলৈ।

এক নিৰ্জন পৰিবেশত পঞ্চ পাণ্ডৱহঁত থমকি বৈছিল। দ্রৌপদীৰ ভোক লাগিছিল। বেলিটো পশ্চিম দিশত থমকি বোৱা দেখি দ্রৌপদীৰ মনটো অস্থিৰ হৈ পৰিছিল। নকুল আৰু সহদেৱে গছৰ ফল-মূল বিচাৰি অঁতৰি গৈছিল।

এই ঠাইতে পঞ্চ পাণ্ডৱে অজ্ঞাতবাসৰ বছৰটো সুকলমে পাৰ কৰিবৰ বাবে সুস্থিৰভাৱে চিন্তা কৰিছিল। বিৰাট ৰজাৰ ৰাজ্যখন পাবলৈ আৰু বেছি দূৰ নাছিল।

দ্রৌপদীয়ে বিৰাট ৰজাৰ ৰাণী সুদেষ্ণাৰ সৈৰিঙ্গীৰ কামটো কৰাৰ কথা প্ৰকাশ কৰিছিল। দ্রৌপদীৰ কথা শুনি পঞ্চ স্বামীৰ কোনেও মনে মনে সহ্য কৰিব পৰা নাছিল। কিন্তু, তেতিয়া দুখ আৰু বেজাৰ কৰাৰ সময় নহয় বুলি জানি পঞ্চ পাণ্ডৱে দ্রৌপদীয়ে বিৰাট ৰজাৰ ৰাণী সুদেষ্ণাৰ সৈৰিঙ্গী হৈ থকাটোকে কামনা কৰিছিল।

আকাশখনৰ মাজলৈ উঠি অহা চপৰা-চপৰ মেঘখিনিয়ে জোনটোক ঢাকি ধৰিছিল। অন্ধকাৰখিনি ডাঠ হৈ পৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে ভাগৰ পলুৱাবৰ বাবে মাটিত শুই পৰা দেখি অৰ্জুনে কোলাত দ্রৌপদীৰ মূৰটো তুলি ধৰিলে।

অৰণ্যৰ মাজত দ্রৌপদীক লগত লৈ সেই নিশাটো কটাবৰ বাবে পঞ্চ পাণ্ডৱে সামান্য ভাবে গছৰ পাতেৰেই শয্যা ঠিক কৰি লৈছিল।

সমগ্ৰ পৃথিৱীখনক যেন নিশাটোৱে গিলি পেলাইছিল।

মাজনিশা দ্রৌপদী সাৰ পাইছিল পঞ্চ পাণ্ডৱৰ ফালে অন্ধকাৰতে চাই উচপ খাই উঠিছিল। কোনেও চিনিব নোৱাৰাকৈ পঞ্চ পাণ্ডৱে সাজ সলাই ব্যাধৰ ৰূপ লৈছিল।

দ্রৌপদীৰ দুচকুৰ পৰা ধাৰাসাৰ বিষাদৰ লোতক বাগৰি আহিছিল। মনে মনে উমান লৈছিল — পুৱালৈ আৰু কিমান বাকী।

বিজুলী-ঢেৰেকগিৰে আকাশখনৰ কোনোবাখিনিও গৰজি উঠিছিল। ভয়, শংকাত দ্রৌপদীয়ে অৰ্জুনৰ বুকুৰ মাজত মুখখন গুজি দিছিল।

দ্রৌপদীৰ নাৰী-হৃদয়খনে হয়তো বিচাৰিছিল আকণি শান্তিৰ আশ্ৰয় আৰু এক যৌৱনৰ আনন্দ।

এজোপা গছৰ তলত জিৰণি লোৱাৰ পিছত পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সৈতে দ্রৌপদী মৎস ৰাজ্যৰ ফালে আগবাঢ়িল। দ্রৌপদী ক্লান্ত হৈ পৰাত অৰ্জুনে কান্ধত তুলি লৈছিল।

কিছুদূৰ অতিক্ৰমি কৰাৰ পিছত তেওঁলোক মৎস ৰাজ্যত প্ৰৱেশ কৰিলে।

দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ কোনো এজনৰ ফালে চাব পৰা নাছিল- আটাইকেইজনকে দেখাত ব্যাধ যেন লাগিছিল। নিয়তিৰ কি যে ছন্দো। ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰ, মহাবলী ভীম, ভুবন বিজয়ী বিখ্যাত ধনুৰ্দ্ধৰ অৰ্জুন, মহাবীৰ নকুল আৰু সহদেৱক কোনো নকৰ এওঁলোক ব্যাধ নহয় বুলি।

দ্রৌপদীৰ চকুৰ পৰা ক্ষোভ আৰু বিষাদৰ চকুপানী বাগৰি আহিছিল। নিজৰ দেহটোৰ ফালে চাই দ্রৌপদীৰ বুকখন কঁপি উঠিছিল।

এতিয়া দ্রৌপদী এগৰাকী লিগিৰী হৈ পৰিছিল। পৰিস্থিতিয়ে দ্রৌপদীক এনেকুৱা হ'বলৈকে যেন শিকাইছিল। দ্রৌপদীৰ মনৰ ভিতৰত তোলপাৰ কৰিছিল অনেক নোকোৱা কথাই।

পাঞ্চল অধিপাত দ্ৰুপদৰ অনাসৰ লাড়ু, প্ৰবল প্ৰতাপী কুক বংশৰ বোৱাৰী, মহা ধাৰ্মিক তথা মহাবীৰ পঞ্চ পাণ্ডৱৰ চেনেহৰ পত্নী সতী-সাধৱী দ্রৌপদীৰ জীৱন কি যে বিস্ময়কৰ, কি যে ককল সেই কথা যেন আকাশ-বতাহে কঢ়িয়াই লৈ ফুৰিছিল। এদিন ৰাজকাৰেঙৰ শত শত দাসীয়ে পৰিপূৰ্ণ পৰিক্ৰেণত দ্রৌপদীয়ে সোণান ৰচিছিল সুখ-সমৃদ্ধিৰে ভৰা আনন্দময় জীৱনৰ। এদিন দ্রৌপদীৰ চকুত ভাঁহি উঠিছিল-ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰকে ধৰি পঞ্চপাণ্ডৱৰ কাষত থাকি দ্রৌপদীয়ে মহাবাগী হৈ প্ৰজ্ঞাধৰণৰ সুখ-শান্তিৰ কথা ভাবিব পাৰিব। ইহুপ্ৰস্থ নগৰখনত দ্রৌপদীয়ে মহৰ্ষি সকলক আদৰ অভ্যাৰ্থনা কৰি এগৰাকী সাধৱী-সতীৰ পৰিচয় প্ৰকাশ কৰি নাবী-জীৱনৰ মহতী আদৰ্শৰ প্ৰতীক হ'ব।

সুখময় জীৱনৰ কল্পনাবোৰে কোনোদিনেই দ্রৌপদীৰ মনক অধীৰ কৰি তুলিব পৰা নাছিল। পৰম সত্যৰ ওপৰত থকা গভীৰ বিশ্বাসত জীৱনৰ প্ৰতিটো মুহূৰ্তক দ্রৌপদীয়ে জীৱনৰ বিশালতাৰ অৰ্থেৰেই চাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। সেইবাবে ৰাজ কাৰেঙৰ সুখৰ মুহূৰ্তত দ্রৌপদীয়ে এগৰাকী সাধাৰণ নাবীৰ জীৱনটোকে গ্ৰহণ কৰি আহিছিল। কোনোদিনে গৰ্ব অনুভৱ কৰি মন্ত হৈ পৰা নাছিল অথবা প্ৰকৃত নাবীৰ মৰ্যাদাক জলাঞ্জলি দিয়া নাছিল।

দুখময় জীৱনৰ অন্ধকাৰে আৱৰি ধৰিছিল যদিও দ্রৌপদীয়ে পঞ্চপাণ্ডৱৰ কাষত পৃথিৱীৰ এগৰাকী নাৰীৰ বিপুল সম্ভাৱনাৰ ৰূপ হৈয়েই থিয় হৈ আছিল। বনে-জংঘলে ঘূৰি ফুৰা পঞ্চপাণ্ডৱৰ দেহ আৰু মনৰ ক্লান্তি আৰু অৱসাদৰ মাজত দ্রৌপদী প্ৰকৃতিৰ অজ্ঞেয় শক্তিৰ দৰে উজ্জ্বলি উঠিছিল।

মনৰ মাজত গোজৰি থকা সমস্ত দুখ আৰু বিবাদেৰে পূৰ্ণ অশান্ত অৱস্থাটো ঢাকি দ্রৌপদীয়ে বিৰাট ৰজাৰ ৰাণী সুদেষ্ণাৰ অন্তঃস্পৰ্শত প্ৰবেশ কৰিছিল। কলা কলা মেখে ঢাকি ধৰা আকাশখনৰ নেদেখা তৰাৰ দৰে দ্রৌপদী লুকাই পৰিছিল আত্মগোপনৰ নিবিড়তাৰ মাজত।

কোনেও চিনিব পৰা নাছিল দ্রৌপদীক। সকলোৱে মাথো জানিছিল বিৰাট ৰজাৰ ৰাণী সুদেষ্ণাৰ আলধৰা এগৰাকী সামান্য তিৰোতা সৈবিক্তী, নাম যাৰ মালিনী।

মালিনী কালী দ্রৌপদীয়ে ৰাণী সুদেষ্ণাক কৈছিল যে মালিনীৰ পাঁচজন গৰ্ভৰ স্বামী আছে আৰু সেই পাঁচোজন স্বামীয়ে মালিনীক আঁৰে আঁৰে বন্ধা কৰি থাকে বিপদৰ পৰা। মালিনী কালী দ্রৌপদীয়ে সুদেষ্ণাক জনাইছিল যে তেওঁ এসময়ত সত্যভামা আৰু পঞ্চপাণ্ডৱৰ পত্নী দ্রৌপদীৰো সৈবিক্তী হৈ আছিল।

মালিনীকালী দ্রৌপদীয়ে কোৱা মতে কাৰো উজ্জিষ্ট খাব নলগীয়াকৈ সুখকল্যাণ কৰি দিয়াৰ লগতে কোনো পুৰুষৰ পৰা যাতে বিপদ নহয় তাৰো নিৰাপত্তাৰ আশ্বাস দিছিল। ৰাণী সুদেষ্ণাই।

দ্রৌপদীয়ে ৰাণী সুদেষ্ণাৰ কাষত নিৰাপত্তা অনুভৱ কৰিছিল যদিও সম্পূৰ্ণ এটা বছৰ এনেকৈ আত্মগোপন কৰি থকাৰ কথা ভাবিছিল। মনে মনে জ্ঞান বিপদৰ আশংকাই দ্রৌপদীৰ নাৰী মনটোক অস্থিৰ কৰি তুলিছিল। পঞ্চপাণ্ডৱ কাষত থাকিলে যিকোনো বিপদতে দ্রৌপদীয়ে বন্ধা পৰিব বুলি নিশ্চিত হৈ আছিল।

এতিয়া বিৰাট ৰাজসভাত নিজকে আত্মগোপন কৰি অজ্ঞাতৰূপে বছৰটো পাৰ কৰিবৰ বাবে পঞ্চপাণ্ডৱ আছিল যদিও স্বাভাৱিকতে দ্রৌপদী পঞ্চপাণ্ডৱৰ পৰা একেবাৰে আঁকৰ হৈ পৰিছিল। পঞ্চপাণ্ডৱ আৰু দ্রৌপদীয়ে পৰস্পৰে পৰস্পৰক সহায় কৰিবলৈ কেনে সকলো শক্তি-সাধৰ হেৰুৱাই পেলাইছিল।

অন্তেষপুৰৰ প্ৰতিটো বস্ত্ৰে শ্রৌণীৰ মন উৰিয় কৰি তুলিছিল। শ্রৌণীৰ মনৰ মাজত গভীৰ বিষাদ একাক ধূপ গন্ধি আছিল। সেই বিষাদত সমুদ্ৰ গৰ্ভৰ গভীৰ পানীত সাভুৰি কুৰা সোণালী মাহৰ দৰে শ্রৌণীয়ে সাভুৰি ফুৰিছিল।

ক'ৰবাত যেন শ্রৌণীয়ে হেৰাই যাব খুজিও হেৰাই যাব পৰা নাছিল। অপকণ শৰীৰৰ অনুগম সৌন্দৰ্যই শ্রৌণীক পোহৰাই তুলিছিল বাণী সুদেৱৰ কাষত। বাণী সুদেৱাই শ্রৌণীৰ দেহৰ কাঠিৰ ফালে ধৰ লাগি চাই আছিল।

“মালিনী, তুমি ইয়াত থাকি কেনে পাইছা?”

বাণী সুদেৱৰ প্ৰশ্ন শুনি শ্রৌণী বস্ত্ৰকৰ বাবে মৌন হৈ পৰিছিল।

“মহাৰাণী, আপোনাৰ ওচৰত থাকি পৰম কৃতজ্ঞ অনুভৱ কৰিছোঁ। মাথো এটা বছৰ ব্ৰত পাৰল কৰি আকৌ উলটি যাম মোৰ গন্ধৰ্ব পাঁচোজন স্বামীৰ কাষলৈ। আপোনাৰ উপকাৰ মই চিৰকাল মনত ৰাখিম।”

“তুমি উলটি যাবা ? ক'লৈ যাবা?”

শ্রৌণীৰ মনৰ মাজত বাণী সুদেৱৰ প্ৰশ্নটোৱে তোলপাৰ কৰি তুলিছিল। মনে মনে চিন্তা কৰিছিল— ক'লৈ যাব।

শ্রৌণীয়ে বাণী সুদেৱৰ প্ৰশ্ন কৰাৰ মজিয়াত থিয় হৈ বাহিৰৰ আকাশখনলৈ চাইছিল একান্ত আপোন মনে।

..এখন সীমাহীন আকাশ। আকাশখনৰ বৃহৎ ফালি উৰি গৈ আছিল নাম নজনা এটা অকলশৰীয়া চৰাই। আকাশৰ বৃহৎ ধূপ পাতি বৈ থকা কলা কলা ডাঙৰবোৰে যেন ধূপ পাতি বৈ আছিল অকলশৰীয়া চৰাইটোলৈ লক্ষ্য কৰি। চৰাইটো বাক ক'লৈ উৰি গৈছিল। লগ পাৰ্ৱৰ্তনে তাৰ লগৰীয়াবোৰক। ডাঙৰবোৰে বাক অকলশৰীয়া চৰাইটোৰ বাট আগুটি ধৰিব দেখি। চৰাইটোৰ কি হ'ব!...

ভয়ম হৈ চাই থকা শ্রৌণীৰ পদুম পাখিৰ ভৰে চকুখুৰি সেয়েকি উঠিছিল।

দূৰৈৰ পৰা ভাঁহি আহিছিল গান-ৰাজনাৰ সুৰৰ ধ্বনি। প্ৰতিধ্বনিত হৈছিল শ্রৌণীৰ মনৰ মনিকোঠাত। শ্রৌণীয়ে নিঃশব্দতা অনুভৱ কৰিছিল। শ্রৌণীয়েই স্বামী কুৱলা নামেৰে হৃদয়কেন্দ্ৰী অৰ্জুনে বিৰাট বজাৰ কন্যা উত্তৰাক নাচ-গান শিকাইছিল। অৰ্জুনৰ কাষলৈ যাবলৈ শ্রৌণীৰ বুৰ মন গৈছিল।

যি গাভীৰ ধনুৰ টংকাৰত আকাশ-বতাহ কঁপি উঠিছিল সেই গাভীৰ আঁতৰাই থৈ অৰ্জুনে উৰ্দ্ধীৰ শাপগ্ৰস্ত হৈ নাৰীৰ ৰূপ লৈ বৃহৎলা হৈ বিৰাট কন্যা উত্তৰাক নাচ-গান শিকাব লগীয়া হৈছিল। ভাগ্যৰ বিভ্ৰমণা লৈ ধৰ্ম বন্ধাৰ নামত এই পথ ল'ব লগীয়া হ'ল—সেইকথা দ্রৌপদীয়ে চিন্তা কৰিছিল। তেতিয়া নিশাৰ নিৰ্জনতাই যেন সমগ্ৰ পৃথিবীখনক আৱৰি পেলাইছিল। ক'তো কেনিও সাৰ-সুৰ নাছিল।

এটা বজা কোঠাত মালিনীকণী পঞ্চ পাণ্ডৱৰ পত্নী দ্রৌপদীয়ে অকলশৰে বিচনাত পৰি আছিল। দ্রৌপদীৰ দুচকুত তেতিয়া ভাঁহি উঠিছিল বহুতো উজাগৰী নিশাৰ বিষাদ-স্মৃতিৰ ছবি। ইমান নিস্তৰ্দ্ধতাৰ মাজতো দ্রৌপদীয়ে শুনিবলৈ পাইছিল অশাস্ত ধুমুহা এজাকৰ প্ৰচণ্ড শব্দৰ ধ্বনি। সেই ধুমুহাজাকে যেন হাবি-বন-অৰণ্যৰ ওপৰেদি লৈ আহিছিল বিশাল সমুদ্ৰৰ উত্তাল জোয়াৰৰ গৰ্জন।

বিৰাট বজাৰে অনুগ্ৰহ প্ৰাৰ্থী হৈ থাকিবলগীয়া পঞ্চপাণ্ডৱ আৰু নিজৰ কথা ভাবি দ্রৌপদীৰ মনটো অস্থিৰ হৈ পৰিছিল। কাৰ পাণ্ডৱ বাবে, কাৰ অন্যায়-অবিচাৰৰ বাবে ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰে মহাবলী ভায়েক আৰু সাধ্বী পত্নীক লগত লৈ এইদৰে অৰণ্যে অৰণ্যে ঘূৰি ফুৰিবলগীয়া হৈছিল। এয়া কি ধৰ্মৰ বিচাৰ। এয়া কি সত্যৰ সূক্ষ্ম।

অজ্ঞাতবাসৰ দিনবোৰ চাপি অহাৰ কথা ভাবি দ্রৌপদীৰ চকুত সিঁচৰতি হৈ পৰিছিল অনাগত দিনৰ পোহৰৰ ৰেখাবোৰ। অজ্ঞকাৰতে দ্রৌপদীয়ে উমান পাইছিল বাহিৰত পালি-পহৰীয়াবোৰে জাগ্ৰত হৈ ফুৰিছিল।

শেহ নিশা দ্রৌপদীৰ ক্লান্তি আৰু বিষাদৰ স্মৃতিয়ে আমনি কৰা দুচকুলৈ এজাক টোপনি নামি আহিছিল।

এটা প্ৰকাণ্ড অজগৰে গিলি পেলাবলৈ আগুৱাই আহিছিল। গছৰ ডাল এটাত গাৰ চাদৰখন লাগি ধৰিছিল। অজগৰটোৰ প্ৰকাণ্ড মুখখন দেখা পাই পলাই সাৰিবলৈ বাট বিচাৰি নাপাই দ্রৌপদীয়ে চিঞৰিছিল পঞ্চ পাণ্ডৱক।

হঠাৎ দ্রৌপদী সাৰ পাই গৈছিল। এটা বৰ ভয় লগা সপোন দেখিছিল।

তেতিয়া বাহিৰত অজগৰবিধি শেহ হোৱা নাছিল। গছৰ পাতত নিয়ৰ সৰিছিল টোপাটোপে। আকাশে যেন গুৰে নিশা কমিছিল।

পোহৰ হ'বলৈ আৰু বেছি পৰ নাই।

এতিয়া প্ৰতিটো মুহূৰ্ত্ততে শ্রৌণীয়ে অসহায় অনুভব কৰিছিল।

এক ভয়াবহ বিপদৰ আশংকাই শ্রৌণীৰ মনটো ভীতিপ্ৰসূতা কৰি তুলিছিল। আত্মগোপন হৈ থকা পক্ষ পাণ্ডৱৰ মুখৰ পৰা গোপনে সংবাদ পাইছিল যে আক মাত্ৰ কেইটামান মাহৰ পিছতে অজ্ঞাতবাসৰ নিষ্ঠুৰ বছৰটো শেষ হ'ব।

শ্রৌণীয়ে মনে মনে চিন্তা কৰিছিল যে সেই মাহ কেইটা কোনো বিপদ নোহোৱাকৈ পাৰ কৰি দিব পাৰিলেই বন্ধা পৰিব। মনে মনে চাপুৰ সখা ত্ৰীকৃষ্ণক প্ৰাৰ্থনা জনাইছিল শ্রৌণীয়ে।

ইতিমধ্যে ৰাণী সুদেষ্ণাৰ অন্যান্য লিগিৰীবোৰে শ্রৌণীৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ, ৰূপ লাভ্য দেখি তবধ মানিছিল। সকলোৱে কোৱা-কুই কৰিছিল যে শ্রৌণী সামান্য নাৰী নহয়! শ্রৌণী যেন এক অলৌকিক নাৰী। কাৰোকাৰ শাপত অভিশপ্তা হৈ শ্রৌণী মৰ্ত্তলৈ নামি আহিছিল জ্ঞানবী ৰূপ লৈ। বহুতেই শুনিছিল যে শ্রৌণীৰ পাঁচোজন গৰ্ভৰ স্বামী আছিল। তেওঁলোকৰ বাবে শ্রৌণী এক সাঁথৰ হৈ পৰিছিল।

শ্রৌণীয়ে নৈত জ্ঞান কৰি উভতি আহিছিল।

ৰাণী সুদেষ্ণাই জ্ঞান কৰি অহা শ্রৌণীক দেখি থমকি ব'ল। হেমন্ত ঋতুৰ পুৱাৰ ব'দজাকত গছে-পাতে জলমলাই উঠা নিয়ৰাশিৰ দৰে শ্রৌণীৰ শৰীৰৰ অঙ্গে অঙ্গে শোভিত সৌন্দৰ্য্যৰিনি চৌপাশে চিটিকি পৰিছিল। এজাক বতাহে চুমা খাই যোৱা দেহৰ অঙ্গে ভাজে নিগৰি পৰিছিল যৌৱনৰ অতৃপ্ত তৃষ্ণাৰ স্বপ্নবোৰ। চুলি কোচাইদি বৈ আহিছিল এজাক বৰষুণে তিয়াই যোৱা সেউজ গছৰ মাদকতাখিনি। ৰাণী সুদেষ্ণাই মনে মনে ভাবিছিল—কোন এই নাৰী অনুপমা! সঁচাকৈয়ে ৰাক সৈবিক্তি এগৰাকী অভীশপ্তা নাৰী।

ঘটনাটো ঘটিছিল সিদিনা, যিদিনা সৈবিক্তিৰ হস্তবেশত শ্রৌণীক বিৰাট ৰজাৰ সেনাপতি তথা ৰাণী সুদেষ্ণাৰ ভাতৃ মহা ৰাণী কীচকে দেখা পাই নিজকে পাহৰি পেলাইছিল। কীচক অস্থিৰ হৈ পৰিছিল আৰু শ্রৌণীক যিকোনো প্ৰকাৰে নিজৰ কৰি ল'বলৈ দুৰাকাংক্ষা কৰিছিল।

সমস্ত কলুষতাৰে আৱৰি থকা কীচকৰ মনোভাৱ বুজিব পাৰিছিল শ্রৌণীয়ে। বিপদৰ আশংকা আৰু অজ্ঞাতবাসৰ চিন্তা কৰি শ্রৌণীয়ে ৰাণী সুদেষ্ণাক প্ৰতিশ্ৰুতিৰ কথাখিনি সোঁৱৰাই দিয়াৰ লগতে কীচককো সাৱধান কৰি দিছিল।

দ্রৌপদীৰ ৰূপ লাভণ্যত মত্তলীয়া হৈ পৰা কীচকে বুজিব পৰা নাছিল। আনহাতে ৰাণী সুদেৱাই কীচকক সন্তুষ্ট কৰি ৰাখিবৰ বাবে নানা কৌশলৰ কথা ভাবিছিল।

ৰাণী সুদেৱাৰ আশ্বাস শুনি সৈবিকীকলী দ্রৌপদীয়ে ৰাণীৰ বাবে উৎকৃষ্ট সুৰা আনিবৰ কীচকৰ টোলত প্ৰবেশ কৰিছিল।

কীচকে দ্রৌপদীক প্ৰেম নিবেদন কৰি বিফল হৈ পৰিছিল। এটা সময়ত আত্মবন্ধাৰ বাবে দ্রৌপদীয়ে দৌৰি আহি বিৰাট ৰাজ সভাত প্ৰবেশ কৰিছিল আৰু কীচকেও দ্রৌপদীক পাছে পাছে খেতি আহি ৰাজসভাৰ মজিয়াত দ্রৌপদীক ভীষণভাৱে অপমানিত কৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে কীচকৰ দ্বাৰা অপমানিত হোৱাৰ পিছত পঞ্চ পাণ্ডৱে পানীঠ কীচকক উপযুক্ত শাস্তি দিয়াৰ চিন্তা কৰিছিল যদিও উপায় পোৱা নাছিল। বিৰাট ৰাজ্যত ব্ৰাহ্মণৰ বেষ ধৰি কংকনাম ধাৰী ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰৰ ইংগিতত অজ্ঞাতবাসৰ কথা সুঁৱৰি মহাবলী ভীমে লগে লগে কীচকৰ ওপৰত কোনো প্ৰতিশোধ লোৱা নাছিল।

বিৰাট ৰাজ সভাত কীচকৰ অত্যাচাৰৰ কথা কৈ দ্রৌপদীয়ে ছদ্মবেশধাৰী কেৱল ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰে বুদ্ধি পোৱাকৈ নিজৰ দুখ-বেদনাৰ কথাখিনি কৈছিল। ধৰ্ম আৰু পাশাৰেলৰ বাবেই যে পঞ্চ পাণ্ডৱ আৰু দ্রৌপদীৰ জীৱনলৈ সীমাহীন দুখ-যতনা নাশি আহিছিল সেইকথা সোঁৱৰাই দিছিল। যুধিষ্ঠিৰ অনুভূত হৈছিল।

ৰাণী সুদেৱাই সৈবিকীকলী দ্রৌপদীৰ কথাবোৰ শুনি আচৰিত হোৱা নাছিল। পাঁচজন গৰ্ভ ৰাশীয়ে কীচকক উপযুক্ত শাস্তি দিব বুলি দ্রৌপদীয়ে কোৱা কথাৰ ওপৰত ৰাণীয়ে শুকত্ব দিয়া নাছিল। মাথো মনে মনে ভাবিছিল যে দ্রৌপদীৰ যৌৱনৰ ৰূপ-লাবণ্যই বিপদ চলাই আনিছিল।

বিৰাট ৰজাৰ ৰাজ সভাৰ পৰা ৰাণী সুদেৱাৰ অন্তেষপূৰ্বলৈকে মহাবলী কীচকৰ দ্বাৰা দ্রৌপদী অপমানিত হোৱা ঘটনাটো বিয়পি পৰিছিল। কীচকৰ এনে অনায়াস কাৰ্যক কোনোৱে ভাল পোৱা নাছিল যদিও মুখ বুলি ক'ব পৰা নাছিল।

প্ৰায় সমস্ত দিনটো দ্রৌপদীৰ দেহ আৰু মনক বিবাদ আৰু প্ৰতিশোধৰ তীব্ৰ ভাবনাই উদ্ভল কৰি তুলিছিল। দ্রৌপদীৰ মূৰত কেন দাঁউ দাঁউকৈ একুৰা জুই জ্বলি উঠিছিল। কুকুৰ সৰলৰ অত্যাচাৰ, অৱহেলন

দ্বীপত কাৰ্য, কীচকৰ অসং অতিপ্ৰায়ৰ কথাবোৰ ভাবি শ্রৌণদীৰ মুকোমল নাবী হৃদয়খন এক ভীষণ প্ৰতিশোধৰ বাসনাই শিলৰ দৰে কৰি পেলাইছিল।

সময়-সুযোগ বুজি বিৰাট বজাৰ বান্ধনিশালত বান্ধনি বেষ্ট থকা বস্ত্ৰৰ নামধাৰী ভীমৰ কাৰ চাপি সকলো কথা শ্রৌণদীয়ে বেদনাশিৰ কঠোৰে কৈছিল। ভীমে গৰজি উঠিছিল। কীচকক উপযুক্ত শাস্তি দিয়াৰ বাবেও উৎকণ্ঠিত হৈ পৰিছিল মহাবলী ভীম।

এটা সময়ত শ্রৌণদীয়ে নিজৰ মনক স্থিৰ কৰি তুলিছিল।

শ্রৌণদীয়ে নিশাটো উজাগৰে কটাই দিছিল। এখন পথিৰ নাবী অন্তৰৰ সীমাহীন দুখৰ অনিৰ্বানিত শিখাৰে শ্রৌণদীয়ে আক্ৰিয়ণগীয়া দিনবোৰৰ বাবে প্ৰাৰ্থনা কৰিছিল। গভীৰ নিশাটোৰ অন্ধকাৰখিনিয়ে যেন বহুত দুৰলৈকে কঢ়িয়াই লৈ গৈছিল শ্রৌণদীৰ বেদনাহত অন্তৰৰ উত্থাপন। এগৰাকী বিশ্ব নাবীৰ মহত্তম জীৱনৰ সাধনালব্ধ উপলব্ধি আৰু অভিজ্ঞতাখিনি নিশাৰ নৈসৰ্গিক জীৱনে বিশাল পৃথিৱীৰ মাটিৰ গভীৰত পুতি পেলাইছিল আগন্তুক দিনৰ পোহৰৰ প্ৰতীক্ষাৰে।

পূবাৰ লগে লগে শ্রৌণদীয়ে লগ পাইছিল মহাবলী পাপীষ্ঠ কীচকক। শ্রৌণদীৰ কথা শুনি কীচকৰ অন্তৰ প্ৰেমৰ পিপাসাত নাচি উঠিছিল।

মনে মনে শ্রৌণদীৰ হাঁহি উঠিছিল।

সন্ধিয়াৰ পিছত নাচৰৰ নিৰ্জনভাত শ্রৌণদীক অকলে লগ পোৱাৰ পৰল কামনাত কীচক উন্মাদ হৈ পৰিছিল।

শ্রৌণদীয়ে সমুখত দেখা পাইছিল আকাশখনে যেন এক প্ৰচণ্ড ৰূপ ধাৰণ কৰিছিল। হঠাৎ যেন ধুমুহাই আকাশখন ফালি চিৰাচিৰ কৰি পেলাইছিল।

দিনতে শিয়াল এজাকে ৰাজসভাৰ টোপাশে হোৱা দিছিল। অবশ্যখনৰ পৰা তাহি আহিছিল হিৰে জন্তুবোৰৰ ভয়াবহ চিঞলৰ।

কোনেও বুজিব পৰা নাছিল প্ৰকৃতিৰ অস্বাভাৱিক ৰূপটোক।

কীচক উঠি যোৱা বন্ধনৰ চক্ৰ এটা সূক্ষ্মকি পৰিছিল। সন্ধিয়াৰ পিছত নাচৰৰ নিৰ্জনভাত শ্রৌণদীক লগ পোৱাৰ দুখত কামনাই কীচকক জ্বল কৰি পেলাইছিল।

ভেটিয়া পথলিৰ বেৰিটোৰ কীশ পোহৰখিনি ভেজৰ দৰে সমস্ত পৃথিৱীত বিয়লি পৰিছিল।

কিছু বেলিৰ গিছতে অঙ্ককাৰে গ্ৰাস কৰি পেলাব সমস্ত পৃথিৱীখনক।
দ্রৌপদীৰ দুচকুত ভাঁহি উঠিছিল এমুঠি আনন্দ আৰু তৃপ্তিৰ পোহৰ।

তেতিয়াও কাউৰীজাকে বমলিয়াই আছিল।

ক'ববাত নিশ্চয় কিবা এটা অমংগল ঘটিছিল।

☆

☆

☆

এটা বিভ্ৰম চিঞৰত ফাটি ছিৰাছিৰ দিছিল নিশাৰ নিস্তৰ্গ সময়খিনি।

দ্রৌপদীয়ে উমান পাইছিল ক'ত কি হৈছিল। সন্ধিয়াতে নাচঘৰত
ৰাধুকনি বদলবকপী ভীমে অপেক্ষা কৰি আছিল কীচক অহালৈ। কীচক সাজি-
কাচি আহিছিল। কিন্তু, কীচকে ভীমক চিনি পোৱা নাছিল আৰু ভাবিছিল
বদলৰ এক সাধাৰণ মানুহ। ভীমে মুহূৰ্ত্ততে কীচকক ধৰি লৈছিল আৰু ঠেকেটি
ঠেকেটি হাড়-মুৰ গুৰি শেষ কৰি পেলাইছিল পাপীঠ কীচকক।

সৈবিক্তীৰ গজৰ্ব স্বামীয়ে কীচকক বধ কৰাৰ বাতৰিটো নিমিষতে
বিয়পি পৰিছিল। কীচকক শ্মশানলৈ সমদল কৰি লৈ যাওঁতে কীচকৰ
অনুগামীবোৰে সৈবিক্তীকো পুৰি পেলাবলৈ ৰাঙ্কিলৈ গৈছিল। দ্রৌপদীয়ে
গোপন নাম ফাটি পঞ্চপাণ্ডৱক চিঞৰি মাতিবলৈ ধৰিছিল। ভীমে প্ৰকাণ্ড গছ
এজোপা উভালি লৈ সেইডালেৰে কীচকৰ অনুগামী সকলক মৰিয়াই শেষ
কৰি পেলাইছিল।

কীচকৰ মৃত্যুত এহাতে বিৰাট ৰজাৰ শক্তি হ্ৰাস পাইছিল আৰু
আনহাতে ৰাজ্যখনৰ সকলোৰে এক অত্যাচাৰীৰ পৰা ৰক্ষা পৰিছিল। পঞ্চ
পাণ্ডৱৰ বাকীসকল বুদ্ধি পাইছিল যে মহাবীৰ ভীমেই অত্যাচাৰী কীচকক বধ
কৰিলে।

দ্রৌপদীয়ে মনত শান্তি পাইছিল যদিও আন এক শংকাই আৱৰি
ধৰিছিল। ৰজা আৰু ৰাণীৰ উপৰিও কিছু সংখ্যক পাত্ৰ-মন্ত্ৰীয়ে ৰূপৱতী
সৈবিক্তীক ৰাজ্যৰ পৰা ভালে ভালে বিদায় দিয়াৰ কথা অলোচনা কৰিছিল।

ৰাণী সুদেষ্ণাৰ নীৰৱতা দেখি দ্রৌপদীয়ে বুদ্ধিব পাৰিছিল। সুদেষ্ণাই
দ্রৌপদীৰ চকুলৈ চাই ধমকি বৈছিল। মনে মনে সুদেষ্ণাই পুনৰবাৰ যেন
নিজকে যেন সুধিছিল—কোন এই গৰাকী অপৰূপা নাবী। কোন সেই
শক্তিমান গজৰ্ব স্বামী। কি উদ্দেশ্যেই কিবা এক গোপন কাৰণত এই নাবীয়ে
আশ্ৰয় বিচাৰি এই ৰাজ্যত উপস্থিত হৈছিল।

অনেক নুবুজা কথাৰ সাঁথৰে বাণী সুদেষ্ণাৰ মন খেলিমেলি কৰি পেলাইছিল। মনে মনে ভাবিছিল যে এই নাৰীৰ নিশ্চয় এক গোপন পৰিচয় লুকাই আছে।

দ্রৌপদীয়ে বাণী সুদেষ্ণাৰ কথা শুনি কিছুপৰ মৌন হৈ বৈছিল। বাণীৰ সমুখত দ্রৌপদীয়ে কৈছিল যে আৰু মাত্ৰ কেইটিমান দিনৰ পিছতে ব্ৰত শেষ হ'ব আৰু তেতিয়াই গজৰ্ব স্বামী কেইজন আহি উপস্থিত হ'ব।

সকলো বিপদমুক্ত হৈ দ্রৌপদীয়ে ৰাজ্য অস্ত্বেষপুৰৰ বাহিৰে ভিতৰে বিচৰণ কৰিছিল নিৰ্ভয়ে। প্ৰতিটো দিন দ্রৌপদীয়ে আঙুলিৰ মূৰত গণি চাইছিল। তেতিয়াও অজ্ঞাতবাস শেষ হ'বলৈ আৰু কেইবাটাও দিন বাকী আছিল।

নৈৰ ঘাটলৈ অকলৈই দ্রৌপদীয়ে স্নান কৰিবলৈ গৈছিল। মুকলি আকাশখনৰ ফালে দ্রৌপদীয়ে থৰ লাগি চাই আছিল। পূৱৰ ৰ'দজাকে দ্রৌপদীৰ সমগ্ৰ দেহটোকে স্পৰ্শ কৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে নৈৰ পৰা পানী এচলুতুলি লৈছিল। আঙুলিৰ ফাকেদি সৰি পৰিছিল জিৰজিৰকৈ। ৰ'দজাকত তিৰবিৰাই উঠিছিল নৈৰ স্মীত বুকুখন। সূৰ্যক প্ৰশাম জনাই দ্রৌপদী উঠি আহিছিল পাৰলৈ।

নিজকে লুকুৱাই ৰখাৰ বাবে সৈবিল্লী হৈ দ্রৌপদীয়ে বিৰাট ৰজাৰ অস্ত্বেষপুৰত বন্দী জীৱনে কটাইছিল। প্ৰতিটো দিনতেই দ্রৌপদীয়ে ধৈৰ্যশীলা হৈ বাণী সুদেষ্ণাৰ কামৰোৰ নিয়াৰিকৈ কৰিছিল। দ্রৌপদী যেন বসুমতীৰ দৰেই ইমান যাতনাৰ মাজতো সহনশীল হৈ পৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে অকলে থকা সময়ছোৱাত নিজৰ কথা ভৱাৰ উপৰিও পঞ্চ পাণ্ডৱৰ দুৰ্বিসহ জীৱনৰ বিস্ময়কৰ কথাবোৰ চিন্তা কৰি চকুপানী টুকিছিল। মাজে মাজে দ্রৌপদীৰ মনৰ মাজত ক্ৰোধ আৰু প্ৰতিশোধৰ ভাৱনাবোৰ প্ৰচণ্ড ধুমুহাৰ শব্দৰ দৰে বিক্ষিপ্ত হৈ পৰিছিল। সমগ্ৰ কুক বংশক ধ্বংস কৰাৰ বাসনাই দ্রৌপদীক অস্থিৰ কৰি তুলিছিল।

তথাপি, পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সন্ত-ধৰ্ম ৰক্ষাৰ পথত আৰু প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ ক্ষেত্ৰত বিৰাট ৰজাৰ ওচৰত আশ্ৰয় বিচাৰি পোৱাত দ্রৌপদীয়ে মনে মনে ৰজা-বাণী সকলোলৈকে কৃতজ্ঞতা জনাইছিল। অস্ত্বেষৰ বাবে দুখ-কেননাখিনি পাহৰি দ্রৌপদীয়ে নাৰীহৃদয়ৰে জুকিয়াই লৈছিল দয়া, কৰুণা আৰু মমতাখিনি।

আবেলিৰ বেগি লহিৱাইছিল। বতাহত কঁপিছিল গছৰ সেউজখিনি। শ্রৌণদীয়ে অলিন্দত বৈ নাচৰবৰ পৰা ভাই অহা নৃত্য-গীতৰ সুব-স্বৰৰ কঁপনি শুনিছিল। জুনুক-জুনুক নুপুৰৰ ধ্বনিত শ্রৌণদীৰ মনৰ সপোনবোৰে পাহিমেলি উঠিছিল। যৌৱনে আমনি কৰিছিল। প্ৰেমৰ ৰূপ-ভৃগুৰে। শ্রৌণদীৰ বুকুৰ মাজত বন্দী বিহংগমে চটফটাইছিল এখন বহল আকাশ বিচাৰি।

জাক পাতি আকাশৰ বুকু ফালি উৰি যোৱা চৰাইৰ কল-কাকলিত সৰি পৰা সজিয়াৰ চকামকা পেহৰখিনিয়ে শ্রৌণদীৰ চকুৰে-মুখে সাৱটি ধৰিছিল। শ্রৌণদীৰ চকুত অস্পষ্ট হৈ পৰিছিল আকাশখন। একাৰে আজুৰি পেলাইছিল গছ-গছনিৰ ডালে-পাতে, নৈ-নিজৰাৰ কাষে কাষে উমালি ফুৰা দিনৰ ব'দজাক।

শ্রৌণদীয়ে নিশাৰ অন্ধকাৰখিনি সাৱটি মনে মনে প্ৰাৰ্থনা কৰিছিল আগন্তুক দিনটোৰ বাবে। নিশাটো পাৰ হলে নতুন এটা প্ৰভাতৰ পোহৰে যেন কাণে কাণে কৈ গৈছিল আৰু মাথো কেইটামান দিন বাকী।

নিশাৰ নীৰৱতাৰ বুকুত দুখ-বেদনাৰে ভৰা দিনবোৰ নৈৰ পলসত পোত ধোৱা উৰ্বৰতাখিনিৰ দৰে পৰি বৈছিল। পলসত গাজি উঠিব আগন্তুক দিনৰ পোহৰৰ মুখবোৰ। ●

ওৰে নিশা শ্রৌণদীৰ টোপনি অহা নাছিল। বনবাসীৰ সাজ পিন্ধি যিদিনাই পঞ্চপাণ্ডৱৰ সৈতে শ্রৌণদী ৰাজপ্ৰসাদৰপৰা ওলাই আহিছিল সিদিনাৰ পৰাই কোনো নিশাই শ্রৌণদীয়ে খাতিৰে শুব পৰা নাছিল।

যোৱা নিশাটো শ্রৌণদীৰ বাবে এক কৃত্তিকাত্ম আছিল। বাকী সুদেৱৰ অনুগ্ৰহত বিটো কোঠাত শ্রৌণদীয়ে আত্মৰ সৈছিল সেই কোঠাটোৰ অন্ধকাৰখিনিৰ মাজত শ্রৌণদীৰ অস্তৰত খুপ ৰাই থকা সময়ত কেননাখিনি আকৌ এবাৰ পৰি উঠিছিল।

একাক পোহৰৰ প্ৰত্যাশাত নতুন এটা জীৱনৰ আশাত উৰকতিত হৈ পৰা শ্রৌণদীৰ অশান্ত মনত এবি নতুন জীৱনৰ সমস্ত কৰ্মব্যৱহাৰে শ্রৌণদীক অধিক চিন্তিত কৰি তুলিছিল। ইমান দিনে তাৰি অহা প্ৰতিজ্ঞা নুফৰা তিতাই শ্রৌণদীক উজ্জ্বলিত কৰিছিল।

দ্রৌপদী

ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰে বাক এইবাব সঁচাকৈয়ে মুখামুখি হব পাৰিবনে বাস্তৱ-জীৱনৰ স'তে। আকৌ ধৰ্মৰ দোহাই দি সত্য বাস্তৱ পালন কৰিবৰ বাবে কৃত্ৰিয় ধৰ্ম পৰিত্যাগ কৰিব। মহাবলী ভীমে নিজৰ প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ বাবে গৰজি উঠিবনে। দেৱৰাজ ইন্দ্ৰৰ সমতুল্য মহাবীৰ অৰ্জুনে অজ্ঞৰাজ ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পাপিষ্ঠ পুত্ৰসকলক যথোচিত শাস্তি দিবলৈ সংহাৰ মুৰ্ত্তি ধাৰণ কৰিবনে।

উজাগৰী ৰাতিটোৰ অজ্ঞকাৰৰ মাজত ভৱিষ্যত জীৱনৰ চিন্তাত দ্রৌপদীৰ নাৰী মন কঠিনতৰ হৈ পৰিছিল। কৌৰৱৰ ৰাজ সভাত লাঞ্চিত হোৱা ঘটনাৰ স্মৃতিয়ে দ্রৌপদীক ভোকাডুৰ বাঘৰ দৰে ক্ষুব্ধ কৰি তুলিছিল। দ্রৌপদীৰ মনত পৰিছিল— কেনেকৈ যজ্ঞবেদীত দ্রৌপদীৰ জন্ম হৈছিল আৰু কুক বংশ ধ্বংসৰ বাবে দ্রৌপদীয়ে কিমান দুখ যাতনা, লাঞ্ছনা-গঞ্ছনা সহিব লগীয়া হৈছিল

দ্রৌপদীয়ে নিজে গম পোৱা নাছিল—কেনেকৈ দ্রৌপদীৰ দুচকুত জ্বলি উঠা প্ৰতিশোধৰ দাবানলে নিশাটোৰ অজ্ঞকাৰিণি পুৰি নিছিল।

পুৱাৰ পোহাৰিণিয়ে নগৰখনৰ দুৱাৰ-বিৰিকীবোৰ খুলি দিছিল। দ্রৌপদীৰ শোৱনি কোঠাৰ বিৰিকীত ভাঁহি উঠিল এজাক পোহৰ।

বহুতো বছৰৰ পিছত যেন দ্রৌপদীৰ এই পুৱাটোক খুব ভাল লাগিছিল। দ্রৌপদীৰ পদুম পাহিৰ দৰে চকুযুৰিত পুৱাৰ পোহৰিণি ভিৰিৰাই উঠিছিল। অনেক নোকোৱা কথাই যেন পোহৰিণিত গুণগুণাইছিল।

নৈখনৰ পানীলৈ দ্রৌপদী নাখি গৈছিল।

একমন্তমানে দ্রৌপদীয়ে নৈৰ সোঁতলৈ চাই আছিল। সোঁতে সোঁতে উঠি গৈছিল নিশাৰ অজ্ঞকাৰৰ বিবাদিণি।

দ্রৌপদীয়ে সুৰ্ব প্ৰশ্ন কৰিলে আৰু জ্ঞান কৰি নিশাৰ অৱসানিণি আঁতৰাই পেলালে। নৈৰ পাৰলৈ উঠি অহাৰ পিছত এজাক কোমল বস্ত্ৰে দ্রৌপদীৰ শৰীৰটো শীতল কৰি প'ল।

পঞ্চপাণ্ডৱৰ সৈতে কথা বতৰা হ'ল। অটাইকেইজনে আত্মপোষনৰ সকলো সাজ সোপোকাই নতুন সাজ গিছি ল'লে। দ্রৌপদীয়ে বন্ধুৰ সাজসেৱাৰ পদ্ধতিলৈ লৈ ধমকি ৰল। চকুযুৰি সেমেকি উঠিল। দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ ফালে চাই ব'ল। ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰে ব্ৰাহ্মণৰ সাজ সলি পেলালে।

একেদৰে ভীম, অৰ্জুন, নকুল আৰু সহদেৱেও নকল পোছাকবোৰ খুলি বীৰ বেশেৰে নিজকে প্ৰকাশ কৰিলে।

কিবা এক অজ্ঞান আনন্দ আৰু আপাত দ্রৌপদীৰ মন নাচি উঠিল। পঞ্চ পাণ্ডৱক আতৰ কপত দেখা পাই দ্রৌপদীৰ চকুত উজ্বলি উঠিল আগন্তুক দিনৰ এক ভয়ংকৰ ছবি। দ্রৌপদীয়ে যেন বতাহতে তলিবলৈ পাইছিল ভীমৰ গদাৰ আঘাতত ধ্বংসায়ী হোৱা দুৰ্যোধন, দুঃশাসন আদিৰ চীংকাৰ, অৰ্জুনৰ গাভীৰ ধনুৰ টংকাৰ।

দ্রৌপদীয়ে ন সাজ পিন্ধি ল'লে।

আটাইকেইজন বিৰাট ৰজাৰ ৰাজসভাৰ ফালে আগুৱাই গৈছিল। বিৰাট ৰজাৰ ৰাজসিংহাসনত ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰৰ সৈতে দ্রৌপদীয়ে ৰজা-বাণীৰ দৰে উপবিষ্ট হ'ল।

হঠাৎ সকলো কথাই সলনি হৈ গ'ল।

পঞ্চপাণ্ডৱে নিজৰ পৰিচয় প্ৰকাশ কৰাৰ লগে লগে বিৰাট ৰজাই কৰযোৰে প্ৰণিপাত জনাই সমস্ত দোষ মাৰ্জনা কৰাৰ বাবে প্ৰাৰ্থনা জনালে। পঞ্চপাণ্ডৱক স্বচক্ৰে দেখা পাই বিৰাট ৰজাই আশ্বাসস্তুতিৰ প্ৰকাশ কৰিলে। এটা আনন্দময় পৰিবেশত বিৰাট ৰজাৰ সৈতে পঞ্চপাণ্ডৱৰ আত্মীয়তা নিবিড় হৈ পৰিল।

বিৰাটৰ কন্যা উত্তৰাৰ সৈতে সুযোগ্য পুত্ৰ অভিমন্যুৰ বিবাহৰ আয়োজন চলিল। দ্বাৰকাৰ পৰা কৃষ্ণ আৰু বলোৰামৰ লগতে যুদ বংশৰ সকলো আহি উপস্থিত হ'লহি।

এনে এক পৰিবেশত দ্রৌপদীয়ে কৃষ্ণক লগ পাই খন্তেকৰ বাবে দুখ-বেদনাৰে ভৰা দিনবোৰৰ কথা পাহৰি গৈছিল। দুখ-বেদনাৰ কথাবোৰ পাহৰি গ'লেও পঞ্চপাণ্ডৱ আৰু দ্রৌপদীৰ প্ৰতি কৰা কৌৰৱ সকলৰ অন্যায় অবিচাৰখিনি আৰু পঞ্চপাণ্ডৱৰ ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাখিনি দুগুণে প্ৰকাশ কৰি দ্রৌপদীয়ে কৃষ্ণৰ আগত ব্যক্ত কৰিছিল।

দ্রৌপদীৰ অন্তৰৰ সকলো গোপন কথা শ্ৰীকৃষ্ণই উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল। পঞ্চপাণ্ডৱৰ সৈতে আলোচনা কৰাৰ উপৰিও শ্ৰীকৃষ্ণই দ্রৌপদীক প্ৰবোধ দি কৈছিল যে পঞ্চপাণ্ডৱৰ প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ দিনবোৰ চমু চলি আহিছিল। অৱশ্যেই যে এখন জয়ৰ সময় বৰ্তিব, সেইকথা শ্ৰীকৃষ্ণৰ মুখৰ পৰা জৰ্জীৰ পাবি দ্রৌপদীৰ মাতী মনৰ ব্যস্তত গোপন হৈ থকা প্ৰতিজ্ঞাৰ চিন্তাৰ কোঁহে কোঁহে বিজড়িত হৈ পৰিছিল।

পঞ্চ পাণ্ডবৰ সৈতে দ্রৌপদীয়ে বনবাস আৰু অজ্ঞাতবাসৰ সময়ছোৱা পাৰ কৰি দিব পাৰি মনবোৰ পাণ্ডল অনুষ্ঠত কৰিছিল। বিঘটি বজাৰ ৰাজসভালৈ উভতি আহিছিল মুক্ত জীৱনৰ আনন্দখিনি সাৱটি।

আবেলিৰ বতাহজাকে দ্রৌপদীৰ মনৰ কথাখিনি যেন কঢ়িয়াই লৈ গৈছিল দূৰ দিগন্তৰ কাষলৈ। অলপ পোহৰ অলপ একাৰত হিহুগি হৈ গৈছিল দ্রৌপদীৰ দুচকুৰ দৃষ্টিখিনি। মাজে মাজে শূণ্যতে উটি-ভাঁহি ফুৰা চপৰা-চপৰা কলা মেঘবোৰে ঢাকি ধৰিছিল ফৰকাল আকাশখনক।

কিছু পৰৰ পিছত নিশাৰ অন্ধকাৰখিনি নামি আহি দিনৰ পোহৰখিনিক গিলি পেলাইছিল। আকাশখনত তৰাবোৰ উজ্জলি উঠা নাছিল। গোটেই আকাশখনেই গোমা হৈ পৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে অনুমান কৰিছিল বিজুলী-গাজনিৰে এজাক বৰষুণ নামি আহিব।

আহক। এজাক বৰষুণ নামি আহক। বৰষুণৰ পানীয়ে উটাই নিয়ক পৃথিৱীখনক। দুখ-ভাগৰখিনি শেষ হৈ যওক।

দ্রৌপদীয়ে চকু মুদি তেনেকৈয়ে ভাবিছিল।

অজ্ঞাতবাসৰ দিন উকলি যোৱাৰ পিছত দ্রৌপদীৰ মন উৎকণ্ঠাবে ভৰি পৰিছিল। সত্য ধৰ্ম পালন কৰা পঞ্চপাণ্ডৱৰ কৌৰৱ সকলৰ অন্যান্যৰ বিৰুদ্ধে সাহসেৰে মাত মাতিব পাৰিবনে নোৱাৰিব, পঞ্চ পাণ্ডৱে ন্যায়্য প্ৰাপ্যখিনি পাব নে নাপাব, ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পাৰশু পুত্ৰ সকলক উপযুক্ত শাস্তি দিবৰ বাবে পাণ্ডৱসকলে যুদ্ধত অৱতীৰ্ণ হ'বনে নহ'ব, কুৰু-পাণ্ডৱৰ মাজত যদি যুদ্ধ হয় তেতিয়াহ'লে কোনে কোনে কাৰ পক্ষ ল'ব, তীখ্ৰ, দ্ৰোণাচাৰ্য আদি মহা ধাৰ্মিক সকলে ধৰ্ম আৰু ন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰিবনে নকৰিব ইত্যাদি চিন্তাবোৰে দ্রৌপদীৰ মন অশান্ত কৰি তুলিছিল।

দ্রৌপদীয়ে কৌৰৱসকলৰ পৰা পোৱা অপমান, লাঞ্ছনা আদিৰ কথা সুঁতৰিছিল আৰু তেওঁৰ পঞ্চপতি পাণ্ডৱে বি জীৱণ হ্ৰতিজ্ঞা কৰিছিল সেয়া পূৰণ কৰি দ্রৌপদীৰ অন্তৰত জ্বলি থকা জুইকুৰা দুখৰাৰ পাবিবনে—সেই কথাবোৰ ভাবি অস্থিৰ হৈ পৰিছিল। দ্রৌপদীৰ অশান্ত মনৰ মাজত বাঢ়ি গৈছিল উৎকণ্ঠা আৰু উত্তেজিতাখিনি।

প্রতি দিনেই দ্রৌপদীয়ে গম পাইছিল সম্ভব প্রস্তুতিৰ সকলো ধৰণ। দ্রৌপদীয়ে মনে মনে আশংকা কৰিছিল যে পাণ্ডৱসকলে যেন কোনোবাৰ্ধিনিত থমকি ৰ'ব খুজিছে। কৌৰৱ সকলৰ ইমান অন্যায-অবিচাৰৰ পিছত আৰু পাণ্ডৱ সকলে ৰূপট পাশা খেলৰ পৰিশাম স্বৰূপে ইমানখিনি দুৰ্ভোগ ভুগিব লগাৰ পিছত পাণ্ডৱ সকল মুখত শাস্তিৰ কথা শুনিবলৈ দ্রৌপদীয়ে ইচ্ছা নকৰিছিল।

পাণ্ডৱ সকলে তেওঁলোকৰ পৰম বান্ধৱ শ্ৰীকৃষ্ণৰ সৈতে আলোচনা কৰিছিল। যুধিষ্ঠিৰ, ভীম, অৰ্জুন আৰু নকুলে ভৰতবংশৰ ৰক্ষাৰ বাবে শাস্তি স্থাপনৰ কথাতেই গুৰুত্ব দিছিল। ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰে মাথোন পাঁচখন গাওঁ বিচাৰিলে আৰু তাতেই সম্ভৱ হোৱাৰ কথা প্ৰকাশ কৰিছিল। কিন্তু, সহদেৱে দুৰ্যোধন, দুঃশাসন আদিৰ অত্যাচাৰ-অন্যাযৰ কথাবোৰ সুঁৱৰি কৌৰৱৰ সৈতে যুদ্ধ কৰা মত প্ৰকাশিছিল।

দ্রৌপদীয়ে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ শাস্তিৰ কথাবোৰ সহজে মানি ল'ব পৰা নাছিল। মনে মনে ভাবিছিল যে ভীম আৰু অৰ্জুনে বাক কেনেকৈ পাহৰি গৈছিল অতীততে কৌৰৱে পাণ্ডৱৰ বিপক্ষে কৰা অত্যাচাৰ অন্যায-অবিচাৰৰ কাৰ্যকলাপ! এনেবোৰ কথাত দ্রৌপদীৰ অন্তৰ যেন দুখত ভাগি পৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে ঘনে ঘনে সুঁৱৰিছিল কৌৰৱৰ ৰাজসভাত দুৰ্যোধন, দুঃশাসনে কিদৰে দ্রৌপদীক অপমান কৰিছিল। সেই সময়ত যদি কৃষ্ণই ৰক্ষা নকৰিলেহেঁতেন পঞ্চ পাণ্ডৱে ৰক্ষা কৰিব পাৰিলেহেঁতেন। ধৰ্মৰাজে কি যুক্তিত নিজৰ পত্নীক বাক পাশা খেলৰ গণ ৰাখিছিল।

দ্রৌপদীৰ চকু দুটা ৰঙা হৈ পৰিছিল—অতিশয় ধং আৰু ক্ষোভত। দ্রৌপদীয়ে নিজৰ জন্মৰ কথা সুঁৱৰিছিল।

শ্ৰীকৃষ্ণই দ্রৌপদীৰ বিবাদ ভৰা মনৰ কথাবোৰ উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল। দ্রৌপদীয়েও শ্ৰীকৃষ্ণৰ আগত মনৰ বেদনাখিনি উজাৰি সকলো কথা প্ৰকাশ কৰিছিল। পঞ্চৰাশী পাণ্ডৱক কি দৰে কৌৰৱে অধিকাৰ লাভৰ পৰা বঞ্চিত কৰিছিল, দুৰ্গম অকল্যাণ মাজে মাজে সকলো ৰাজসুখ ত্যাগ কৰি অন্যায-অবিচাৰৰ বলি হৈ কিদৰে দুৰি ফুৰিব লগীয়া হৈছিল সেই দুখৰ অতীতটো দাঙি দ্রৌপদীয়ে আবেগ আৰু প্ৰতিশোধৰ ভাবেই শ্ৰীকৃষ্ণৰ আগত কৈছিল।

দ্রৌপদীৰ কথাবোৰ শুনিয়াই শ্ৰীকৃষ্ণই অনুভৱ কৰিছিল যে জগতৰ

এইবাকী সাধ্বী নাথীৰ অভিলাপতেই কুক্কুলৰ ধ্বংস অনিবাৰ্য। অচিৰেই দ্রৌপদী আৰু পঞ্চপাণ্ডৱৰ প্ৰতি অবিচাৰ কৰা ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পাবন্ত পুত্ৰসকলৰ নিধন হোৱাৰ কথা শ্ৰীকৃষ্ণই প্ৰকাশ কৰি দ্রৌপদীক সান্ত্বনা দিছিল।

প্ৰচণ্ড ধুমুহাই কোবাই যোৱা এজোপা প্ৰকাণ্ড গছৰ দৰে দ্রৌপদী স্থিত প্ৰজ্ঞা হৈ ধমকি ব'ল।

একেলগে নিশাৰ আশাৰ গ্ৰহণ কৰি পঞ্চপাণ্ডৱে চ'ৰা স্বৰত বহিছিল। প্ৰত্যেকৰ চকুত তাঁহি আহিছিল কেৱল নীৰৱতাখিনি। নীৰৱতা ভংগ কৰি দ্রৌপদীয়ে গভীৰ উদ্বেগ আৰু উৎকণ্ঠাৰে পঞ্চপাণ্ডৱক প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ কথাবোৰ সোঁৱৰাই অধিকাৰ লাভৰ বাবে কেনেদৰে প্ৰস্তুত হৈছিল তাকেই জ্ঞানিবলৈ বিচাৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে পঞ্চপাণ্ডৱক অতীতৰ দুখ-যাতনাৰ কথাবোৰ কৈছিল। দ্রৌপদীৰ মনৰ মাজত হেঁচা খাই থকা প্ৰচণ্ড ক্ৰোধৰ শব্দবোৰে বেগৱন্তী নদীৰ ধাৰৰ দৰে ভাঙি-ছিঙি বৈ আহিছিল। প্ৰায় সংযম হেৰুৱাই দ্রৌপদীয়ে পঞ্চপতীক কৈছিল যে ঋত্ৱিয়ৰ ধৰ্ম বীৰত্বৰ মাজতহে। সত্য-ধৰ্ম পালন কৰাৰ বাবে নিজৰ শক্তিক বিসৰ্জন দিয়াতো যে কোনো ঋত্ৱিয়ৰ গোঁৱৰ হ'ব নোৱাৰে সেই কথা দ্রৌপদীয়ে নিতীকভাৱে পঞ্চপাণ্ডৱৰ সমুখত প্ৰকাশ কৰিছিল।

পঞ্চপাণ্ডৱে দ্রৌপদীৰ নাথী অস্তৰত জাগ্ৰত হোৱা অজ্ঞেয় শক্তিৰ কল্প ৰূপ দেখিবলৈ পাইছিল। পঞ্চপাণ্ডৱৰ মনত পৰিছিল দুৰ্যোধনইতো দ্রৌপদীক কৰা লাঞ্ছনাৰ কথাবোৰ। দ্রৌপদীক সান্ত্বনা দিবৰ বাবে পঞ্চপাণ্ডৱে কৌৰৱৰ বিপক্ষে যুদ্ধ কৰাৰ দৃঢ় মনোভাৱখিনি দাঙি ধৰিছিল।

পঞ্চপাণ্ডৱৰ অস্তৰত প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ ভাবখিনি জগাই দি দ্রৌপদীয়ে মনে মনে আশ্বস্ত হ'ব পাৰিছিল। আসন্ন যুদ্ধ ক্ষেত্ৰত পঞ্চপাণ্ডৱৰ অসীম বীৰত্বৰ কল্পনা কৰি দ্রৌপদীয়ে সংগোপনে নাথী জীৱনৰ বহুসময়ৰ ৰূপটো নিজৰ মাজত দেখিবলৈ পাইছিল।

তেতিয়া নিশা গভীৰ হৈ পৰিছিল।

নিসংগতাই দ্রৌপদীৰ অস্থিৰ মনক আৱৰি ধৰিছিল। কিম্বা গোৱাৰ অস্তিত্বত দ্রৌপদী উৰিয় হৈ পৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে নাথী হৃদয়ৰ উচুপনিখিনি শুনি শুবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

পঞ্চপাণ্ডৱে যুদ্ধৰ বাবে ব্যস্ত হৈ পৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে গম পাইছিল যে কুক-পাণ্ডৱৰ মাজত এখন ভয়ানক যুদ্ধ হ'ব। সমৰ-প্ৰস্তুতিৰ খবৰে দ্রৌপদীৰ মন অধিক দৃঢ়তৰ কৰি তুলিছিল। পঞ্চপাণ্ডৱৰ শ্ৰীকৃষ্ণই সকলো দিশতে দিশা-পৰামৰ্শ, সহায় আগবঢ়াইছে বুলি দ্রৌপদীয়ে জানিব পাৰিছিল।

এগৰকী নাৰী হৈয়ো দ্রৌপদীয়ে কুক-পাণ্ডৱৰ যুদ্ধৰ প্ৰস্তুতিত মনৰ মাজত এক প্ৰচণ্ড শক্তি অনুভৱ কৰিছিল। প্ৰতি মুহূৰ্ততে দ্রৌপদীৰ মনটোক পঞ্চপাণ্ডৱৰ যুদ্ধ বিজয়ৰ খবৰে যেন অধীৰ কৰি তুলিছিল।

পঞ্চপাণ্ডৱৰ দূত হিচাপে যোৱা শ্ৰীকৃষ্ণই কৌৰৱৰ ৰাজসভাত যেতিয়া শান্তিৰ প্ৰস্তাৱ আগবঢ়াইছিল তেতিয়া ভীষ্ম, দ্ৰোণাচাৰ্য, কৃপাচাৰ্যই সমৰ্থন দিছিল। কিন্তু, ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ মুৰ্খ পুত্ৰবোৰে মদমত্ত হৈ শ্ৰীকৃষ্ণৰ সকলো সজ পৰামৰ্শ প্ৰত্যাখান কৰি পঞ্চপাণ্ডৱৰ সৈতে যুদ্ধ কৰাৰ মত প্ৰকাশ কৰিছিল। শ্ৰীকৃষ্ণই মুক্তভাৱে পঞ্চপাণ্ডৱৰ অজেয় শক্তিৰ কথা বৰ্ণনা কৰিছিল আৰু নিজৰ বিশ্বৰূপ প্ৰদৰ্শন কৰি কৌৰৱৰ পুত্ৰ সকলৰ ভৱিষ্যত বিনাশৰ কথা সোঁৱৰাই দিছিল।

হস্তিনাপুৰৰ পৰা শ্ৰীকৃষ্ণ উভতি আহি পঞ্চপাণ্ডৱক সকলো কথা জনাই যুদ্ধৰ আয়োজনৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিছিল। যুধিষ্ঠিৰ প্ৰমুখ্যে সকলো কেইজন পঞ্চপাণ্ডৱে যুদ্ধৰ সেনাপতি নিৰ্বাচনত ব্যস্ত হৈছিল।

শ্ৰীকৃষ্ণৰ পৰামৰ্শ অনুযায়ী ধৃষ্টদ্যুম্নকেই পাণ্ডৱ পক্ষৰ ঘাই সেনাপতি পাতিলে।

দ্রৌপদীয়ে মনত পেলাইছিল নিজৰ জন্ম কাহিনীৰ কথাবোৰ আৰু মনে মনে ভাবিছিল কুকুল ধ্বংসৰ বাবেই তেওঁৰ জন্ম হৈছিল যজ্ঞ বেদীত। শিখণ্ডী যে ভীষ্মৰ মৃত্যুৰ কাৰণেই জন্ম লৈছিল সেই কথাও দ্রৌপদীয়ে স্মৰণ কৰিছিল।

বনবাস আৰু অজ্ঞাতবাসৰ দুখৰ স্মৃতি বোৰে দ্রৌপদীক মুহূৰ্তে মুহূৰ্তে আমনি কৰিছিল। অনেক বিপদ-বিঘিনি পাৰ কৰি অহা দ্রৌপদীয়ে সুখৰ জীৱন এটাৰ কথা কল্পনাও কৰিব নোৱাৰা হৈ পৰিছিল। দুখ আৰু বিবাসে যেন দ্রৌপদীৰ নাৰী হৃদয়খনক কঠিনৰ পৰা কঠিনতৰ কৰি তুলিছিল। সেইবাবে দ্রৌপদীয়ে ভাবিবলৈ বাধ্য হৈছিল যে আগন্তুক মহাভাৰতৰ যুদ্ধৰ

তেওঁ এগৰাকী বীৰাংগনা আৰু পঞ্চ পাণ্ডৱৰ বন্ধু প্ৰবাহত যেন শ্রৌণীৰ
জীৱনৰ সমস্ত ক্ষোভ আৰু বেদ্নাখিনি মিহলি হৈ আছিল।

নৈখনৰ পাৰৰ নিৰ্জনতাও গছ এজোপাৰ হাঁহ বহি শ্রৌণীয়ে
নৈখনৰ বুকুৱেদি সাপৰ দৰে বগুৱাবাই গৈ থকা সোঁতৰ ধাৰাটোলে চাই
আছিল। সোঁতৰ ধাৰত জিলিকি উঠিছিল গছৰ ডাল-পাতৰ ফাৰ্কেদি সৰি
পৰা ব'দজাক।

কিবা এক আকুল আহ্বানত শ্রৌণীৰ মাতৃ-হৃদয়ৰ ভিতৰখন বিয়াকুল
হৈ পৰিছিল। শ্রৌণীৰ অন্তৰখনক পুত্ৰ-স্নেহৰ চিন্তা-ভাৱনাই খুন্দা কৰি
পেলিছিল। ইমান বছৰে শ্রৌণীয়ে কাকো ওচৰত পোৱা নাছিল। অৰণ্যৰ
ভয়-সংশয়ৰ মাজত বনৰীয়া জীৱ-জন্তুৰোৰে নিসংগ জীৱনৰ সংগী হিচাপে
ভাবিছিল। কত দিন কত ৰাতি সিংহৰ গৰ্জন, বাঘৰ গোজৰণি শুনি শ্রৌণীয়ে
গাহৰি পেলিছিল সংসাৰৰ মায়ী-মোহখিনি। মমতাময়ী নাবী ৰূপটো লৈ
শ্রৌণীয়ে সুখ-সন্তোষৰ জীৱনটো খিচাৰি যেন নিশাৰ একাৰখিনিৰ মাজত
সাৱটি লৈছিল দুঃস্থপ্ৰবে ভৰা সময়বোৰ।

শিঙৰামুঙ বাঘৰ দৰে শ্রৌণীৰ অন্তৰত গোজৰি আছিল অনাগত
দিনৰ জীৱনৰ আকাংক্ষাই। দুৰ্যোধন, দুঃশাসন আদি মদমত্ত পুৰুষৰ সকলো
অত্যাচাৰ-অবিচাৰখিনি নিঃশেষ কৰি নাবী জীৱনৰ মমতাময়ী ৰূপটো প্ৰকাশ
কৰিবলৈ শ্রৌণী ভয়ংকৰ হৈ পৰিছিল।

ধৰ্ম ক'ত ! সত্য ক'ত ! এইবোৰ কথাৰ প্ৰশ্নতঃ শ্রৌণীয়ে বুজিব
পাৰিছিল। জীৱনৰ পৰম সত্য যেন যৌৱনৰ সমস্ত প্ৰতিৰ হাজত মিহিত হৈ
থকাৰ কথা শ্রৌণীয়ে উপলব্ধি কৰিছিল।

শ্রৌণীৰ সৈতে পঞ্চ পাণ্ডৱে কথা পাতিছিল।

মহাতাৰতৰ যুদ্ধৰ বাবে পঞ্চ পাণ্ডৱ সন্নিৱসিত হৈ পৰিছিল। শ্রৌণীক
আটাইকেইজনে মনৰ কথাকোৰ খুলি কৈছিল। পঞ্চ পাণ্ডৱৰ চকুৱে-মুখে
বিবিধি পৰিছিল যুদ্ধ জিলা। শ্রৌণীৰ মন আৰু হৃদয় ৰাঁপি উঠিছিল
কোনো নেদেখা এজাক কোবাল বতাহত। বুকুৰ ভিতৰত সৰি পৰিছিল
বুকুলা ফুলৰ পাৰবিবোৰ। সূৰ্যৰ পোহৰত পলিবাঁল থকা বৰফৰ নদীৰ দৰে
বৰলৈ থকিছিল কোমলৰ ধাৰ।

নিদ্ৰাদেহীৰ কোমলত শ্রৌণী ঢলি পৰিছিল।

এক বিশাল নদীত সাঁতুৰিবলৈ ধৰিছিল। প্ৰচণ্ড সোঁতৰ গতি ফালি পাৰলৈ উঠি আহিছিল। এজাক তেজৰ বৰষুণ দিছিল।.

এটা ভয়লগা সপোন দেখি দ্রৌপদীয়ে সাৰ পাইছিল। তেতিয়া ৰাতি পুৰাবলৈ বহুত বাকী।

দ্রৌপদীৰ অকলশৰে থাকিয়েই ভাল লাগিছিল। অলপ দিনৰে পৰা যুদ্ধ প্ৰস্তুতিৰ কথাবোৰ শুনি শুনি দ্রৌপদীৰ মনৰ মাজত তোলপাৰ কৰিছিল উদ্ভৰবিহীন এজাক প্ৰশ্ন। প্ৰতিটো প্ৰশ্ন দ্রৌপদীক অশান্ত কৰি তুলিছিল।

দ্রৌপদীয়ে শুনিছিল যে কুৰু-পাণ্ডৱৰ গিতামহ ভীষ্ম এগৰাকী যুদ্ধবিশাৰদ, ধৰ্মপৰায়ণ আৰু অদ্বিতীয় বীৰ। তদুপৰি, ভীষ্মই অমৰ বৰ আৰু ইচ্ছা মৃত্যু লাভ কৰি থৈছিল। তেনেস্থলত ভীষ্মক বাক জয় কৰিবলৈ তেওঁৰ পঞ্চপতিৰ কোনজনে সক্ষম হ'ব পাৰিব! মহাৰথী দ্ৰোণাচাৰ্য কুৰু-পাণ্ডৱৰেই গুৰু আৰু সেই গুৰুৰ ওচৰত শিক্ষা লাভ কৰি মহাবলী ভীম আৰু ধনুৰ্দ্ধৰ অৰ্জুনে নিজকে মহাবীৰ হিচাপে পৰিচয় দিব পাৰিছিল।

কৌৰৱ পক্ষৰ অশ্বত্থমা, কৃপাচাৰ্য, কৰ্ণ আদি বীৰসকলৰ কথা ভাবি দ্রৌপদীৰ মনত চিন্তা আৰু দুঃচিন্তা বাঢ়িছিল। এই যুদ্ধত পঞ্চ পাণ্ডৱে কৌৰৱসকলৰ অন্যায় অত্যাচাৰ অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে থিয় হৈ জয়লাভ কৰিব পাৰিবনে নোৱাৰিব সেইকথা ভাবি দ্রৌপদীৰ মন আৰু হৃদয় অস্থিৰ হৈ পৰিছিল।

এনেবোৰ কথা ভাবি থাকোতে অতীত জীৱনত দ্রৌপদীয়ে কৌৰৱসকলৰ পৰা পোৱা লাঞ্ছনা, গল্পনা আদি মনত পেলাইছিল। অতীত দিনৰ দুখ আৰু যাতনা ভৰা স্মৃতিবোৰে দ্রৌপদীৰ অন্তৰত জ্বলি থকা প্ৰতিশোধ আৰু ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ জুইকুৰা পুনৰ দাউদাউকৈ জ্বলাই দিছিল।

কোনেও নেদেখাকৈ দুচকুৱেদি বৈ আহিছিল তপত চকুলো।

দ্রৌপদীৰ সমুখৰ বতাহত তাঁহি উঠিছিল এগৰাকী পৰম-পুৰুষৰ ছবি। হাতত শংখ, চক্ৰ, গদা, পদ্ম লৈ হাঁহি থকা সেই পৰম পুৰুষ গৰাকীক চিনিব পাৰি দ্রৌপদীৰ অশান্ত হৈ পৰা হৃদয়খন শাঁত পৰি গৈছিল।

এক গভীৰ আত্মপ্ৰত্যয় আৰু আত্মবিশ্বাসৰ উপলব্ধিয়ে অজানিতে দ্রৌপদীৰ হতাশাত হেৰাই যাবলৈ ধৰা মনৰ ভাৱনাখিনিক নতুন প্ৰত্যাশাৰে উজ্বলাই তুলিছিল।

শ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল যে এই জনাই পৰম পুৰুষ পাণ্ডৱৰ বান্ধৱ
শ্রীকৃষ্ণ যি জনাই পাণ্ডৱসকলৰ অতীত দিনৰ সকলো দুঃখ-যাতনাৰ লগৰীয়া
হৈ সকলো সময়তে ত্ৰাণ কৰ্তা হৈ আহিছিল। শ্রীকৃষ্ণক কেৱল অৰ্জুনৰ সখা
বুলিয়েই শ্রৌপদীয়ে ভবা নাছিল, পাণ্ডৱ পক্ষৰে এক অজ্ঞেয় শক্তি হিচাপে
অনুভৱ কৰি আহিছিল।

ভগৱান স্বৰূপ শ্রীকৃষ্ণৰ কথাবোৰ চিন্তা কৰি থাকোতে এক গভীৰ
আবেগত শ্রৌপদীৰ চকু পানী বাগৰি আহিছিল দুচকুৰেদি। কৌৰৱৰ
ৰাজসভাত দুৰ্যোধন, দুশাসন আদি ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পাৰশু পুত্ৰহঁতে শ্রৌপদীক
ৰজস্বলা অৱস্থাত বিবত্বা কৰি অত্যাচাৰ কৰিছিল তেতিয়া শ্রীকৃষ্ণই বন্ধা
কৰিছিল শ্রৌপদীক। বনবাসৰ কালছোৱাৰ সকলো বিপদ-বিঘিনিও শ্রীকৃষ্ণই
পাণ্ডৱৰ পৰম হিঁতৈষী হৈ সহায় কৰিছিল আৰু কৌৰৱৰ ৰাজসভাত পাণ্ডৱ
পক্ষৰ দূত হৈ এইজনা পাণ্ডৱৰ পৰম বান্ধৱে উচ্চ স্বৰে পক্ষ পাণ্ডৱৰ শক্তি
সামৰ্থ্যৰ কথা ঘোষণা কৰিছিল।

অতীতৰ স্মৃতিবোৰ অত্যন্ত বেদনাদায়ক হলেও শ্রৌপদীয়ে সেই স্মৃতি
ৰোমন্থনৰ মাজত বিচাৰি পাইছিল শ্রীকৃষ্ণৰ অসীম শক্তিৰ পৰিচয়।
সেইবাবে ভয়ংকৰ যুদ্ধ শক্তিৰ প্ৰাক মুহূৰ্তত কৌৰৱ পক্ষৰ ভীষ্ম, দ্ৰোণাচাৰ্য
আদি যুদ্ধ বিশাৰদ তথা দেৱতাসকলকো পৰাজিত কৰিব পৰা অদ্বিতীয়
বীৰসকলৰ কথা ভাবি হতাশাই আঙুৰি ধৰা অশান্ত মনৰ মাজত শ্রৌপদীয়ে
পক্ষ পাণ্ডৱৰ প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ সম্ভাৱনাক সাৱটি লৈ শান্তি পাইছিল।

শ্রৌপদীয়ে নিজৰ অশান্ত মনটোক বুজনি দিবলৈ যেন কৈছিল— নাই,
এনে কোনো বীৰ নাই যি এই ভাৰত যুদ্ধত পক্ষ পাণ্ডৱক পৰাজিত কৰিব
পাৰিব। চাই লোৱা সকলোৰ এয়া স্বয়ং ভগৱান সত্য প্ৰতিজ্ঞা আৰু ধৰ্মনিষ্ঠ
পক্ষ পাণ্ডৱৰ পৰম সখা ৰূপে থিয় দিছে।

পাণ্ডৱসকলৰ বিজয় বাৰ্তা যেন শ্রৌপদীয়ে চোমিগৈ শুনিবলৈ
পাইছিল। ভীষণ অন্যায্যৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিশোধ পূৰ্ণ কৰাৰ আকাংক্ষাত
শ্রৌপদীৰ মন নাচি উঠিছিল।

কিমান পৰ অক্ষয়শৰে আছিল শ্রৌপদীয়ে পক্ষকে পোৱা নাছিল।
বেগিটো লাহে লাহে পশ্চিমৰ আকাশখনত ধ্বংকি বৈছিল।

শ্রৌপদীয়ে কাৰোবাৰ অপমান অপেক্ষা কৰিছিল। হয়তো যুদ্ধ
শক্তিৰ নতুন কঢ়িয়া লৈ পক্ষ পাণ্ডৱ উভতি আহিব। প্ৰতিটো মুহূৰ্তই
শ্রৌপদীৰ বাবে একোটা ক্ষতিগ্ৰস্ত হৈ পৰিছিল।

অজ্ঞাতবাসৰ পিছৰে পৰা শ্রৌপদীৰ জীৱনত আন এক অশ্রুয়ৰ সূচনা হৈছিল। গভীৰ অৰণ্যে অৰণ্যে বিপদ-বিধিনি বোজা বাহি মনৰ গভীৰত সীমাহীন দুখ-বেদনাৰ জ্বালা-যন্ত্ৰনাথিনি লৈ অতিবাহিত কৰা সুদীৰ্ঘ বাৰিচা শেষ হৈছিল আৰু শৰীৰৰ ক্লান্তি আৰু অৱসাদখিনি আতৰি গৈছিল যদিও শংকা কুল মনৰ মাজৰ পৰা আগন্তুক দিনৰ সংশয়খিনি মটি পেলাব পৰা নাছিল। মাজে মাজে বিৰাট বজাৰ বান্ধ অট্টালিকাৰ ভিতৰত পৰিচাৰিকাসকলৰ আবেষ্টনীৰ মাজত থাকিও শ্রৌপদীৰ মন সচকিত হৈ পৰিছিল। শ্রৌপদীৰ বাথাতুৰ হৃদয়ৰ ভিতৰলৈ সোমাই আহিছিল নিশাৰ নিসংগতাৰ উচুশনি।

মন্দিৰৰ শংখ, ঘণ্টাৰ, ধ্বনি কঁপি কঁপি দূৰণিৰ পাহাৰটোৰ শিলত ঠেকা খাইছিল। পুৰোহিতৰ মন্ত্ৰপাঠৰ উচ্চাৰিত শব্দবোৰ ভাঁহি আহিছিল বতাহত। শ্রৌপদীয়ে কাণ পাতি শুনিছিল।

কিবা এক বুজাব নোৱাৰা শিহৰণত শ্রৌপদীৰ সৰ্বাংগ শৰীৰৰ সিৰাই সিৰাই বৈ গৈছিল যৌৱনৰ মালক্ৰতাখিনি।

নীড়মুৰী এজাক চৰাইৰ কল কাকলিত সৰি পৰিছিল আকাশৰ পৰা এজাক এজাক। এজাকত হৈবাই গৈছিল চৰাইজাকৰ পাৰিয়ে কোবাই যোৱা আকাশখন।

শ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল বুকুৰ মাজত হৈবাই যাবলৈ ধৰা প্ৰেমৰ চৰাইজাকৰ নিস্তৰতাখিনি।

কেতিয়া বাক চৰাইজাকে আকৌ মুৰবিত কৰি তুলিব নতুন সপোন এজাক ঠোটত লৈ! শ্রৌপদীয়ে আপোন পাহৰি পোহৰত চকু দুটা খানি বৈ আহিল গোটেই দিনটো।

পূৱাৰ বঁদজাক মুখত লৈ শ্রৌপদীয়ে চাই আহিল সমুখলৈ
এখন কৃত্ত পৃথিৱী।

সকলোতে ফুৰাৰ প্ৰজ্জ্বলিত।

শৰী শৰীকে বীৰ বুদ্ধাসকলে ধনু-কাঁড়, বৰ্টি, গদা লৈ আগবাঢ়ি গৈছিল। পৰ-বোঁবাই উমা অজ্ঞানৰ পাড়ীবোৰ, গভীৰ বোজাৰে হাতী, বোঁবা অনিত উঠি বীৰ সৈনিকসকল আগবঢ়াই গৈছিল বুকুৰেৰে সৰবলৈ।

দ্রৌপদীয়ে গম পাইছিল পাণ্ডব পক্ষৰ ঘাই সেনাপতি হৈছিল
ঈদুয়। দ্রৌপদীয়ে ককায়েক ধৃষ্টদ্যুম্ন পাণ্ডবৰ ঘাই সেনাপতি হৈ যুঁজলৈ
লোৱাত অতিশয় আনন্দিত হৈছিল। পক্ষ পাণ্ডৱেও সমৰ্থন জনাইছিল
মানন্দেৰে।

ভাগে ভাগে সেনাবোৰক সজাই লৈ পাণ্ডব পক্ষৰ ৰজা, দ্রুপদ, মৎস্য
দেশৰ বিৰাট, শিখণ্ডী, সাত্যকি, চেকিতান আদি যুদ্ধ বিশাৰদ মহাবীৰ সকল
উৎফুল্লিত হৈ যুদ্ধ যাত্ৰাৰ বাবে সাজু হৈছিল।

দ্রুপদ পুত্ৰ শিখণ্ডীক যুঁজৰ বেগত দেখি দ্রৌপদীৰ মনত পৰিছিল –
শিখণ্ডী ভীষ্ম বধৰ বাবেই দ্রুপদৰ ঘৰত জন্ম লভিছে।

সকলোৰে দেহত যুদ্ধৰ সাজ-পোছাক দেখি দ্রৌপদীৰ শৰীৰ আৰু মন
কঁপি উঠিছিল এক অজান আশংকা মিহলি গভীৰ চিন্তাত। ভীষণ ব্যস্ততাৰ
মাজতো দ্রৌপদীয়ে মনে মনে অনুভৱ কৰিছিল কৰবাত যেন পৰ্বত-
পাহাৰবোৰ ঝৰিবলৈ ধৰিছিল, আকাশৰ পৰা তেজৰ বৰষুণ পৰিছিল, যেনি
তেনি উটি গৈছিল নৈৰ সোঁতত মানুহৰ মৃতদেহবোৰ।

পক্ষ পাণ্ডৱে যি ভীষণ প্ৰতিজ্ঞা কৰিছিল সেই প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ বাবে
বাৰে বাৰে সন্ধিয়াই দিয়া দ্রৌপদীৰ মনৰ মাজত আকৌ যেন কিবা এটা
পোৱা নোপোৱাৰ বেদনাত উচুপি উঠিছিল। বনবাসী জীৱনে যেন
দ্রৌপদীক মানুহৰ মাজৰ পৰা আঁতৰাই আন এক নিৰিবিলি জগতত জীয়াই
থকাৰ বাবে হাত বাউলি মাতিছিল।

কোনেও নজনা কৈয়ে শ্ৰীকৃষ্ণক লগ পাই যুদ্ধৰ শেষত কি হ'ব সেই
কথাৰ সম্বন্ধ ল'বলৈ দ্রৌপদীৰ মন উৰি গৈছে পৰিছিল। কিন্তু, সকলো
সময়তেই শ্ৰীকৃষ্ণই যাদৱ বীৰ সকলক লগত লৈ পক্ষ পাণ্ডৱৰ সমৰ্থ
প্ৰস্তুতিত বিশেষ দৃষ্টি দিয়া দেখা পাইছিল। তথাপি দ্রৌপদীয়ে প্ৰতিটো নিশা
পক্ষ পাণ্ডৱৰ সৈতে মিলিত হৈ যুদ্ধৰ আয়োজনৰ কথাবোৰকৈ আলোচনা
কৰিছিল। এগৰাকী নাবী হৃদয়ত গোপনে সাঁচি থোৱা বিবাদ-বেদনাৰে ভৰা
স্মৃতিবোৰে যেন দ্রৌপদীক অনেক কথাকেই কৈছিল। মিবোৰ কথাৰ মাজত
দ্রৌপদীৰ মনৰ ঘৈৰৰ ব্যস্ত মাজে মাজে খুলি পেলাইছিল।

কেতিয়াই অকলশৰে দ্রৌপদীয়ে থাকিব লগীয়া হৈছিল তেতিয়াই
যেন কোনোবাই কৈছিল – কোনো নাবীয়েই ধ্বংসৰ প্ৰতীক নহয় ; স্মৃতিৰ
সম্ভাৱনাৰ এক শক্তিশালী প্ৰতি স্বাধীন। দ্রৌপদীয়ে নিজৰ জন্ম-বহস্যৰ কথা
স্বৰূপ কৰিছিল।

যুদ্ধ-যাত্রা আৰম্ভ হৈছিল।

চৌদিশে বশ ধ্বনিয়ে আকাশ বতাহ কঁপাই তুলিছিল।

দ্রৌপদীৰ মনৰ আকাশখন কঁপি উঠিছিল দুক দুককৈ। একো নভবাকৈয়ে দ্রৌপদীয়ে যেন সমুখৰ ফালে চাই আছিল।

যিজন ধৰ্মৰাজে কোনো দিনে শাস্তি আৰু সত্যৰ পৰিবৰ্তে অশাস্তি আৰু অসত্যক প্ৰশ্নই নিদিছিল সেইগৰাকী যুধিষ্ঠিৰে বিশাল পাণ্ডৱ বাহিনীৰ মাজত থিয় হৈ যুদ্ধৰ দায়িত্ব লোৱা দ্রৌপদীয়ে দেখিবলৈ পাইছিল।

এয়া কি ধৰ্ম, এয়া কি সত্য! এনেবোৰ প্ৰশ্নই দ্রৌপদীৰ মনটোক বাৰে বাৰে বিচলিত কৰি তুলিছিল। যুদ্ধ যাত্ৰাৰ কোলাহলৰ মাজত দ্রৌপদীয়ে চিন্তা কৰিব নোৱৰিছিল জীৱনৰ প্ৰকৃত অৰ্থ কি।

বিৰাট ৰজাৰ ৰাজধানী উপপ্ৰবাস নগৰত দ্রৌপদীয়ে সমাগত মহাভাৰতৰ যুদ্ধৰ কথা ভাবি আপেক্ষা কৰিছিল। দ্রৌপদীৰ দুচকুত ভাঁহি উঠিছিল যুদ্ধৰ বিভীষিকাৰ এখন ভয়াবহ ছবি।

দ্রৌপদীয়ে একেধৰে চাই আছিল লানি পাতি যাবলৈ ধৰা পাণ্ডৱৰ যুদ্ধ বাহিনীটোলে। হেজাৰ হেজাৰ হাতীৰ চিঞৰ, কনুৱা ঘোঁৰাবোৰৰ হী-হিয়নিত মুখৰিত হোৱা পৰিবেশ আবৰি পেলাইছিল যুদ্ধ যাত্ৰাৰ সুদীৰ্ঘ পথটোক।

ব'দ জাকত তিৰবিৰাই উঠিছিল বিশাল সেনা বাহিনীৰ ভৰিৰ খোজত উৰা ধূলি-কণাবোৰ।

পৰিচাৰিকা সকলক লগত লৈ দ্রৌপদী কোঠাটোৰ ভিতৰলৈ প্ৰৱেশ কৰিছিল। চিন্তাত বিভোৰ হৈ পালেঙত গাটো এৰি দিছিল। ঝোলা ঝিৰিকীয়েদি সোমাই অহা পোহৰজাকত দ্রৌপদীয়ে গুনিবলৈ পাইছিল পৃথিৱীৰ কোলাহল মুহূৰ্তবোৰৰ ধ্বনি প্ৰতিধ্বনি।

দ্রৌপদীয়ে মনে মনে ভাবিছিল – তেওঁ মহাবীৰ পঞ্চপাণ্ডৱৰ পত্নী। কৃত্ৰিয়ৰ জীৱনত যুদ্ধৰ বীৰত্বই যেন প্ৰকৃত সত্য আৰু ধৰ্ম। সেইবাবেই যুধিষ্ঠিৰৰ ধৰ্মৰ জ্ঞান-গৰ্ভ কথাবোৰ গুনি দ্রৌপদীয়ে মাজে মাজে আমনি পাইছিল। বাকী কেইজন পাণ্ডৱৰ বীৰত্বপূৰ্ণ কথাবোৰত তেওঁ সমৰ্থন জনাইছিল।

কিন্তু, সকলো কথাৰ ব্যাখ্যাৰ উপৰিও এটা কথা দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল যে তেওঁ এগৰাকী নাৰী আৰু সেইবাবেই পৃথিৱীৰ সকলো নাৰীৰ ওপৰত হোৱা অত্যাচাৰ, অবিচাৰ, অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে দ্রৌপদীয়ে নিজৰ

জীৱনৰ প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰে প্ৰতিশোধ লবলৈ বিচাৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে নাবী-হৃদয়ৰ মাজত সদায় বিচাৰিছিল। ~~কোৱা~~ৰ সুৰাত মগ্ন পৃথিৱীৰ সুন্দৰতাবিহীন, কোনো দিনে বিচৰা নাছিল নিপীড়ণ নিৰ্যাতনেৰে নিঃশেষ হৈ যাওক নাবী জীৱনৰ পবিত্ৰ প্ৰেমৰ স্বপ্নবোৰ।

দুঃস্বপ্নই দ্রৌপদীক অশান্ত কৰি তুলিছিল।

খোলা বিৰিকীখনেদি আকাশলৈ চাইছিল। প্ৰথৰ ব'দে যেন আকাশৰ নীলাখিনি খুৰি নিছিল।

দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল আকাশৰ বেলিটোৰ প্ৰচণ্ড উত্তাপে বৃক্ষৰ ভিতৰখন ডেই পুৰি আনিছিল। দ্রৌপদীৰ অন্তৰত চাটি-ফুটি কৰিছিল অজ্ঞানভৱ মিহলি কিছুমান অসংলগ্ন মুহূৰ্ত।

চকু চাট মাৰি ধৰা পোহৰখিনি দ্রৌপদীৰ ভাল লগা নাছিল। মনত পৰিছিল বনবাসৰ দিনবোৰলৈ। হাবি-বনৰ মাজত উমলি ফুৰা প্ৰকৃতিৰ অকুণ্ণ উদাৰতাবিহীন ৰাজ দৰবাৰৰ সুখ-সুস্পদতকৈ যেন অধিক মূল্যবান।

দ্রৌপদীৰ নাবীহৃদয়ৰ কোমলতাত অজ্ঞানিতে প্ৰকৃতিৰ সেউজখিনিৰে সিঁচি দিছিল স্পন্দিত জীৱনৰ ছন্দবোৰ। ●

সমুখৰ বাট-পথ, হাবি-বন সকলো ধূলিৰে ধূসৰ লৈ পৰিছিল। বিশাল সেনা বাহিনীৰ খোজন্ত কঁপি উঠিছিল ধৰণীৰ বুকুখন। হাতী-ঘোঁৰাৰ তীব্ৰ চেকুৰত ধূলিৰে ঢাক খাই পৰিছিল সূৰ্যৰ পোহৰখিনি। বথৰ চকাৰ ঘৰঘৰুগি, হাতীৰ চিঞৰ ঘোঁৰাৰ হিঁ-হিঁমনি, সৈন্যবোৰৰ চিঞৰ-ধাধৰত সমগ্ৰ পৰিবেশটো অশান্ত হৈ পৰিছিল।

শংখৰ নিনাদ বতাহত ভাঁহি আহিছিল।

দ্রৌপদীয়ে নিখৰ হৈ চাই আছিল সমুখলৈ। একে ভাৱৰ পৰা নকলি। বিজুলী-দেৱকনিৰ ধুমুহাই আকাশ ছানি ধৰাৰ দৰে ভাবিৰ নোহোৱা অনেক কথাই দ্রৌপদীৰ হৃদয়খন ভোলপাব কৰি তুলিছিল।

একাক কোমল অনুভূতিৰে দ্রৌপদীৰ নাবী মনৰ ভিতৰত কেনে আটাই পাবিছিল যেন বনে।

এৱা কি জীৱনৰ সত্য ধৰ্ম! জীৱনৰ যেন আক স্বপ্নবোৰ এনেকৈয়ে

থানবান কৰি জ্বলি উঠিব নেকি একুৰা জুই! ইমান যজ্ঞশা-বিবাদৰ পিছত
কোনে আনি দিব শাস্তি।

নাৰী হৃদয়ৰ সকলো প্ৰেম নিঃশেষ হৈ যোৱাৰ পৰীৰ আশংকাত
দ্রৌপদীৰ কোমল অন্তৰত হেঁচি ধৰি ৰাখিব নোৱাৰা কান্দোনখিনি উত্থলি
উঠছিল। ৰাজ হাউলিৰ ভিতৰত থাকি দ্রৌপদীয়ে নিসংগতা অনুভৱ
কৰিছিল।

লাহে লাহে নৈখনৰ পাৰলৈ আগুৱাই আহি দ্রৌপদী থমকি বৈছিল।
বতাহত তাঁহি আহিছিল শংখৰ নিনাদ।

গছ জোপাৰ হাঁত ৰৈ নৈৰ সোঁতৰ ফালে চাই আছিল। দ্রৌপদীয়ে
পাহৰি যাবৰ বাবে চেষ্টা কৰিছিল মনৰ মাজত বাঢ়ি অহা সংশয়খিনিক।

কল্কল শব্দ কৰি নৈখনৰ জলধাৰা শিলত ঠেকা খাই বাগৰি
আহিছিল। বনবাসৰ কালছোৱাত পৰ্বত-পাহাৰ, অৰণ্যৰ মাজে মাজে বৈ
অহা অনেক নৈৰ পাৰত বহি বহি দ্রৌপদীয়ে দুখ-যাতনাৰ দিনবোৰ কটাই
দিছিল। দ্রৌপদীৰ মনত পৰিছিল—ক'ব নোৱাৰাকৈয়ে কেনেকৈ ভাল
পাইছিল নৈৰ পাৰৰ নিৰ্জনতাখিনিক। নৈৰ পাৰৰ নিৰ্জনতাই যেন দুখ-
যাতনাৰে ভৰা দিনবোৰত দ্রৌপদীক কিবা এক শাস্তি আৰু সত্যৰ সন্ধান
দিছিল।

আজিও যেন দ্রৌপদীয়ে তাকেই বিচাৰি নৈৰ কাষলৈ আহিছিল।
তন্ময় হৈ চাই থাকোঁতে দ্রৌপদীয়ে দেখা পাইছিল কোনোবাখিনিত হাবিখনৰ
দাঁতিয়েদি নৈখনে ভাঁজ এটা লৈ হেৰাই গৈছিল। নৈখন নেদেখা হোৱা ঠাই
ডোখৰলৈ লক্ষ্য কৰি দ্রৌপদীৰ দুচকুৰ দৃষ্টি থমকি বৈছিল।

কৌৰৱ আৰু পাণ্ডৱৰ যুদ্ধৰ কথা ভাবি অজ্ঞান ভয়ত দ্রৌপদীৰ
বুকখন কঁপি উঠিছিল। দ্রৌপদীয়ে মনত পেলাইছিল বনবাসৰ কালছোৱাত
অৰণ্যে অৰণ্যে বিচৰণ কৰি ফুৰোঁতে পঞ্চপাণ্ডৱে কিদৰে দ্রৌপদীক নিৰাপদে
ৰাখিবৰ বাবে দিনে-ৰাতি চিন্তা কৰিছিল। জীৱণ দুখ-বেদনাৰ স্বাক্ষৰতো পঞ্চ
পাণ্ডৱ দ্রৌপদীৰ কাষতে আছিল। কোনোদিনে পঞ্চপতিক এৰি দ্রৌপদীয়ে
ৰাজ সুখ বিচাৰিবলৈ যোৱা নাছিল।

দ্রৌপদীৰ বাবে সৰ্বস্বাৰ্থ কৰ্ম্মই সাঁথৰাহৈ পৰিছিল। কৃষিচিৰম সন্ত-
ধৰ্মৰ প্ৰতি বিশ্বাস নে ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ অকুজন পুত্ৰ সকলৰ অনাৰ্য্য-কৰ্ম্মৰ অৰ্থাৎ
পঞ্চপাণ্ডৱৰ পক্ষী তথা ক্ৰন্দন তনয়্য দ্রৌপদীৰ প্ৰতি কৰ্ম্ম অধিকাৰ বাবেই

মহাভাৰতৰ ভয়ংকৰ যুদ্ধখন সংঘটিত হ'ল সেই কথা দ্রৌপদীয়ে বুজিব পৰা নাছিল। দ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল যে ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰৰ জীৱনৰ বাবে স্ত্ৰী, সত্য, ধৰ্মই যদি শ্ৰেষ্ঠ হয় তেন্তে পত্নী, পুত্ৰ আৰ্থৱীয়া-যজ্ঞনৰ জীৱনৰ অৰ্থ ক'ত! কৌৰৱৰ ৰাজসভাত ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰৰ চকুৰ আগত দ্রৌপদী লাহুৰিতা হৈছিল, অপমানিত হৈছিল তথাপি কিদৰে নিজৰ পত্নীৰ বিপদ-বিঘিনিকো আওকাণ কৰি ধৰ্মৰ দোহাই দি নিৰ্বিকাৰ হ'ব পাৰিছিল। এয়া কি সংসাৰৰ অৰ্থ!

কথাবোৰ ভাবি-শুনি দ্রৌপদীয়ে বুজিব পৰা নাছিল ধৰ্মৰ বাবেই এই যুদ্ধৰ আয়োজন নেকি! ধৰ্ম আৰু বুদ্ধ!

কৌৰৱৰ সভাত ভীম, অৰ্জুন, নকুল আৰু সহদেৱৰ ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ কথা দ্রৌপদীয়ে শ্ৰৱণ কৰিছিল। দ্রৌপদীৰ বুকুখন নুবুজা-নুশুনা আশংকাত কঁপিছিল। মাজে মাজে বনবাসৰ কালছোৱাত দ্রৌপদীয়ে পঞ্চপতিৰ প্ৰতিজ্ঞাৰ কথাবোৰ সোঁৱৰাই দিছিল আৰু নাৰী-হৃদয়খনত এনেকৈ কৈয়েই শান্তি পাইছিল।

আজি সেই প্ৰতিজ্ঞাৰ কথাবোৰ ভাবি দ্রৌপদী অস্থিৰ হৈ পৰিছিল।

সীমাহীন ভাৱনাত দ্রৌপদী তন্দয় হৈ পৰিছিল। অৰণ্যে অৰণ্যে খুবি ফুৰোঁতেও দ্রৌপদীয়ে কোনোদিনে ইমান নিসংগতা অনুভৱ কৰা নাছিল।

আবেলিৰ বেলিটো তেতিয়া যেন গছ এজাপাৰ তলত গুলমি আছিল। ৰঙচুৱা বেলিটোৰ পৰা নিগৰি অহা হেঙুলীয়া পোহৰৰ বেখাবোৰ নৈখনৰ সোঁতত জেলিকি উঠিছিল। নৈৰ গৰ্ভলৈ যেন সোমাই গৈছিল দিনৰ পোহৰখিনি।

আকাশৰ তলে তলে জাক জাক চৰাইবোৰ উৰি গৈছিল কোনোৱা দিশলৈ।

দ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল—চৰাইবোৰে চাগৈ নিজৰ অকণমানি বাঁহলৈ উভতি আহিছিল। দ্রৌপদীৰ মন গৈছিল উভতি আহিবলৈ নিজৰ কোঠাটোলৈ।

পুত্ৰ-সন্তানলৈ মনত পৰি দ্রৌপদীৰ বুকুখন বিৰাইছিল। বুকুৰ ভিতৰত দ্রৌপদীয়ে কাণ পাতি শুনিছিল বিবাদ-বেদনাৰ উত্থপনি।

কিন্তু নীৰৱ বতাহজাৰত ভাঁহি আহিছিল বুদ্ধ-কৰ্মৰ কোলাহল খনি।

লাহে লাহে কোঠাটোৰ ভিতৰলৈ সোমাই আহি মজিয়াত থিয় হৈছিল
খন্তেকপৰ। তাৰপিছত, খোলা বিৰিক্ৰমৰ কাৰলৈ গৈ বাহিৰলৈ চাইছিল।

এজাক এজাৰে কুটি কুটি খাই শেষ কৰিছিল আকাশৰ বুকুৰ
নীলাৰিনি।

হঠাৎ পাৰি-ভগা চৰাইৰ পোৱালি এটা ধপধপাই অহি দ্রৌপদীৰ
সমুখত থৰ হৈ পৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে আলফুলে তুলি লৈছিল চৰাইৰ
পোৱালিটো। চৰাই পোৱালিটোৰ চকুৰ মণিত ভাঁহি উঠিছিল এক অৰুজ
চাবনি।

☆ ☆ ☆

তেতিয়া পূবৰ পোহৰে ধল-ফাট দিছিল।

কুকৰ্কেত্ৰৰ পবিত্ৰ স্থানত ইতিমধ্যে কৌৰৱ আৰু পাণ্ডৱ বাহিনীৰ যুদ্ধ
আৰম্ভ হৈছিল। দুর্যোপকৰ মাজত ভয়ানক যুদ্ধই স্বৰ্গ-মৰ্শ, আকাশ পাতাল
কঁপাই তুলিছিল। দ্রৌপদীয়ে যুদ্ধৰ বতৰা সময়ে সময়ে দূতৰ মুখৰ পৰা
শুনিছিল। এক প্ৰচণ্ড যুদ্ধ সংঘটিত হৈছিল। এই কুকৰ্কেত্ৰ মহা সমৰৰ পৰা
কোনো বজা-মহাবজাই আঁতৰি থকা নাছিল। কৌৰৱ বাহিনীক নেতৃত্ব দিছিল
মহা ধাৰ্মিক মহাজ্ঞানী শান্তনু নন্দন কুক-পাণ্ডৱৰ পিতামহ অমৰ বৰ প্ৰাপ্ত
ভীষ্মই।

দূতৰ মুখে ভীষ্মৰ প্ৰচণ্ড প্ৰতাপৰ কথা শুনি দ্রৌপদী মৌন হৈ
পৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে শুনিছিল যে ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰ আৰু অৰ্জুনে কুকৰ্কেত্ৰত
পিতামহ ভীষ্ম, গুৰু দ্ৰোণাচাৰ্য আৰু অৰুণৰাজ ধৃতৰাষ্ট্ৰ শতপুত্ৰ আৰু অন্যান্য
আত্মীয়সকলৰ বিপক্ষে অস্ত্ৰ ধৰিব লগীয়া হোৱাত শোকত বিষমগ্ন হৈ
পৰিছিল। কিন্তু, পাণ্ডৱৰ পৰম বান্ধৱ শ্ৰীকৃষ্ণৰ বুজনিতহে তেওঁলোক যুদ্ধত
অৱতীৰ্ণ হ'বলৈ মান্তি হৈছিল।

দ্রৌপদীৰ নদী-মনটোক এনোৱাৰ কথাই বিচলিত কৰি তুলিছিল।
মনে মনে ভাবিছিল এই যুদ্ধ অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে নে আত্মীয়-স্বজনৰ বিপক্ষে !
এই কুকৰ্কেত্ৰ মহাসমৰত যে অসংখ্য বীৰ আৰু অগণন সেনাৰ যুদ্ধ হোৱাৰ
কথা ধাৰ্মিক সকলে কত কৰিছিল আৰু এইবোৰ কথা দ্রৌপদীৰ কণত

পৰিছিল। দ্রৌপদী চিন্তিত হৈছিল আৰু মনে মনে শ্ৰীকৃষ্ণক স্মৰণ কৰি
প্ৰাৰ্থনা জনাই সন্তান লাভৰ চেষ্টা কৰিছিল।

কুকৰ্কে মহাসমৰ আৰম্ভ হোৱাৰ লগে লগে বিভিন্ন স্থানত অমংগল
চিহ্ন দেখা গৈছিল। দিনতে শিয়ালৰ হোৱাই অমংগলৰ বাতৰি প্ৰকাশ
কৰিছিল।

দ্রৌপদীৰ মনৰ মাজত উদ্ভৱ হোৱা কিছুমান দুৰ্ভাৱনাই বাবে যাে
দ্রৌপদীক অস্থিৰ কৰি তুলিছিল। দিনৰ ভাগত চৌদিশে শিয়াল আৰু
বাংকুকুৰৰ চিঞৰ-বাখৰত দ্রৌপদী চমকি উঠিছিল অজান আশংকাত।
মাজনিশা মেৰুখীৰ অস্বাভাৱিক আৰু অমংগলজনক মাতত নিজম পৰিছিল
চৌপাশৰ পৰিবেশটো। কেঁচাৰ নিউ নিউ মাতে সন্ধিয়াটোক অধিক নিসংগ
কৰি তুলিছিল।

দ্রৌপদীয়ে ৰাজপ্ৰাসাদৰ অলিঙ্গিত বহি ভাবিগুণি চাই আছিল
আকাশখনৰ ফালে। আকাশখন ঢাকি শ'শ শগুন উৰি ফুৰিছিল। ক'ৰবাৰ
পৰা বতাহ এজাক বৈ আহিছিল। বতাহজাকত ক্ৰন্দনৰত্ন নাৰীৰ শব্দ
অস্পষ্টভাবে শুনিবলৈ পাইছিল। অ'ন্ত ত'ন্ত ভাগি-ছিগি পৰাৰ শব্দবোৰ শুনি
দ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল—এইবোৰ কিছৰ আগজাননী।

কুকৰ্কে মহাসমৰৰ প্ৰথম কেইদিনত কৌৰৱৰ সেনাপতি হৈ মহাবীৰ
ভীষ্মই মহা পৰাক্ৰমেৰে পাণ্ডৱ বাহিনীৰ মাজত সন্তোষৰ সৃষ্টি কৰিছিল।
বিৰাটৰ এজন পুত্ৰ উদ্ভৱৰ মৃত্যু ঘটিল কৌৰৱৰ পক্ষ লৈ যুদ্ধ কৰা নকুল-
সহস্ৰেৰ মোমায়েক শল্যৰ শক্তি-শেলৰ প্ৰকল আঘাতত। ভীষ্ম আৰু অৰ্জুনে
মহা বিক্ৰমে যুদ্ধ কৰি অনেক কুক সেনা নিধন কৰিছিল। ভীষ্ম আৰু অৰ্জুনৰ
ভয়ংকৰ যুদ্ধ হৈছিল। ধৃষ্টদ্যুম্ন আৰু দ্ৰোণাচাৰ্যই পৰস্পৰে পৰস্পৰক আঘাত
কৰিছিল শক্তিশালী তথা অলৌকিক শৰেৰে। দ্রৌপদীৰ পঞ্চপুত্ৰ, সুভদ্ৰা
নন্দন অতিমন্যু, উলূপীৰ গৰ্ভজাত সন্তান অৰ্জুন পুত্ৰ ইৰাৱান, ভীষ্মৰ পুত্ৰ
ঘটোৎকচ, ভীষ্মৰ মৃত্যুৰ বাবেই জন্ম লাভ কৰা ক্ৰপদ পুত্ৰ কিৰাতী আদিয়েও
মহা পৰাক্ৰমেৰে যুদ্ধ কৰি কৌৰৱৰ হেজাৰ হেজাৰ সেনাক নিধন কৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে শুনিছিল যে কুকৰ্কে যুদ্ধক্ষেত্ৰত হেজাৰ হেজাৰ সেনাৰ
মৃত্যুদেহেৰে দ'ম ৰাঙিছিল আৰু ভেজৰ নৈ বৈছিল। আহত সৈনিকৰ
যত্নাৱলম্বিত কাতৰ চিঞৰত বতাহো নিখৰ হৈ পৰিছিল। মহাৰাণী ভীষ্ম
ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ শতপুত্ৰৰ বহুতকৈ গদাৰ আঘাতেৰে বধ কৰিছিল।

যুদ্ধৰ ভয়াবহ আৰু বীভৎস কথাবোৰ দৃশ্যৰ মুখত শনি দ্রৌপদীৰ নাৰী-হৃদয়খনে উচুপিছিল কোনেও নেদেখা-নুশুনাকৈ। দ্রৌপদীয়ে গভীৰ চিন্তাত চকু দুটা মুদি দিছিল। মনৰ গভীৰত গজি উঠা অসহায় ভাবনা কিছুমানে দ্রৌপদীক যেন গিলি পেলাবলৈ খেদি আহিছিল। দ্রৌপদীৰ মন গৈছিল কোনেও নেদেখা ঠাইত লুকাই থাকিবলৈ। যুদ্ধৰ কথাবোৰে বাৰে বাৰে মনটোক আমনি কৰিছিল। প্ৰতিটো মুহূৰ্ত্ততে দ্রৌপদীৰ মন ব্যাকুল হৈ পৰিছিল যুদ্ধ পৰিণতি জানিবলৈ।

ইতিমধ্যে কুৰুক্ষেত্ৰ যুদ্ধৰ অনেক দুঃখজনক সংবাদে দ্রৌপদীৰ নাৰী হৃদয়খন তোলপাৰ কৰি তুলিছিল। মহাবলী ভীমে অষ্টম দিনৰ যুদ্ধতো দুৰ্য্যোধনৰ কেইবাজনো ভায়েকক বধ কৰিলে। উলুপী নন্দন ইৰাৱানক অলম্বুৰে খঙাৰে প্ৰাণ ল'লে।

কৌৰৱ আৰু পাণ্ডৱ পক্ষৰ অসংখ্য বীৰ সন্তানৰ মৃত্যুত মাতৃসকলৰ কৰুণ বিননিৰ কথা শুনি দ্রৌপদীৰ দুচকুৱেদি শোক-সন্তাপৰ স্ৰোতক বৈ আহিছিল। দ্রৌপদীৰ নাৰীৰ কোমল মনটো বিষাদেৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ পৰিছিল। কেনি গ'লে ক'ত শাস্তি পোৱা যাব সেই কথা ভাবিয়েই দ্রৌপদী অস্থিৰ হৈছিল।

দ্রৌপদীয়ে কোঠাটোত অকলশৰে থাকি একান্ত মনে ভাবিছিল— নিখন্তীৰ হাতত অজেয় বীৰ ভীষ্মৰ মৃত্যুৰ লগে লগে এই মহাভাৰতৰ যুদ্ধৰ সামৰণি পৰিব নেকি! পঞ্চপাণ্ডৱৰ প্ৰতিজ্ঞা পূৰ্ণ হ'বলৈ কুৰুক্ষেত্ৰ যুদ্ধৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথাকো দ্রৌপদীয়ে চিন্তা কৰিছিল।

দ্রৌপদীৰ চকুৰ আগত ভাঁহি উঠিছিল শ্ৰীকৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তিমান ৰূপটো। তন্ময় হৈ দ্রৌপদীয়ে চাই আছিল আলাসতে দেখা পোৱা শ্ৰীকৃষ্ণৰ অপৰূপ সৌন্দৰ্যৰ ফালে।

হঠাৎ ৰাজ হাউলিৰ অনতিদূৰৰ নৈৰ পাৰৰ হাবি ডৰাৰ পৰা শিয়ালৰ বিকট চিঞৰ ভাঁহি আহিছিল। কিবা এক অশুভ বাৰ্তাৰ আশংকাত দ্রৌপদীৰ সৰ্বশৰীৰ শিৰিষি উঠিছিল।

বেলিটো তেতিয়া পশ্চিম আকাশৰ গিনে লহিয়াছিল।

গোটেই আকাশখনত গোম্মা বতৰ এটা নিখৰ হৈ আছিল।

দ্রৌপদীৰ আকাশখনক স্তাল লগা নাছিল। হাতে ঢুকি মোপোৱা এখন শূন্য আকাশ।

দুঃসংবাদটো শুনি দ্রৌপদীর দুচকুৱেদি বাগধি আহিছিল ধাৰাসাৰ চকুলো। সঁচাকৈয়ে তেওঁ অজ্ঞেয় বীৰ, কুক-পাণ্ডৱৰ অতি আপোনজন পিতামহ ভীষ্মৰ পতন ঘটিল। দ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল—যিজনক দেৱতাসকলে পৰাভূত কৰিব নোৱাৰে সেইজন জগৎ বিখ্যাত মহাবীৰক কেনেকৈ পৰাভূত কৰিব পাৰিলে।

ভীষ্মৰ পতনৰ লগে লগে দুয়োটা শিবিৰতে বিবাদৰ ছাঁ বিয়পি পৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে গম লৈ জানিব পাৰিছিল যে দ্ৰুপদৰ পুত্ৰ শিখণ্ডীয়ে ভীষ্মক অজস্ৰ শৰেৰে আঘাত হানি ধৰাশায়ী কৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে অজ্ঞেয় বীৰ কুক-পাণ্ডৱৰ পিতামহ ভীষ্মৰ পতনৰ সংবাদ পাই খন্তেক সময়ৰ বাবে থৰ হৈ বৈছিল।

শান্তনু নন্দন ভীষ্মই প্ৰতিজ্ঞা কৰি থৈছিল যে শিখণ্ডীক সামুখত দেখিলে তেওঁ অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ সামৰি থ'ব। যিহেতু, দ্ৰুপদৰ ঘৰত শিখণ্ডী ছোৱালী হৈ জনম লভিছিল আৰু শেহলৈ পুত্ৰ হিচাপে পৰিচিত হৈছিল। সেইবাবে, শিখণ্ডীক নপুংসক হিচাপে গণ্য কৰি শিখণ্ডীৰ বিৰুদ্ধে অস্ত্ৰ নধৰিছিল। আনহাতে, ভীষ্ম-বধৰ বাবে দ্ৰুপদ ঘৰত অভিশপ্ত হৈ শিখণ্ডীয়ে জন্মগ্ৰহণ কৰিছিল। মহামতি ভীষ্মই পিতাক শান্তনুৰ পৰা বৰ পাইছিল যে ভীষ্মই ইচ্ছা কৰিলেহে কোনোবাই তেওঁক বধ কৰিব পাৰিব। সেইবাবেই ভীষ্মই পাণ্ডু পুত্ৰসকলক তেওঁৰ মৃত্যুৰ কৌশল শিকাই দিছিল আৰু শিখণ্ডীয়ে যেতিয়া ভীষ্মৰ শৰীৰলৈ অজস্ৰ বান নিক্ষেপ কৰিছিল তেতিয়া তেওঁ মৃত্যু কামনা কৰিছিল।

সঁচাকৈয়ে ভীষ্মক পৰাভূত কৰিছিল দ্ৰুপদ তনয় শিখণ্ডীয়ে। কিন্তু, ভীষ্মৰ ইচ্ছা মৃত্যুৰ বাবে তেওঁৰ প্ৰাণ-বায়ু উৰি যোৱা নাছিল। ভীষ্ম বধৰ পৰা বাগৰি পৰিল যদিও সমগ্ৰ শৰীৰটোক বিদগ্ধ কৰা ঢোকা অজস্ৰ শৰৰ ওপৰত তেওঁৰ শৰীৰটো ভাহি ব'ল। তেতিয়া দক্ষিণায়ণ ঋতুৰ বাবে ভীষ্মই মৰিবলৈ ইচ্ছা নকৰিলে আৰু উত্তৰায়ণ ঋতু আৰম্ভ হোৱালৈকে শৰ-শৰ্ব্বাভে ভীষ্মই জীয়াই থাকিবলৈ ইচ্ছা কৰিছিল।

বেলি মাৰ যেন্তাৰ আগে আগে পাণ্ডৱ বাহিনীৰ মাজত বিজয়বাত্যৰ হেজাৰ হেজাৰ শংখৰ ধ্বনি বিয়পি পৰিছিল।

শিবিরৰ সমুখলৈ আহি দ্রৌপদীয়ে উমান লৈছিল। যুদ্ধত ভীষ্মৰ পতনৰ বাতৰি পাই তেওঁ চমকি উঠিছিল।

পাণ্ডৱ শিবিরত বিজয় বাৰ্তাত যিদৰে আনন্দৰ খলকনি উঠিছিল একেদৰে এক গভীৰ বিবাদে আৱৰি পেলাইছিল চৌদিশ। দ্রৌপদী মৰ্মাহত হৈছিল পিতামহ ভীষ্মৰ পতনত।

অতীতৰ অনেক স্মৃতিয়ে দ্রৌপদীৰ কোমল অনন্তৰখনক আজুৰি পেলাইছিল। দ্রৌপদীৰ মনত পৰিছিল—সদায়েই পিতামহ, ভীষ্মই গভীৰ আন্তৰিকতা আৰু বিশ্বাসেৰে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ মঙ্গল কামনা কৰি আশীৰ্বাদ দিছিল। পিতামহ ভীষ্মই মুক্ত কণ্ঠে কৈছিল যে য'তে ধৰ্ম ত'তেই জয় আৰু ধৃতাষ্ট্ৰৰ অবিচেক পুত্ৰ সকলক সকাঁয়াই দিছিল স্বয়ং শ্ৰীকৃষ্ণ যাৰ সাৰথি সেই পাণ্ডৱ সকলক দেৱতায়ো পৰাজয় কৰিব নোৱাৰে। ভীষ্মই সকলো সময়তে পঞ্চপাণ্ডৱৰ বীৰত্ব আৰু সত্য ধৰ্মৰ কথাবোৰ দাঙি ধৰি যুদ্ধ নকৰি পাণ্ডুৰ পুত্ৰ সকলৰ প্ৰতি সম্ভাৱ গ্ৰহণ কৰিবলৈ দাঙিক তথা অজ্ঞানী দুৰ্যোধনক পৰামৰ্শ দিছিল।

দ্রৌপদীয়ে মনে মনে কান্দিছিল আৰু কৌৰৱৰ ৰাজ সভাত দ্রৌপদীক দুৰ্যোধন, দুঃশাসনহঁতে লাঞ্ছনা কৰাৰ সময়ত সকলোৱে নিৰ্বিকাৰ হৈ থকাৰ কথাবোৰ মনত পৰিছিল। মহামতি ভীষ্মই মৌন হৈ আছিল যদিও ভয়ংকৰ পৰিণামৰ কথা ব্যক্ত কৰিছিল।

পৰম জ্ঞানী, অজ্ঞেয় বীৰ মহামতি ভীষ্মই পঞ্চপাণ্ডৱৰ প্ৰতি কৌৰৱ সকলে পদে পদে কৰা অন্যায়-অবিচাৰৰ কথা জ্ঞানি-বুজি, দেখি-শুনিয়ে কিয় এই কুৰু-পান্ডৱৰ যুদ্ধত কৌৰৱ পক্ষৰ হৈ যুদ্ধত অৱতীৰ্ণ হৈছিল সেই কথা দ্রৌপদীয়ে বুজিব পৰা নাছিল। আনহাতে, তেওঁক পৰাভূত কৰাৰ সকলো সন্তোদ পাণ্ডৱসকলক অকৃত্ৰিম ভাবে প্ৰকাশ কৰা কথাখিনিৰ ৰহস্য দ্রৌপদীয়ে নাজানিছিল।

শৰ শম্যাত পৰি ভীষ্মই আকৌ এবাৰ কৃষ্ণ আৰু অৰ্জুনৰ অধিষ্ঠীয় শক্তিৰ উল্লেখ কৰি দুৰ্যোধনক যুদ্ধ পৰিত্যাগ কৰাৰ কথা কৈছিল আৰু ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ নগৰখন পাণ্ডৱসকলক ওভোতাই দিয়াৰ কথা কৈছিল। সেই কথা দ্রৌপদীয়ে যেতিয়া শুনিছিল তেতিয়া দ্রৌপদীৰ নাৰী-মনটোত বহুতো প্ৰশ্নই উদয় হৈছিল।

শ্রৌপদীয়ে মনে মনে ভাবিছিল যে পিতামহ জীৱনৰ দৰে অজ্ঞেয় বীৰৰ পতনৰ গিছত নিশ্চয় কৌৰৱ সকলে যুদ্ধৰ সামৰণি পেলাবলৈ পাওৱ সকলৰ সৈতে সন্ধিৰ প্ৰস্তাৱ কৰিব। খণ্ডেকৰ বাবে হ'লেও শ্রৌপদীৰ মনৰ পৰা মচ খাই গৈছিল অতীত দিনৰ দুখ-যাতনাৰ স্মৃতিবোৰ।

যুদ্ধৰ প্ৰতিটো দিনৰ বিত্তীৰ্ষিকা আৰু মৰ্মভ্ৰম কাহিনীবোৰ শুনি শ্রৌপদীয়ে মনে মনে শান্তি কামনা কৰিছিল। পৃথিৱীৰ সকলো নাবীয়ে সৃষ্টিৰ কথা ভাবি অসহ্যকৰ দুখ-বেদন্যখিনি পাহৰি পেলাবলৈ সক্ষম হোৱাৰ দৰে শ্রৌপদীয়েও অতীত জীৱনটোৰ নিদাক্ষণ যত্ননা আৰু কৰুণ স্মৃতিবোৰ পাহৰি পবিত্ৰ আৰু সুখৰ জীৱন এটাৰ কামনা কৰিছিল।

শুকান মৰুভূমিত অৰ্ধজীৱনভাবে জেৰামাক উপচি পৰাৰ দৰে শত আঘাতত ভাগি পৰা শ্রৌপদীৰ অন্তৰত এজাক আশাই বাট বিচাৰি ফুৰিছিল।

যুদ্ধ আৰু শান্তিৰ কথা ভাবি শ্রৌপদী নিমগ্ন হৈ পৰিছিল। বাস্তৱ এজাক এজাক কান্দোনে ঘৰবোৰ অজুৰি আছিল।

☆ ☆ ☆

ভাৰত মহাসমৰে শ্রৌপদীৰ জীৱনলৈ কঢ়িয়াই আনিছিল দুখ-বিষাদৰ অন্য এক নতুন অধ্যায়। শ্রৌপদীয়ে যি ভাবিছিল তাৰ যেন সম্পূৰ্ণ বিপৰীত ৰূপ এটা লাহে লাহে বাঢ়ি আহিবলৈ ধৰিলে। শ্রৌপদীয়ে কোনো দিনে আশা কৰা নাছিল পাৰশু দুৰ্যোধন, দুঃশাসন আদিৰ লগতে শ শ নিৰপাৰাধী আত্মীয় স্বজনৰ এনেকৈ মৃত্যু হোৱাটো।

মহাসমৰৰ প্ৰতিটো দিনৰ পৰিসমাপ্তিয়ে শ্রৌপদীৰ মন গভীৰ দুখেৰে অশান্ত কৰি তুলিছিল।

ইমান দিনে শ্রৌপদীয়ে দুখৰ ৰোজা বৈ ফুৰা হৃদয়খন আলকুলে ঢুলি ল'বলৈ বিচাৰোঁতে এজাক মন্থন ধুমুহাই ভাঙি-ছিঙি ধান-বান্ কৰি পেলাইছিল। সমগ্ৰ জীৱনটোৱে যেন কণে কণে শ্রৌপদীক প্ৰবঞ্চনা কৰিছিল।

শ্রৌপদীৰ মনত পৰিছিল সৱস্বৰৰ দিনটোলৈ। মনে প্ৰাণে কামনা কৰিছিল, ভ্ৰমৰ বিজয়ী বীৰ অৰ্জুনক স্বামী হিচাপে পাবলৈ। শ্রৌপদীৰ কামনা পূৰ্ণ হৈছিল আৰু বিখ্যাত ভৰতৰ বংশ বেৰান্ধী হ'বলৈ পাই এহাতে

দ্রৌপদীৰ অন্তৰখন আনন্দৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ পৰিছিল আৰু আনহাতে নিষ্ঠুৰ বাস্তবৰ মুখামুখি হৈ পঞ্চ পাণ্ডৱৰ দখময় জীৱন-যাত্ৰাৰ চিৰ সংগীনী হ'বলগীয়া হৈছিল।

দ্রৌপদীয়ে উলটি চাইছিল অতীতৰ দিনবোৰলৈ। দুৰ্বিসহ জীৱনৰ কাতৰ মুহূৰ্ত্তবোৰে হেৰাই যোৱা পথছোৱা ঢাকি ধৰি থোৱা দেখি দ্রৌপদী চমকি উঠিছিল।

দিনৰ পোহৰখিনিত দ্রৌপদীয়ে একো দেখা পোৱা নাছিল। তেতিয়া কৰুক্ষেত্ৰত অবিৰাম গতিত যুদ্ধ চলি আছিল। প্ৰতি মুহূৰ্ত্তত দ্রৌপদীৰ মন উদ্বিগ্ন হৈ পৰিছিল। যুদ্ধৰ খবৰ কঢ়িয়াই অনা বতাহজাকৰ হোঁ-হোৱনিৰে যেন দ্রৌপদীৰ অন্তৰখন ভাঁঙি চুৰমাৰ কৰি পেলাইছিল।

যুদ্ধৰ খবৰবোৰ যেন দ্রৌপদীয়ে শুনিবলৈ অকণো ইচ্ছা কৰা নাছিল। দ্রৌপদীয়ে মনে মনে ভাবিছিল-যুদ্ধৰ খবৰ মানেই মৃত্যু খবৰ, ধ্বংসৰ ছবি।

দ্রৌপদীয়ে পাণ্ডৱৰ পৰম বান্ধৱ শ্ৰীকৃষ্ণৰ কথাবোৰ সুঁৱৰিছিল। অৰণ্যে অৰণ্যে পঞ্চপান্ডৱে বিপৰ্যয়ৰ দিনবোৰৰ ক্লান্তি, অৱসাদখিনি লৈ ঘূৰি ফুৰোঁতে সময়ে সময়ে শ্ৰীকৃষ্ণই পঞ্চপাণ্ডৱ আৰু দ্রৌপদীক সাক্ষাৎ কৰি সান্থনা দিছিল। দ্রৌপদীয়ে সেই সময়ত পঞ্চপাণ্ডৱৰ সুখৰ-শান্তিৰ দিনবোৰ কেতিয়ানো আহিব সেই কথা সুধিছিল। অচিৰেই এখন ভয়ংকৰ মহাযুদ্ধ হোৱাৰ কথা বাৰে বাৰে শ্ৰীকৃষ্ণই ব্যক্ত কৰিছিল। দ্রৌপদীক কৈছিল যে সেই মহাযুদ্ধত ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পাৰশু তথা অত্যাচাৰী পুত্ৰ সকল সবংশে লোপ পাব।

শ্ৰীকৃষ্ণৰ প্ৰতি পৰম কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰি দ্রৌপদীয়ে তেতিয়া তাকেই কামনা কৰিছিল। দ্রৌপদীৰ দৃঢ়কৃত ভাঁহি উঠিছিল ভৱিষ্যতৰ এখন সুন্দৰ পৃথিৱী, য'ত ন্যায়, সত্য আৰু শান্তিৰ ৰাজত্ব থাকিব। তাত কোনো নাৰীৰ প্ৰতি কোনেও অত্যাচাৰ, অবিচাৰ কৰিব নোৱাৰিব।

দ্রৌপদীয়ে গভীৰ বিশ্বাসেৰে শ্ৰীকৃষ্ণৰ কথাবোৰ শুনিছিল আৰু পঞ্চ পাণ্ডৱৰ দুখৰ দিনবোৰৰ পিছত আহিব লগা দিনবোৰলৈ অপেক্ষা কৰিছিল। প্ৰেমহীন এখন পৃথিৱীৰ কথা দ্রৌপদীয়ে কল্পনা কৰিব পৰা নাছিল তেতিয়া।

যুদ্ধৰ ভয়াবহতা আৰু বীৰত্বৰ ৰূপটোৰ কথা কল্পনা কৰিব নোৱাৰা দ্রৌপদীয়ে মাথো অনুমান কৰিছিল যে যুদ্ধ মানে অনায়াসৰ পতন, অত্যাচাৰী সকলৰ কেন্দ্ৰত শান্তি প্ৰদান আৰু ধৰ্ম আৰু সত্যৰ বিজয় পোৱৰ।

সকলো ভবা কথা থাকিল কবি ভাৰত মহাসম্বন্ধে দ্রৌপদীৰ চকু মুকলি কৰি দিছিল। এয়া কি ! পঞ্চ পাণ্ডৱ ধৰ্ম, ন্যায়, সত্যৰ বিপৰীতে কৌৰৱ পঞ্চৰ অন্যায়, অধৰ্ম কি প্রচণ্ড প্রতাপ !

পিতামহ ভীষ্ম শৰণ্যাত পৰাৰ পিছতো কাৰো সুমতি নহ'ল।

আকৌ যুদ্ধৰ দাম্যমা বাজি উঠিছিল।

দ্রৌপদীয়ে মনে মনে ভাবিছিল যে তেতিয়াও কৌৰৱ পঞ্চৰ সৰ্বশাস্ত্ৰ বিশাৰদ আচাৰ্য দ্রোণ, মহাবীৰ কৰ্ণই পঞ্চ পাণ্ডৱক নিঃশেষ কৰিবৰ বশত সকলো ফালেই প্রচেষ্টা চলাই আছিল।

দ্রৌপদীৰ মন অজ্ঞান সংশয়ত কঁপি উঠিছিল। দ্রোণাচাৰ্য, কৰ্ণ, আদি বীৰ সকলে তেতিয়াও নতুন কৌশল অৱলম্বন কৰিছিল। দ্রোণাচাৰ্যই যুধিষ্ঠিৰক বন্দী কৰাৰ বাবে ফল পত্ৰৰ কথা দ্রৌপদীয়ে শুনিবলৈ পাইছিল।

যদিওবা পঞ্চ পাণ্ডৱৰ অসীম বল-বীৰ্য-শক্তিৰ ওপৰত দ্রৌপদীৰ কোনো সন্দেহ নাছিল, তথাপি প্ৰতিদিনৰ যুদ্ধত কৌৰৱৰ বৰী-মহাবৰী সকলৰ হাতত পাণ্ডৱ পঞ্চৰ অনেক বীৰৰ প্ৰাণ হানিৰ স্বৰূপে মাজে মাজে দ্রৌপদীক বিচলিত কৰি তুলিছিল। দ্রৌপদীয়ে জনা নাছিল মহাসভাতৰ যুদ্ধই কিদৰে পাপ-পুণ্যৰ বিচাৰ কৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে যেন নাবী হৃদয়ৰ কোমলতাৰে ভাবিবলৈ লৈছিল।

দ্রৌপদীৰ হঠাৎ মনত পৰিছিল নিজৰ জন্মৰ কাহিনী, যি কাহিনীৰ মাজত লুকাই আছিল ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ অবিবেচক পুত্ৰ সকলৰ অন্যায়-অবিচাৰ, অধৰ্মৰপৰিণতি স্বৰূপ এক নিদাক্ষ জীৱনৰ পৰিসমাপ্তিৰ ছবি। দ্রৌপদীয়ে সুঁৱৰিছিল—কিদৰে পঞ্চ পাণ্ডৱ বঞ্চিত হৈছিল প্ৰাপ্য অধিকাৰ লাভৰ পৰা, জতুগৃহত পঞ্চ পাণ্ডৱক সবংশে শেষ কৰি পেলোৱাৰ বাবে ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পুত্ৰ সকলে কৰা অসৎ পৰিকল্পনাৰ কথা, শকুনি, কৰ্ণ আদিৰ কু-পৰামৰ্শ লৈ পাশা খেলৰ আয়োজন কৰি পঞ্চ পাণ্ডৱক সৰ্বহাৰা কৰা আৰু কৌৰৱৰ বাজসভাত ভৰত বংশৰ কুলবধু দ্রৌপদীক লাঞ্ছনা কৰা আদি অতীতৰ কৰুণ স্মৃতিবোৰ।

পঞ্চ পাণ্ডৱৰ ভীষণ প্ৰতিজ্ঞাৰ কথা মনত পৰি দ্রৌপদী ধমকি বৈছিল। সঁচাকৈয়ে, সেয়াই যেন ঘটিবলৈ লৈছিল।

সুৰ্যটো তেতিয়াও পশ্চিম দিশত অস্ত যোৱা নাছিল। আবেলিৰ পোহৰখিনিৰ মাজে মাজে বতাহজনক বৈ আহিছিল।

দ্রৌপদীয়ে কান পাতি শুনিছিল কোঠাটোৰ খোলা বিবিকীৰ কাষত
বৈ। যুদ্ধৰ অস্পষ্ট চিঞৰ ব্লাথৰ ভাগি-ছগি বাগবি আহিছিল।

দ্রৌপদীয়ে বুকুত হাতখন ধৈ নিজেই নিজকে কৈছিল—কোনে আনি
দিব মোক শাস্তিৰ বস্তা !

☆ ☆ ☆

পান্ডৱৰ শিবিৰত বিৰাজ কৰা এক গভীৰ বিষাদে দ্রৌপদীৰ সৰ্বশৰীৰ
আক মন প্রচণ্ড বতাহে ছিৰলা-ছিৰিলি কৰা কলপাতৰ দৰে ছিৰছিৰ কৰি
পেলাইছিল।

দ্রৌপদীৰ চিঞৰি চিঞৰি ক'বৰ মন গৈছিল—ইমান অন্যায, ইমান
অধৰ্ম কোনেও দেখা নাই নকি ? যুদ্ধ বন্ধ কৰা। যুদ্ধই যদি অধাৰ্মিক
অত্যাচাৰী সকলক শাস্তি দিব নেৰাৰে তেনে যুদ্ধৰ কি প্ৰয়োজন !

সুভদ্ৰাৰ হিয়া ভগা কান্দোন শুনি দ্রৌপদী ধিৰেৰে থাকিব পৰা
নাছিল।

ত্ৰয়োদশ দিনৰ যুদ্ধত সুভদ্ৰা তনয় অভিমন্যুৰ মৃত্যু হৈছিল।
অভিমন্যুৰ মৃত্যুৰ বাতৰি বিয়পি পৰাৰ লগে লগে পাণ্ডৱ পক্ষৰ শিবিৰত
সকলো মৰ্মাহত হৈ পৰিছিল।

দ্রৌপদী দৌৰি আহিছিল শিবিৰলৈ। পাণ্ডৱ পক্ষৰ বীৰ সকলৰ মুখলৈ
চাইছিল দ্রৌপদীয়ে।

কৌৰৱ সেনাপতি দ্ৰোণাচাৰ্যই চক্ৰবেহু পাতি যুদ্ধৰ আয়োজন কৰিছিল।
পাণ্ডৱ পক্ষৰ মাথো চাৰিজনেকেই চক্ৰবেহুত প্ৰবেশ কৰাৰ কৌশল জানিছিল।
শ্ৰীকৃষ্ণ, শ্ৰীকৃষ্ণ, অৰ্জুন আৰু অৰ্জুন পুত্ৰ অভিমন্যুই চক্ৰবেহু ভেদ কৰাৰ শিক্ষা
লাভ কৰিছিল। সুধিষ্ঠিৰৰ আদেশ লৈ সুভদ্ৰা তনয় অভিমন্যুই বীৰ
বিক্ৰমেৰে চক্ৰবেহু ভেদ কৰি কৌৰৱ পক্ষৰ বীৰ সকলৰ সৈতে যুদ্ধ
কৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে অভিমন্যুৰ বীৰত্বৰ কথা শুনি সন্তোষিত হৈ পৰিছিল।

চক্ৰবেহু ভেদ কৰি অভিমন্যুই কৌৰৱৰ প্ৰতিজন মহাকাৰীৰ সমুখা-
সমুখি হৈ অসীম পৰাক্ৰমেৰে সকলোকে পৰাভূত কৰি আঁতৰাই পঠাইছিল।
অভিমন্যুৰ অস্ত্ৰ চালনাৰ সৈণুখ দেখি দ্ৰোণাচাৰ্য, কুপাচাৰ্য সকলোৱে স্তম্ভিত

মানিছিল। কিন্তু, অকল্যাণবীয়া অভিমন্যুকে সহায় কৰিবলৈ যুগোদৰ ভীম
প্ৰমুখ্যে কোনোজন পাণ্ডৱ পক্ষৰ বাবেই চক্ৰবেহুৰ প্ৰাৰ্থনা কৰিব নোৱাৰিলে।

কৌৰৱ পক্ষত হাহাকৰৰ সৃষ্টি হৈছিল।

দুৰ্বোধনে বলিয়াৰ দৰে চিঞৰিছিল—‘এই ল’ৰাটোক যেনেকৈ পাৰা
বধ কৰা।’

অভিমন্যুক বধ কৰিবৰ বাবে এজন এজনাকৈ সকলো আগবাঢ়ি আহি
পৰাজয়ৰ গ্লানি লৈ উভতি গৈছিল।

অৱশেষত দ্রোণাচাৰ্য, কৃপাচাৰ্য, মহাবীৰ কৰ্ণ, অশ্বখামা, কোণস্বৰাজ
বৃহদ্ৰথ, ভোজবংশী কৃতবৰ্ম্মই একেলগে অভিমন্যুক চাবিঙফালৰ পৰা
আক্ৰমণ কৰি অন্যান্য যুদ্ধত বধ কৰিছিল।

সিদিনা সংশপ্তকিয়াকৰ সৈতে অৰ্জুন যুদ্ধত লিপ্ত আছিল আৰু সেয়ে
অভিমন্যুৰ একো বতৰা পোৱা নাছিল। সন্ধিয়া শিবিৰলৈ উভতি আহি কৃষ্ণ
আৰু অৰ্জুনে গম পাইছিল কিদৰে অভিমন্যুক অন্যান্য যুদ্ধত বধ কৰিলে।

শ্রৌণীয়ে দেখিবলৈ পাইছিল অৰ্জুনৰ দুচকুত চকুপানী। হঠাৎ
অৰ্জুনে সংজ্ঞাহীন হৈ পৰিছিল।

কিছুপৰৰ পিছত অৰ্জুনে কৌৰৱৰ সিদিনাৰ চক্ৰবেহুৰ দূৰাৰ বৰীয়া
জয়দ্রথক পিছদিনা বধ কৰাৰ বাবে ভীষণ প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে। সেই ভীষণ
প্ৰতিজ্ঞা কৰিয়েই অৰ্জুনে তেওঁৰ পাণ্ডৱত প্ৰচণ্ড শব্দৰে টংকাৰ দিবলৈ
ধৰিছিল।

অভিমন্যুৰ মৃত্যুৰ বিবাদখিনি বুকুত লৈ শ্রৌণী উজাগৰে আছিল
গোটাই নিশা। নিশাৰ প্ৰতিটো পল শ্রৌণীৰ বাবে অসহ্যকৰ হৈ পৰিছিল।
শিবিৰৰ পৰা সুতদ্ৰাৰ কৰুণ কিনি বতাহত ওপঙি উঠি গৈছিল সৌন্দৰ্যলৈ।
পুত্ৰ শোক কিমান ভয়ানক, কিমান নিদাক্ষণ সেই কথা ভাবি ভাবি শ্রৌণীৰ
মন ভয়ত বিহুল হৈ পৰিছিল।

উজাগৰী নিশাৰ বুকুত শ্রৌণীৰ মন অস্থিৰ হৈ পৰিছিল অনাগত
দিনৰ আসন্ন বিপদৰ আশঙ্কাত। মনে মনে শ্রৌণীয়ে মনৰ ভিতৰত
জুকিয়াই চাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল—এই যুদ্ধৰ বাবে দায়ী কোন। কৰ বাবে এই
যুদ্ধৰ আয়োজন হৈছিল! অসংখ্য উত্তৰ বিহীন ক্ৰাই শ্রৌণীৰ নাৰী হৃদয়খন
জ্বলন্ত কৰি ফুটিছিল। সমুদ্ৰৰ উত্তাল তৰংগখানিৰ দৰে সৃষ্টি আৰু
বাতৰৰ নিকটৰ আবেগ অনুভূতিবোৰৰ পৰ্জনাত শ্রৌণীৰ হৃদয়খন উত্তাল
হৈ পৰিছিল।

যুদ্ধৰ বিত্তীৰ্ণ আৰু বিকট চিত্ৰবোৰে যেন একাৰ নিশাৰ সুযোগ লৈ খেদি আহিছিল দ্রৌপদীৰ ফালে। কৌৰৱৰ অনায়াস, অবিচাৰত বঞ্চিত আৰু প্ৰবঞ্চিত হোৱা পঞ্চ পাণ্ডৱৰ সৈতে বনবাসৰ কালছোৱাত অৰণ্যে অৰণ্যে শ্ৰমি ফুৰা দ্রৌপদীয়ে কোনোদিনে ভয়-ভীতৰ কথা নাজানিছিল যদিও সিদিনা নিশাৰ একাৰখিনিৰ মাজত ফুচ-ফুচাই থকা বতাহজ্বাকলৈ দ্রৌপদীৰ খুব ভয় লাগিছিল। বতাহজ্বাকে যেন দ্রৌপদীৰ কাণে কাণে কৈছিল—ভই সাজুহ, তোৰ বুকুতো জ্বলিব জুই।

দ্রৌপদীয়ে বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল নাৰী জীৱনৰ কোমল হৃদয়ৰ আঘাত বোৰ আৰু সৃষ্টিৰ বেদনাক। যুগে যুগে যেন নাৰীয়ে সৃষ্টিৰ অহংকাৰৰ মাজত সাৱটি লৈছিল বঞ্চনা আৰু প্ৰবঞ্চনাক।

গোটেই নিশাটো দ্রৌপদীয়ে নিজৰ ভিতৰত আৱদ্ধ হৈ নিজকে বিচাৰি পোৱা নাছিল। ইম্যন লাঞ্ছনা, ইমান দুখ-বেদনা আদিৰ শেষত জীৱনৰ পৰম সত্যক বিচাৰি আন এক জীৱনৰ যন্ত্ৰণাৰ মাজলৈ ঢাপলি মেলিছিল।

দ্রৌপদীয়ে সকলো পাহৰি যাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। অতীতটো দ্রৌপদীৰ বাবে ভয়ানক। কিন্তু, অনাগত ভৱিষ্যতৰ দিনবোৰ যেন দ্রৌপদীৰ বাবে অসহ্যকৰ হ'ব বুলি অনুমান কৰি দ্রৌপদী শংকাভুৱই পৰিছিল।

কোঠাটোৰ সকলো দুৱাৰ-খিৰিকী খুলি দ্রৌপদী বাহিৰলৈ ওলাই আহিছিল। একাৰত দ্রৌপদী হেৰাই যাবলৈ বিচাৰিছিল। একাৰখিনি দ্রৌপদীৰ ভাল লাগিছিল।

শেহ ৰাতি একাক মৃত্যুৱে যেন কিৰিলি পাৰিছিল। দ্রৌপদীৰ ভয় লাগিছিল — আকৌ পুৱাৰ লগে লগে ৰণশিঙা বাজি উঠিব নেকি।

☆ ☆ ☆

দ্রৌপদীৰ বুকুতো জুই জ্বলিছিল।

ভাৰত মহাসমৰৰ কোৱ দিনক দিনে চৰি গৈছিল।

জয়দ্রথক বধ কৰা হ'ল। জয়দ্রথ বধৰ পিছতে ধৃষ্টদ্যুম্নই কুক-পাণ্ডৱৰ স্তব্ধ দ্ৰোণাচাৰ্যৰ মূৰটো কটি সন্মৰ কেন্দ্ৰত হত্যা কৰিলে। দ্ৰোণাচাৰ্যক এনেদৰে হত্যা কৰাত দুয়োটা শিৰিষতে ধৃষ্টদ্যুম্নক সকলোৱে পৰিহালা দিছিল।

দ্রৌপদীয়ে স্বৰণ কৰিছিল ধৃষ্টদ্যুম্নক জয় কহিবী। দ্ৰোণাচাৰ্য ওপৰত

প্রতিশোধ লোভাৰ বাবেই পাঞ্চপল্ল অধিপতি দ্ৰুপদে ধৃষ্টদ্যুম্নক পুত্ৰ হিচাপে লাভ কৰিছিল।

প্ৰতিটো দিনৰ যুদ্ধত নিহত হোৱা অসংখ্যজনৰ নিৰ্মম বাতৰিয়ে দ্ৰৌপদীৰ অন্তৰখন ভাঙি-ছিঙি থানবান কৰি পেলাছিল। অসহ্যকৰ যন্ত্ৰণা এটা লৈ দ্ৰৌপদীয়ে অপেক্ষা কৰিছিল যুদ্ধৰ শেষ পৰিণতিলৈ।

অভিমন্যুৰ শোকাবহ মৃত্যুৰ বাতৰি মাৰ নৌ যাওঁতেই মহাবলী ভীমৰ পুত্ৰ ঘটোৎকচৰ মৃত্যুৰ খবৰে পাণ্ডৱ শিবিৰত শোকৰ ছাঁ পেলাইছিল।

দ্ৰৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল যে কৌৰৱ পক্ষৰ দৰে পাণ্ডৱ পক্ষৰো বহু কেইজন বীৰে প্ৰাণ বিসৰ্জন দি কুৰুক্ষেত্ৰ সমৰৰ গতি তীব্ৰ কৰি তুলিছিল। হিড়িম্বা তনয় ঘটোৎকচে মহা বিক্ৰমেৰে যুঁজ কৰি কৌৰৱ পক্ষৰ বহুতৰে প্ৰাণ লৈছিল। ঘটোৎকচৰ পৰাক্ৰমৰ আগত কৌৰৱ পক্ষৰ কোনোজন বীৰেই ঠাৱৰিব পৰা নাছিল।

ঘটোৎকচে কৌৰৱ পক্ষত ভ্ৰাসৰ সৃষ্টি কৰিছিল। দুৰ্যোধন, কৰ্ণ, অশ্বখামা আদি মহাবীৰ সকল চিন্তিত হৈ পৰিছিল। শেষত উপায়বিহীন হৈ কৰ্ণই অৰ্জুনক বধিবলৈ সাঁচি ধোৱা দেৱৰাজ ইন্দ্ৰৰ পৰা পোৱা একছাতিনী শৰপাটেৰে ঘটোৎকচক ৰখ কৰিলে।

দ্ৰৌপদীয়ে ঘটোৎকচৰ মৃত্যুৰ বাতৰি শুনাৰ লগে লগে চকুপানী ঢুকিছিল। দ্ৰৌপদীৰ ঘটোৎকচৰ প্ৰতি মৰম আছিল। তদুপৰি, বনবাসৰ কালছোৱাত হিড়িম্বা তনয় ঘটোৎকচে পঞ্চ পাণ্ডৱ আৰু দ্ৰৌপদীক কোলাত তুলি গম্ভীৰ হৃদয়লৈ নিৰাপদে লৈ গৈছিল।

ঘটোৎকচৰ মৃত্যুত দ্ৰৌপদীৰ আকৌ এবাৰ মনত সংশয় লাগিছিল। সকলো জ্ঞানী আৰু ধাৰ্মিকজনে ধৰ্ম আৰু সত্যৰ সদায় জয় বুলি কৈছিল যদিও দ্ৰৌপদীয়ে পাণ্ডৱ পক্ষৰ এনে বিপৰ্যয়ৰ কথা ভাবি চিন্তিত হৈ পৰিছিল।

মহাৰীৰ কৰ্ণৰ অসীম বীৰত্বৰ কথা দ্ৰৌপদীয়ে সদায় শুনি আহিছিল আৰু ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পাৰ্শ্ব পুত্ৰ দুৰ্যোধনে যে কৰ্ণৰ বল-বিক্ৰমৰ আশ্ৰয়তে দস্তাভি মাৰি ফুৰিছিল সেই কথা গম পাইছিল।

সেই সন্মুখৰ দিনটোলে মনত পৰিছিল দ্ৰৌপদীৰ। কৰ্ণই লক্ষ্য ভেদ কৰিবৰ বাবে ধনুখন দাঙি ল'বলৈ যাওঁতে দ্ৰৌপদীয়ে। দেৱা পাইছিল কৰ্ণৰ সমগ্ৰ দেহত জ্বিলিকি থকা বল-বীৰ্যৰ আভাষিনি। কিন্তু, সূত পুত্ৰৰ বাবে

কৰ্ণক প্ৰত্যাখ্যান কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। দ্রৌপদীয়ে অনুমান কৰিছিল কৰ্ণৰ তেজত যেন বিক্লিপ্ত হৈ আছিল বীৰপুৰুষৰ পৰিচয়।

দ্রৌপদীৰ মন মাজে মাজে উৎকণ্ঠিত হৈ পৰিছিল—কৰ্ণৰ প্ৰকৃত পৰিচয় কোনে জানে ! সঁচাকৈয়ে সূত পুত্ৰ কৰ্ণ হ'ব পাৰিছিলনে অৰ্জুনৰ সমকক্ষ বীৰ ! সমৰ ক্ষেত্ৰত কৰ্ণৰ প্ৰচণ্ড বিক্ৰমৰ কথা শুনি দ্রৌপদী চমকি উঠিছিল।

কৰ্ণক বধ কৰিবৰ কাৰণে অৰ্জুনে যি ভীষণ প্ৰতিজ্ঞা কৰিছিল তাত প্ৰকৃত বীৰৰ পৰিচয় প্ৰকাশ পাইছিল বুলি দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে ডাৰৰ বাতৰি ডাৰে পাইছিল।

দিনৰ বতাহজাক যুদ্ধৰ বাদ্যযন্ত্ৰ, সৈনিক, হাতী-ঘোঁৰাৰ চীংকাৰ আদিৰে গধুৰ হৈ পৰিছিল। দুয়োটা শিবিৰৰ পৰা ভাঁহি আহিছিল নাৰীৰ ক্ৰন্দনৰ কাতৰ শব্দবোৰ।

কোনেও কাকো সাক্ষ্য দিব নোৱাৰা পৰিবেশত দ্রৌপদীয়ে নাৰী মনটোক বুজনি দিব পৰা নাছিল। কাৰোবাৰ বীৰ পুত্ৰ, কাৰোবাৰ বীৰ স্বামীৰ কৰ্ণক মৃত্যুৰে ক্ষণে ক্ষণে কান্দোনৰ বোল তুলি জীৱন দুখময় কৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে কাৰো ওচৰতে কাতৰ প্ৰাৰ্থনা কৰাৰ অৰ্থ বিচাৰি পোৱা নাছিল। সকলোৱে যেন বুকুৰ মাজত একুৰা জুই জুলাই জীৱনৰ সজ্ঞান বিচাৰি চট্‌কচাৰলৈ ধৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে সকলো সময়তে পাণ্ডৱৰ পৰম বন্ধু শ্ৰীকৃষ্ণৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ ভৰসা ৰাখি অস্থিৰ হৈ পৰা মনটোক সুস্থিৰ কৰি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

যুদ্ধৰ ইমান কোলাহলৰ মাজতো মাজে মাজে দ্রৌপদীয়ে নাৰী জীৱনৰ অসহায় অৱস্থাৰ কথা অনুভৱ কৰিছিল। যুদ্ধৰ জয় অথবা পৰাজয়ে কেতিয়াবা যুগে যুগে লাঞ্ছিতা, বঞ্চিতা নাৰীক মুক্তিৰ বতৰা দিবলৈ সক্ষম হৈছিলনে ! ৰামায়ণৰ সীতা সতী-সাক্ষী হৈয়ো কোনোটো সময়তে মুক্তি পোৱা নাছিল। লাঞ্ছিতা হৈয়েই সীতাই আঁতৰি গৈছিল পৃথিৱীৰ পৰা।

দ্রৌপদীৰ দুচকুত ভাঁহি উঠিছিল পাণ্ডৱ পক্ষৰ জয়ৰ গৌৰৱৰ ছবি। একে সময়তে অসহায় বিধবা নাৰীৰ গোপন বেদনাই আশ্ৰয় বিচাৰি ফুৰা জীৱন আৰু বৌদ্ধনৰ অস্থিৰ অৱস্থাটোৰ কথা কল্পনা কৰি উদ্ভাৱন হৈ পৰিছিল।

ক'ত সেই আশ্ৰয় !

ৰাজ কাৰেণ্ডৰ সুশোভিত কোঠাবোৰৰ মাজত প্ৰকৃতিৰ পৰম আশ্ৰয়খিনি দ্রৌপদীয়ে বিচাৰি নোপোৱাৰ কেন্নাত কাৰ্ষি উঠিছিল। দ্রৌপদীয়ে চিঞৰি ক'ব খুজিছিল—যুদ্ধৰ জয় গৌৰবে দ্বাৰী জীৱনৰ শান্তি আনিব নোৱাৰা সেই সময়ৰ ইতিহাস নানাগে।

দ্রৌপদীয়ে সমুখৰ পাহাৰটোলৈ চাইছিল। শিলাময় কঠিন পাহাৰটোৰ গাত আউজি আছিল স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰা এখন নীলা আকাশ।

☆ ☆ ☆

সমগ্ৰ জীৱনৰ যাতনা আৰু প্ৰতীক্ষাৰ শেষত দ্রৌপদীয়ে পৃথিৱীৰ সকলো নাৰীৰ জীৱনৰ দুখ-শোক-বিষাদ-বেদনাখিনি যেন উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল। এগৰাকী সাধাৰণ নাৰীৰ দৰে দ্রৌপদীয়ে নিজকে অনুভৱ কৰিছিল আৰু পাহৰি যাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল অতীতৰ দিনৰ দুখৰ স্মৃতিবোৰ।

পুত্ৰ শোকত অধীৰ হৈ পৰা দ্রৌপদীৰ বাবে একমাত্ৰ সত্য হৈ পৰিছিল মাতৃ হৃদয়ৰ যাতনাখিনি। মহাভাৰতৰ যুদ্ধৰ বিজয় বাৰ্তাই দ্রৌপদীৰ অন্তৰৰ শোকৰ অনিৰ্বাপিত বহিৰ্গত শিখা নুমুৱাব পৰা নাছিল। চিৰ জীৱনৰ বাবে বুকুত জ্বলিছিল বেদনাৰ জুইকুৰা।

দ্রৌপদীয়ে নিদাৰ্শ বাৰ্তা শুনি শিবিৰটোৰ মজিয়াত ঢলি পৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে উচুপি উচুপি কান্দিছিল আৰু মাজে মাজে ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰক সুধিছিল—এয়া কি ধৰ্ম ! এয়া কি সত্য !

দ্রৌপদীয়ে যেতিয়া শুনিছিল কৌৰৱৰ বীৰ মহাবীৰ, ধাৰ্মিক সকল এজন এজনকৈ পাণ্ডৱ পক্ষৰ হাতত নিহন হ'ল তেতিয়া উপলব্ধি কৰিছিল এখন ভয়ংকৰ যুদ্ধৰ পৰিণতি। আনহাতে, পাণ্ডৱ পক্ষৰ অতি চেনেহৰ জনেও যেতিয়া অসীম বীৰত্ব প্ৰদৰ্শন কৰি ভীষ্ম দ্ৰোণ, কৰ্ণ, অশ্বত্থমা অদিকৌৰৱৰ বীৰ সকলৰ হাতত পৰাজিত হৈ মৰণ সাৰাট লৈছিল তেতিয়া দ্রৌপদীৰ নাৰী হৃদয়খন দুখ-শোক বেদনাৰ উৰ্মিত অশান্ত হৈ পৰিছিল আৰু নিজকে প্ৰশ্ন কৰিছিল সেই সকলৰ অপৰাধ কি !

সকলোৱে গম পাইছিল যে পক্ষপাণ্ডৱৰ কল্যাণ কামনা আৰু কৌৰৱ ধ্বংসৰ বাবে দ্রৌপদীয়ে মাটিত শয়ন কৰি উগ্ৰ তপস্যা কৰিছিল। এগৰাকী সতী নাৰী স্বৰূপা দ্রৌপদীৰ সেই তপস্যা অঞ্চলে যোৱা নাছিল। কিন্তু, দ্রৌপদীয়ে যেন সেই তপস্যাবৰ কথা ভাবি অস্থিৰ হৈ পৰিছিল। যেনে মনে ভাবিছিল সেই তপস্যাবৰ সেয়াই কি এই ফল।

উন্মাদিনীৰ দৰে হৈ দ্রৌপদীয়ে যুদ্ধৰ সমস্ত অন্যায় নীতিৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিল। অশ্বখামাৰ ওপৰত ভীষণ প্ৰতিশোধ লোৱাৰ বাবে ব্যাকুল হৈ পৰিছিল।

আওৰাইছিল অশ্বখামাৰ নাম। অশ্বখামাই সকলো হিতাহিত জ্ঞান হেৰুৱাই এনে অকাৰ্য কৰি চিৰকালৰ বাবে কলংক সাৰাট লৈছিল।

নিশাৰ অন্ধকাৰৰ সুযোগ লৈ অশ্বখামাই হাতত বড়ো লৈ গোপনে গোপনে পাণ্ডৱৰ ছাউনীটোত প্ৰবেশ কৰিছিল। ছাউনীটোৰ ভিতৰত তেতিয়া শুই আছিল দ্রৌপদীৰ পঞ্চপুত্ৰ। প্ৰতিবিদ্যা, সূতসোম, শ্ৰুতকৰ্মা, শতানীক আৰু শ্ৰুতসেন—এই পঞ্চ পুত্ৰই প্ৰায় সামৰণি পৰা যুদ্ধৰ ক্লান্তি আৰু অৱসাদখিনি লৈ নিৰৱ-নিশ্চক্ৰতাৰ মাজত শুই আছিল। হঠাৎ অসহায় অৱস্থাৰ মাজত খড়াখনেৰে অশ্বখামাই দ্রৌপদীৰ পাঁচটি সন্তানকে হত্যা কৰি হেপাহ পলুৱালে।

চোৰৰ দৰে এনে কলংকিত কাৰ্য সম্পাদন কৰি অশ্বখামাই পঞ্চ পাণ্ডৱৰ পৰা ৰক্ষা পাবৰ বাবে গোপন ঠাইলৈ পলাই গৈছিল। অশ্বখামাৰ এই অকাৰ্য লুকাই নাথাকিল। যুধিষ্ঠিৰ প্ৰমুখ্যে পঞ্চ পাণ্ডৱৰ আটাইকেইজনে জ্ঞানিব পাৰি হতভম্ব হৈ পৰিছিল। দ্রৌপদীয়ে যেতিয়া উপদ্ৰব্য নগৰৰ পৰা আহি এই নিদাৰুণ কাহিনী শুনিছিল তেতিয়া সমগ্ৰ চাউনীটো ভীষণ ক্ৰোধ আৰু বিষাদেৰে ভৰি পৰিছিল।

শোকাভূৰ দ্রৌপদীয়ে ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰৰ ওচৰত প্ৰতিজ্ঞা কৰিছিল যে পাপী অশ্বখামাক উপযুক্ত শাস্তি দিব নোৱাৰিলে দ্রৌপদীয়ে অনশন কৰি প্ৰাণ বিসৰ্জন দিব। যুধিষ্ঠিৰে অনুভৱ কৰিছিল যে যিকুৰা জুই দ্রৌপদীৰ অন্তৰত জ্বলিছিল সেই জুইকুৰা কোনেও নুমুৱাব নোৱাৰিব।

যুদ্ধৰ সামৰণিত দ্রৌপদীয়ে পাণ্ডৱ পক্ষৰ জয়ৰ আনন্দ উপভোগ কৰাৰ পৰিবৰ্তে পুত্ৰ শোকত ভাগি পৰিছিল। লাহে লাহে দ্রৌপদীয়ে মহাভাৰতৰ যুদ্ধত পুত্ৰহাৰা জননী আৰু স্বামীহাৰা নাৰীৰ অন্তৰৰ সীমাহীন বেদনাৰ কথা ভাবি থমকি বৈছিল।

যিখন মহাভাৰতৰ যুদ্ধৰ কামনা কৰি দ্রৌপদীয়ে অন্ধ ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ অত্যাচাৰী শত পুত্ৰ আৰু পাৰণ্ড মোমায়েক শকুনিক উপযুক্ত শাস্তি দিয়াৰ কথা মনে প্ৰাণে বিচাৰিছিল সেই দ্রৌপদীয়ে যুদ্ধৰ ভয়ংকৰ পৰিণতিত ইমান আত্মীয়-স্বজনৰ মৃত্যুৰ বাতৰি পাই নিজৰ প্ৰতিজ্ঞা পূৰণৰ কথা ভাবিবলৈকে যেন অন্তৰত সাহস গোটাব পৰা নাছিল। প্ৰতিটো যুদ্ধৰ বিত্তীৰিকা পূৰ্ণ

বাতবিয়ে শ্রৌপদীৰ নাৰী হৃদয়খন কঁপাই তুলিছিল। মহাভাৰতৰ ভয়ংকৰ যুদ্ধখন শেষ হোৱাৰ দিনটোলৈ অপেক্ষা কৰিছিল আৰু যুদ্ধৰ প্ৰেৰণা সকলো অভিশাপ ধুই সকলো নাৰীৰ জীৱনৰ শান্তি কামনা কৰি শ্রৌপদীৰ অন্তৰখনে হাহাকৰ কৰি উঠিছিল।

যেতিয়া অশ্বখামাৰ জন্মভেই লাগি অহা সুন্দৰ মণিটো অৰ্জুনে আনি শ্রৌপদীৰ হাতত দিছিল তেতিয়া শ্রৌপদীৰ কিছু পৰিমাণে হলেও শান্ত হৈ পৰিছিল। অস্ত্ৰ ভয়, ব্যাধিভয়, দাবিদ্র ভয় ইত্যাদি সকলো ভয়ৰ শংকা দূৰ কৰিব পৰা অশ্বখামাৰ মূৰৰ মণিটোৰ কথা শ্রৌপদীয়েও জানিছিল আনক সেইবাবেই সেই মণিটো ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰক মূৰত দিছি ল'বৰ বাবে শ্রৌপদীয়ে অৰ্পণ কৰিছিল।

শ্রৌপদীয়ে সকলোবোৰ কথা সুঁৱৰি চাই বুজিব পাৰিছিল যে নাৰী জীৱনৰ শান্তি আৰু সুখ কোনো যুদ্ধৰ বিজয়ে কঢ়িয়াব নোৱাৰে।

দুচকুত ভাঁহি উঠিছিল শোকাভূৰা আৰু অসহায় সহস্ৰ সুন্দৰী নাৰীৰ বিদীৰ্ণ মুখবোৰ। প্ৰতিগৰাকী সুন্দৰী নাৰীৰ আৰ্তনাদে শ্রৌপদীৰ নাৰী হৃদয়খনক ছিন্ন-ভিন্ন কৰি পেলাইছিল।

মহাভাৰতৰ যুদ্ধই সহস্ৰ নাৰীৰ সকলো সপোন চূৰমাৰ কৰি মৰুভূমিৰ তপত বালিৰ বুকুত জ্বলি থকা অপূৰণ তৃষ্ণাখিনি অন্তৰত সিঁচি দিছিল। সেই সকল নাৰীৰ জ্বালাময়ী অন্তৰৰ বেদনাখিনি নিজৰ বুকুৰ ভিতৰত সাৱটি শ্রৌপদীয়ে নিজকে সংযত কৰি সাত্বনা লভিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

নিশাৰ অন্ধকাৰৰ মাজত শান্তি বিচাৰি শ্রৌপদী বাহিৰহে ওলাই আহিছিল।

এখন বিশাল পৃথিৱী।

এখন সীমাহীন আকাশ।

আকাশত উজ্জ্বলি আছিল এটা উজ্জ্বল নক্ষত্ৰ। শ্রৌপদীয়ে একেধৰে চাই আছিল নক্ষত্ৰটোৰ ফালে।

যুদ্ধৰ সামৰণি পৰিছিল।

নিমাত-নিমন্ত্ৰতাই যুদ্ধক্ষেত্ৰ আণ্ডৰি ধৰিছিল।

শ্রৌপদীয়ে গোপনে অনুভৱ কৰিছিল যে যুদ্ধৰ ভয়ংকৰ পৰিণতিয়ে

চৌদিশে যেন এখন মকভূমিৰ সৃষ্টি কৰি পেলাইছিল। যুদ্ধক্ষেত্ৰৰ পৰা সকলো যেন আঁতৰি কেনিবা শুচি পল। তেতিয়া তাত কোনো নাছিল। আছিল মাথো মৰা শ-ৰ মাজে মাজে ঘূৰি ফুৰা জাক জাক শব্দ।

বতাহজাকে বৈ আনিছিল কুকৰ্ণেত্ৰ যুদ্ধৰ কৰুণ বিনিনি আৰু আৰ্তনাদ। নিধৰ হৈ দ্রৌপদীয়ে চাই আছিল যুদ্ধক্ষেত্ৰৰ ফালে।

মকভূমি হৈ পৰা কুকৰ্ণেত্ৰখনৰ দৰে দ্রৌপদীৰ অন্তৰখনৰ পৰা যেন জীৱন-যৌৱনৰ সকলো ঐশ্বৰ্য্যময় সম্পদ কোনোবাই কাটি লৈ গৈছিল। দ্রৌপদীয়ে সম্পূৰ্ণৰূপে অসহায় আৰু নিসংগ অনুভৱ কৰিছিল।

দ্রৌপদীয়ে অতীতৰ দিনবোৰ সুঁৱৰি চমকি উঠিছিল। এগৰাকী নাৰী হৈয়ো দ্রৌপদীয়ে পাহৰি পেলাইছিল নাৰীৰ বহুসময় জীৱনৰ সন্ধান। সেয়ে, দ্রৌপদীয়ে শত লাঞ্ছনা আৰু যন্ত্ৰণাখিনি সহ্য কৰি ভাঙিব খুজিছিল পুৰুষে নাৰীৰ যৌৱনক লৈ খেলিব খোজা খেলাৰ সাঁথৰ। দ্রৌপদীয়ে এক ভীষণ প্রতিজ্ঞা লৈ অত্যাচাৰী পুৰুষৰ মিছা অহংকাৰখিনি মাটিত মিহলাই প্রতিশোধ লোৱাৰ বাবে সৃষ্টি কৰিছিল ভয়ংকৰ কুকৰ্ণেত্ৰ যুদ্ধ।

দ্রৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছিল যে নাৰীৰ জীৱন চিৰকাল সৃষ্টিৰ বাবে যন্ত্ৰণা আৰু শক্তিৰ প্ৰতীক হৈ থাকিল। নিজৰ অন্তৰৰ গোপন গভীৰত ধূপ খাই থকা সমস্ত জীৱনৰ ক্ৰোধ আৰু প্রতিশোধৰ ভয়ংকৰ স্পৃহাই দ্রৌপদীক যুদ্ধ জয়ৰ বাৰ্তাহি দিব নোৱাৰিছিল সত্য আৰু ধৰ্মৰ প্ৰকৃত সন্ধান। কিন্তু, পুত্ৰশোকত চূৰমাৰ হৈ অন্তৰখনে যেন দ্রৌপদীৰ নাৰী জীৱনৰ গভীৰ উপলব্ধিক নতুনকৈ শিকাইছিল—সৰ্বকালৰ বাবে নাৰী সৃষ্টিৰো শক্তি আৰু ধ্বংসৰো গতি।

যুদ্ধ সামৰণিৰ পিছৰে পৰা দ্রৌপদীৰ জন্ম পৰাজয়, ঐশ্বৰ্য্য-সম্পদ, ভোগ-বিলাস ইত্যাদিৰ প্ৰতি একেবাৰে আসক্তি নোহোৱা হৈ আহিছিল। কিবা এক গভীৰ নিসংগতাই যেন অহৰহ দ্রৌপদীৰ পাছে পাছে বেদি ফুৰিছিল। তথাপি দ্রৌপদীয়ে সেই নিসংগতৰ মাজত অতীতটোক ৰোমন্থন কৰিবলৈকে ভাল পাইছিল। নিজক হেৰুৱাই দিয়াৰ হেঁপাহত বৰ্তমান আৰু গুৰিহীন কথা ভবাতকৈ অতীতৰ স্মৃতিবোৰ ৰোমন্থন কৰি ভাল পাইছিল।

ইতিমধ্যে যুদ্ধ জয়ৰ পিছত শ্ৰীকৃষ্ণৰ সৈতে পঞ্চ পাণ্ডৱে আলোচনা কৰিছিল নতুন জীৱনৰ বাবে। অৰু সন্মতি ধৃতবাষ্ট আৰু পাণ্ডৱীক দেখা কৰিছিল পঞ্চ পাণ্ডৱে। মহা ধাৰ্মিক বিদূৰে সাক্ষ্যনা ৰাণী খুন্দাইছিল

সকলোকে। শূভবাট্টী আৰু গান্ধাবীয়ে পাপ যতি পুত্ৰ সকলৰ স্নেহক লামৰি পক্ষ পাণ্ডৱক আশীৰ্বাদ কৰিছিল। পক্ষ পাণ্ডৱে তেওঁলোকৰ মাতৃ কুন্তী দেৱীক সাক্ষাৰ কৰিলে। কুন্তীয়ে সকলোকে স্বৰ্গম-গেমেহ কৰি এক গোপন কথাৰ সন্তোষ দিছিল যে মহাবীৰ কৰ্ণ কোনো সুত পুত্ৰ মহন, তেওঁ কুন্তীয়েই সন্তান। পক্ষ পাণ্ডৱ চমকি উঠিছিল। শ্রৌণদীৰ চকুৰ লোভক নিগৰি পৰিছিল।

শ্রৌণদীৰ মনত পৰিছিল কেনেকৈ কৰ্ণৰ বীৰত্বৰ কথা শুনি মাজে মাজে কৰ্ণৰ কথা নাভাৰো বুলিও ভাবিবলৈ বাধ্য হৈছিল। যেতিয়া কৰ্ণই স্বয়ম্বৰত খনুখনৰ কাৰ চাপি গৈছিল শ্রৌণদীয়ে ভুলতে অৰ্জুন বুলি ভাবিছিল। কৰ্ণৰ ছবিখন যেন শ্রৌণদীয়ে পাহৰি যাব পৰা নাছিল।

যুধিষ্ঠিৰ প্ৰমুখ্যে অটাইকেইজন পাণ্ডৱেই মাক কুন্তীৰ কথাত ভণ্ডিত হৈ পৰিছিল। যুদ্ধৰ ভয়ানক পৰিণামে যুধিষ্ঠিৰৰ মনত কষ্ট দিছিল।

সকলো অনুতাপ, অনুশোচনাৰ শেষত ৰাজ্য ভাৰ গ্ৰহণৰ দিনটোতত পুৰোহিত যৌমাই ৰাজ সিংহাসনত যুধিষ্ঠিৰ আৰু শ্রৌণদীক বহুৱাই অভিষেক কাৰ্য সম্পাদন কৰিছিল। শ্রৌণদী চঞ্চল হৈ পৰিছিল।

অহিৰ মন এটা লৈ শ্রৌণদীয়ে ৰাজ অভিষেকত যোগ দিছিল। ৰক্তেকৰ বাবে দুচকুত ভাঁহি উঠিছিল কৌৰৱৰ ৰাজ সভাৰ পুৰণি ছবিখন। আকৌ এবাৰ মনত পৰিছিল কৌৰৱৰ গিতামহ তীয়া, গুৰু শ্রোণাচাৰ্য, কৃপাচাৰ্য আদি মহা মহা ধাৰ্মিক সকলৰ সমুখত দুৰ্যোধন, দুশাসনৰ হাতত লাহিত হোৱা মুহূৰ্তৰ কৰুণ স্মৃতিবোৰ।

ধৰ্মৰাজ যুধিষ্ঠিৰ ৰাজ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ লগে লগে চৌমিশে উৎসৱৰ আনন্দ-মেলাৰ আয়োজন হৈছিল। প্ৰজা সকলে সেই আনন্দ-উৎসৱত যোগদান কৰি কৌৰৱ সকলৰ অত্যাচাৰী শাসনৰ অৱসান আৰু ন্যায়-ধৰ্মৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ সপোন দেখি মতলীয়া হৈ পৰিছিল।

ৰাজ-অন্তেষণুৰৰ ভিতৰত আনন্দৰ পৰিবেশৰ মাজত থাকি শ্রৌণদীয়ে শান্তি পোৱা নাছিল।

আবেলিৰ পোহৰজাক হেলনীয়া হৈ পৰাৰ লগে লগে শ্রৌণদীয়ে ৰাজ ৰণীৰ সকলো আভৰণ খুলি থৈ সাধাৰণ সাজ পিন্ধি উদ্যানখনৰ এক নিৰ্জন ঠাইত প্ৰবেশ কৰিছিল। উদ্যানখনত জৰ্জৰাই থকা ফুলবোৰ দেখি

দ্রৌপদীয়ে ভাবিছিল—পুত্ৰহাৰা মাতৃৰ অন্তৰৰ পতীৰ বেদনাখিনি জানো ফুলৰ সৌন্দৰ্যই মটি পেলাব পাৰিব! যদি মানুহে ফুলৰ সৌন্দৰ্য উপভোগ কৰি আনন্দ লভিব পাৰে সেই মানুহৰ অন্তৰত ইমান গাপ, ইমান অধৰ্ম, ইমান কলুষতা লুকাই থাকে কেনেকৈ!

দ্রৌপদীৰ ভাল লগা নাছিল প্ৰকৃতিৰ ৰূপ-সৌন্দৰ্যক প্ৰভাষণ কৰা মানুহৰ ছলনাময়ী কৃত্ৰিমতাখিনিক। বনবাসৰ সময়ছোৱাত অৰণ্যে অৰণ্যে ঘূৰি ফুৰোঁতে সীমাহীন দুখ-কষ্ট, ক্লান্তি-অবসাদৰ মাজতো বিচাৰি প্ৰকৃতিৰ অকৃত্ৰিম প্ৰেম-আনন্দৰ মুহূৰ্তবোৰ যেন দ্রৌপদীয়ে ৰাজবাণী হৈ বিচাৰি পোৱা নাছিল।

তন্ময় হৈ চাই আছিল সীমাহীন আকাশৰ ফালে।

দ্রৌপদীয়ে দেখা পাইছিল দূৰণিৰ কোনোবাখিনিত আকাশ আৰু পৃথিৱীখন যেন মিলি গৈছিল। পৃথিৱীয়ে জানো আকাশৰ সৌন্দৰ্য পান কৰিব পাৰিছে। পৃথিৱীৰ সৰ্বাংগত মানুহে নিজৰ স্বাৰ্থৰ বাবে আনি দিয়ে কলুষ-কালিমাখিনি। দ্রৌপদীৰ দূচকৃত ভৰি পৰিছিল অন্তৰ ভেদী বৈ অহা ধাৰাসাৰ চকুপানী।

বহুত সময় দ্রৌপদীয়ে উদ্যানৰ নিবিবিলিত বহি নিজৰ হেৰুওৱা সম্ভান কেইটাৰ কথা ভাবি আছিল। কিমান সময় যে পাৰ হৈ গৈছিল সেই কথা দ্রৌপদীয়ে গম্ভৈ পোৱা নাছিল।

পশ্চিম দিগন্তত মাৰ যাবলৈ ধৰা বেলিটোৰ শেষ ৰশ্মিয়ে দ্রৌপদীৰ গালে-মুখে সাৰটি ধৰিছিল।

চকু দুটা মুদি দিছিল দ্রৌপদীয়ে।

দ্রৌপদীৰ শ্বাস-নিশ্বাসৰ কোমল শব্দবোৰ অন্ধকাৰত মিলি গৈছিল লাহে লাহে।

প্ৰতিদিনেই পূব নাৰীসকল দ্রৌপদীৰ কাষলৈ আহিছিল। প্ৰতিগৰাকী নাৰীয়েই যেন দ্রৌপদীৰ পৰা কিবা এটা পাবলৈ বৰ আশা কৰিছিল।

দ্রৌপদী ৰাজ ৰাণী হৈছিল বাবেই ভেওঁলোকে ভেওঁলোকৰ জীৱনৰ সকলো স্বপ্ন উৰুিয়াই দি কথাবোৰ কৈছিল। একলম্ব মনে সেই পূব নাৰী

সকলৰ কথাবোৰ শুনিছিল। তেওঁলোকৰ জীৱনৰ কথাবোৰ জনি শ্রৌণীৰ অন্তৰখন বিবাদেৰে সোৱেৰি উঠিছিল।

প্ৰতিগৰাকী নাৰীৰ সুৰলৈ চাই শ্রৌণীয়ে অনুভৱ কৰিছিল যে মহাভাৰতৰ বৃদ্ধত সকলো হেৰুৱাই প্ৰতি গৰাকী নাৰীয়েই কড়-বিকড় অন্তৰখন লৈ জীয়াই থাকিবলৈ বিচাৰিছিল নাৰীৰ সপোনবোৰ সাৰটি।

সেই সকল পূব নাৰীৰ সৈতে প্ৰায় সবহ ভাগ সময় কটাই নিবলৈ শ্রৌণীয়ে অমীৰ আগ্ৰহী হৈ পৰিছিল। পূব নাৰী সকলে খেন গভীৰ ভাৱে উপলব্ধি কৰিছিল যে শ্রৌণী হস্তিনাপুৰৰ মহাৰাণী হ'লেও তেওঁলোকৰ বাবে জীৱনৰ যন্ত্ৰণাই দৰ্শ কৰা শ্রৌণী এগৰাকী মহিয়সী নাৰী মাথোন, স্বৰ অন্তৰতো সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ নাৰীৰ যন্ত্ৰণাৰ বোজা বৈ জীয়াই থকাৰ শক্তিখিনি জিলিকি আছিল আৰু আছিল সকলো মানৱ সন্তানৰ প্ৰতি এখন বহুল হৃদয়ৰ গভীৰ উপলব্ধি।

লাহে লাহে শ্রৌণী প্ৰকৃতিৰ হ'বলৈ সক্ষম হৈছিল। বুজিব পাৰিছিল জীৱনৰ সত্য ধৰ্মৰ অৰ্থ ৰ'ঙত। সেই বাবেই নিজৰ অন্তৰৰ পুত্ৰ শোকৰ জুইকৰা লৈয়েই শ্রৌণীয়ে পূব নাৰী সকলক সাহুনা দি কৈছিল যে কোনো নাৰীয়েই অবলা নহয়, শক্তিহীনা নহয়। সকলো নাৰীৰ জীৱনত যে সৃষ্টিৰ এক বিশাল শক্তি লুকাই আছে সেই কথা শ্রৌণীয়ে মৃত্যুৰে প্ৰকাশ কৰিছিল।

পৃথিৱীৰ সকলো নাৰীৰ মানৱীয় ৰূপটো দৰ্শি ধৰি শ্রৌণীয়ে নিজৰ অন্তৰৰ সমস্ত শোক-সন্তাপ, বিবাদ-বেদনা আৰু প্ৰতিশোধৰ ভাব মটি পেলাইছিল। হস্তিনাপুৰৰ পূব নাৰী সকলৰ সীমাহীন দুখ-শোকৰ ককল কাহিনীবোৰ একান্ত চিন্তে শুনিছিল আৰু তেওঁলোকৰ ককল জীৱনৰ কাৰত নিজৰ পুত্ৰশোক তুচ্ছ কৰি নাৰীত্বৰ মহিমাৰে শ্রৌণী এগৰাকী মহিয়সী নাৰী হৈ পৰিছিল।

ৰাজ প্ৰাসাদৰ অলিন্দত থিয় হৈ প্ৰভাতৰ পোহৰত নিজৰ দৃষ্টিখিনি প্ৰসাৰিত কৰি শ্রৌণীয়ে চাইছিল কেউকালে। বতাহ এজাকে কঢ়িয়াই আনিছিল কোনোবা মন্দিৰৰ ঘণ্টা ধ্বনি আৰু পুৰোহিতৰ উচ্চাৰিত মন্ত্ৰৰ ছন্দ।

এজাক ব'দৰ কোমল পোহৰে চৌপাশৰ ঘৰবোৰৰ দুৱাৰ-বিৰিকীৰোৰ খুলি দিছিল। ৰাজ্যখনৰ হস্তান্তৰ নাৰী সকলে কৰত কলহ লৈ নৈৰ কাষে

আগুয়াই গৈছিল। তেওঁৰ সোকাৰ সুখ উজ্জ্বল হাঁহিৰিনিৱে যেন এটা কলাকাৰ নিশাৰ অন্ধকাৰৰিনি মোহৰণি দলিয়াই দিছিল।

ফৰকাল বন্তৰ এটা কুকুত সাৰটি বতাহজাক ধীৰে ধীৰে পৰাবিত হৈ পৰিছিল। দ্রৌপদীৰ কামৰূ মুগ্ধতলত প্ৰকাশিত হৈছিল এক নতুন অভিজ্ঞানৰ পোহৰৰ উজ্জ্বল কোমলোৰ দ্রৌপদীৰ শৰীৰৰ ভাঁজে ভাঁজে সিঁচৰিত হৈ পৰিছিল যৌৱনৰ অপকণা কৌমৰ্যৰিনি।

দ্রৌপদীয়ে কাকলাৰ বুকু ফালি প্ৰভাতৰ পোহৰত উৰি অহা চৰাইজাকলৈ ব লাগি চাই আছিল। কোনোবাই যেন দ্রৌপদীৰ কাণে কাণে গৈ গৈছিল—সমস্ত নাৰীৰ বুকুতে থুপ ৰাই আছে জীৱনৰ সত্য আৰু সূৰ্যৰ কপ।

নিশাৰ নিম্নৰত স্থিতি থকা প্ৰকৃতিখন প্ৰভাতৰ কোমল পোহৰত যৌৱনাদীপ্ত নাৰীৰ অপকণা কান্তিৰ দৰে জিলিকি উঠিছিল। সৃষ্টিৰ উদ্ভাসনাট চৌদিশৰ পোহৰৰিনি যেন উজ্জ্বল হৈ পৰিছিল সমস্ত নাৰীৰ প্ৰেম আৰু যন্ত্ৰণাৰ দুহাতত।

দ্রৌপদীয়ে আকাশলৈ লাইছিল।

ক'তো বুদ্ধৰ শিঙা বাঁহি উঠা নাছিল।

বতাহজাকত উটি আহিছিল অপকণা নাৰীৰ যৌৱনৰ অতৃপ্ত তৃষ্ণাৰ সুগন্ধি প্ৰেম। এই প্ৰেমে আত্মনি কৰিছিল দ্রৌপদীৰ সমগ্ৰ শৰীৰ আৰু মন।

